

13
SCHEDIASMA. POLEMICUM.
EXPENDENS. QUÆSTIONEM.

AN.

DENTUR. SPECTRA.
MAGI. ET. SAGÆ.

UNA. CUM.

RECENSIONE. HISTORICA.

PLURIMARUM. HAC. DE RE.
OPINIONUM.

AUCTORE.

CAROLO. FRIDERICO. ROMANO.

LIPSIÆ.

APUD. THOMAM. FRITSCH.
M DCC III

A. 5112

OMNIBUS.
BONIS.
SACRUM.

§. I.

N rebus a communi hominum sensu paulisper remotis, & quarum veritas ex obvia cuique experientia non statim percipitur, dubium semper & in utramque partem anceps vulgi juxta Doctorumque consuevit esse Judicium. Prout enim quisque Ingenii acumine, judicandi prudentia, proprio rerum usu præstitit, & liber a præjudicatis persuasionibus, tum etiam levitate rejiciendi quæcunque, stultæ

Difficile est, de rebus abditis, qualis est existentia spectrorum, judicare.

credulitatis prætextu, aut secus animo compositus fuit, vel rectum de re non omnium conspectui exposita formavit Judicium, vel omnia temere approbavit, vel præcipiti lapsu tanquam cum errore conjuncta, & ex Plebis stupore profecta, universim damnavit. Nullum fortassis unquam evidentius in ejusmodi Argumento exemplum extitit, quam Doctrina de Existentia Spectrorum. De qua tam variæ sunt hominum sententiæ, nostro inprimis tempore, aliis hoc, aliis istud statuentibus, ut, quid tuto amplectendum, quidve rejiciendum sit, ne Veritati vis inferatur, non minus hodie quam olim disceptetur. Quam in rem §. fin. hujus schediasmatis longo ordine diversas diversorum Autorum sententias de spectris dæmonumque operationibus commemorabit.

§. 2. Non inutilem proinde Operam nos impendisse existimabimus, si quid circa Spectrorum doctrinam statuendum, ac inde justum sit recto rationis ductu, a nobis explicetur, ne in dubium vocemus ea, quæ negari nequeunt, vel amplectamur ejusmodi opiniones, quibus ratio & sanus sensus contradicunt. Frustra vero de rei effectû aut operationibus disputabitur, nisi rem existere, prius doceatur. Contra si Veritas, quantum fieri potest, solide demonstretur, falso de hac concepta opinio Hominum facilius emendabitur.

Utiliter tamē de illis disputatur.

§. 3. Ut recto justoque ordine procedamus in proposita quæstio

Quæstio,

quid res sit? ne de Spectris, definiemus primum, quid intelligatur per Spectra, & dein-
 quæstioni, ceps probabimus Spectrorum Existentiam. Apud alios, & quidem vete-
 an sit? pra- res Philosophos, solet quæstio, quid res sit? quæstioni, an sit? postponi.
 mittenda Verum Recentiores recte ostenderunt, quæri plane non posse, an res exi-
 est. stat, nisi prius aliquo modo constet, quid sit, de quo quærat, alioquin
 enim de re prorsus ignota absurde interrogaretur.

Definitio §. 4. Intelligimus igitur per Spectra, Apparitiones & Territiones
 Spectrorum. Diaboli externas, quibus corpus, aut aliud quid in sensus incurrens sibi assumit,
 ut Homines, animalia, aut alias res quascunque infestet.

Non dispu- §. 5. Nihil opinor necesse esse hoc loco, ut Diabolum existere pro-
 tamus cum bemus. Nobis enim in præsentī non intercedit Disputatio cum Adæmoni-
 Adæmoni- nistis, qui nullum existere contendunt diabolum. Nam illos si impugna-
 stis, sed remus, id demonstrare nostrarum foret partium. Verum adversa pars,
 cum ne- quam mox producemus in aciem, partim largitur nobis, diabolum existe-
 rantibus re, partim ipsum etiam operari in improbis invisibiliter & intrinsece; sed
 operationes negat, diabolum existentem assumere posse corpus, & proinde neque,
 in corpore. Spectra, externa sub specie apparentia, excitare posse. Hinc merito labori
 parcemus, forte tamen non ingratum fuerit cognitu, quod Dn. Balduinus
 de malis spiritibus naturæ Testimonio demonstrandis, Cas. Consc. l. 3. c. 2.
 qu. 1. p. 571. allegavit.

Spectrorum §. 6. Porro Spectrorum Nomen, in sensu celebriori ex Usu loquen-
 nomen vul- di, semper fere apud scriptores in malam partem accipi solet, ut per illud
 go in ma- notentur Operationes malorum dæmonum externæ. Nam si quando
 lam partem Spiritus bonus se alicui videndum exhibuit, id quod Adversarii non im-
 accipitur. pugnant penitus, haud obtinet loquendi mos, ut denominatio Spectrorum
 usurpetur. Verum appellatur ejusmodi quid vulgo Visio aut Apparitio,
 scilicet Spiritus boni. Hoc bene jam ante nos observavit Beckerus, in mun-
 do fascin. l. 2. c. 32. §. 1. p. 226. & Cornel. Gemma de div. characterism. l. 1.
 p. 25. Proinde facile intelligitur, quando in definitione §. 4. Spectra a
 nobis definiuntur, quod denominatio ista ex usu loquendi restringenda
 sit, ita, ut denotetur per illa Apparitio aut Operatio externa mali cujus-
 dam Spiritus.

Si diabolus §. 7. Atque cum in definitione allegati §. 4 dictum sit, quod Spe-
 potest ope- tra sint Apparitiones aut Operationes externæ, quibus corpus aut spe-
 rari in cor- ciem aliquam Diabolus sibi assumit, ne quis de veritate definitionis dubi-
 pus, & illud tet, ostendendum nobis est. quod Spiritus malus, aut diabolus, operari possit
 assumere, dantur spe- in materiam aut corpus. Qua quæstione præjudiciali decisa, sponte con-
 tra. seque-

sequetur, quod diabolus possit assumere corpus, non quidem illud generando, ex sua Essentia, nec creando seu producendo ex nihilo, sed condensando ex Elementis, aut animando, quia in illud operari potest, & quod idcirco Spectra dentur, uti infra utrumque demonstrabitur.

§. 8. Antequam autem ad firmandam sententiam nostram accedamus, necesse est, videamus, quibus argumentis a Viris Eruditis defensa & constabilita sit sententia negans. Quod si enim a doctissimis Hominibus nihil solidi afferri potuit, quo Operatio in corpus diabolo aut spiritui malo denegetur, profecto, licet nostram Thesin, quod tamen inferius faciemus, probare non possemus, probabilitatem saltem sententiæ affirmanti hoc ipso conciliabimus, quod omnibus ingenii nervis intentis, nullum argumentum inveniri potuerit, quo firmiter pars adversa niti queat. Suscipimus vero Tractationem hanc Veritatis & rei dignitatis causa, quod studium in nemine reprehendi jure, aut deteriore in partem accipi debet. Quemadmodum enim, qui non accurate semper philosophatur, non statim Atheismi perniciosi principia in publicum emittere dicendus est; sic qui in alterius sententia, gravioribus Argumentis permotus, aliquid desiderat, minime omnium malitiosi animi aut obfrectationis accusandus est, si quidem rationibus solidioribus veriora aut meliora docere conetur.

§. 9. Ut alios omittamus, nemo nostra ætate majori opera evertere allaboravit Operationes dæmonum sive Spirituum malorum in corpora animosque, quam *Balth. Beckerus*, cujus consequens erat, ut insimul Pacta diabolica, Magicas artes, Incantationes dæmoniacas & Spectra negaret. Vid. ipsius Liber de bezauberte Welt/inprimis L. 2. c. 10. L. 2. c. 32. L. 3. c. 2. Mag. ipsum & qui Historiarum veritatem de Spectris & Operationibus diabolicis refutat Liber 4. totus. Antagonistæ ejus, caractere Batavo, bene multi cum Polemici, tum Historici recensentur in *Boeck Zaal van Europe*, Anno 1692. p. 34. 52. 103. 123. 131. 156. qui ibidem videri possunt, & sunt præterea post *Melchiorum Leydeckerum*, *Petr. Poiretum*, *Jo. a Marck*, *B. Falckium*, *Joseph. Glanvill*, in vernacula *Pfeifferus*, *Wincklerus*, *Beerens*, *Goldsmid*, *Zobelius* alique, qui hoc nomine quoque innotuerunt. In compendio autem argumenta negantium Operationes dæmonum in corpus proposuisse videtur *Autor Dissertationis de Crimine Magiæ*, sic, ut Disputatio hæc Operis Beckeriani de mundo fascinato, in præcipuo Instituto de Operatione diaboli in corpora, (quam si non iisdem, idem tamen, significantibus verbis negat, & negare cogitur, quousque negat assumi a diabolo corpus posse, & pactum ab eo cum hominibus iniri, & quæ hujus

consequentia sunt, de Pactis &c. quasi Breviarium, quantum ad rem præsentem, dici mereatur. Nonnulla enim in ea tantum indicantur, quæ in nominato Beckeri Libro uberius & latissime deducuntur, v. g. quæ in prædicta *diff. §. 37. ad fin.* de Orig. Crim. Magiæ recensentur, si excipiantur nonnulla Historica, Philosophica, & quæ ortum Processus cum Magis in Judiciis explicant, integro *Libr. I* conferendo *Libro IV. c. 24* a Beckero tractantur. De Spectro Endoreo, Samuelis personam referente, agitur *Libro III. der bezauberten Welt. c. 6. §. 11. seqq.* de tentatione Christi apud Matthæum *Libr. II. c. 21.* de prohibitionem Magiæ, quæ in disputatione per Veneficium durch Giffmischen explicatur, *Libr. III. c. 8. §. 2. seqq.* de Serpente in Paradiso, an diabolus fuerit? de quo alibi fit mentio a cit. Aut. *Libr. II. c. 20.* Cujus quidem laboris finis, cum eo pertinere videatur, ut Veritas a præjudicatis seculorum opinionibus & vulgi corruptelis in argumento magni momenti vindicetur, operæ pretium facturi videmur, si in soliditatem horum Argumentorum inquiramus.

Quod bu-
jus excusa-
tio intem-
pestiva sit,
& aliqua
incommoda
ab ipso di-
cta.

§. 10. Præmittitur in thesibus Inauguralibus §. 1. Excusatio plus æquo modesta, quod *ob præjudicium Autoritaris, imbecillitatem ingenii, errorum occurrentium copiam, & temporis, quod elaborationi destinatum erat, brevitatem, nec applausus plurimorum expectari, neque dignum aliquid approbatione publica, vel assensu etiam paucorum veritatem sincere inquirentium proferri possit.* Nam si quando res solide demonstratur, Philosophi non est, suspicionem imperfectionis excitare Lectori excusatione, adeoque aut intempestiva est, aut talis, quæ defectum & diffidentiam arguit. Enimvero spes erat erudito Orbi, postquam semel Labori huic manus admoveri cœpta erat, quo tot innocentium hominum periculum arceri potest, ipso monente Autore statim initio disputationis, & toti generi humano interest, ut a stultissima superstitione liberetur, fore, ut exquisitissimo studio, licet breviter, omnia tractarentur. Alioquin metuendum erat, ne plus damni, quam emolumenti, tractatio superficialia & imperfecta generi humano afferret. Tumultuaria enim & festinans opera in argumento tanti momenti efficit, ut nec pauci veritatis sincere amantes in re ex dimidio & imperfecte tantum, si cum solida veritate comparetur, pertractata acquiescere possint, etiamsi velint; pertinaces autem & præjudiciis occupati in errore inveterato confirmentur, ut putent, sententiam suam, licet falsam & absurdam, a nemine, ne doctissimo quidem, refutari solide posse, in primis cum animadvertant, multa ibidem exprimi, quæ neque Theologi cordatiores, neque prudentiores Philosophi admittere solent,

v. g. cum dicitur §. 2. Papismus totum esse fabulam ex Gentilismo & Judaismo conflatam. Nicodemus quidem *Frischlinus* demonstrare voluit, totum fere Papatum, cum omnibus ceremoniis suis ex Virgilio extitisse, in Orat. quæ Tubingæ est habita, de Præstantia ac dignitate *Æneid. pag. 16.* Quantum autem memini, nunquam tam crude loqui amant veritatis celestis gnari. Fatendum potius, in ipso Papismo existere, & extitisse nonnulla optima, & doctrinas illas, quas ex Papismo accepimus, non penitus fuisse apud Papistas falsas, sed admixto fermento & erroribus valde corruptas & obscuratas. Alioquin non emendandæ hæ doctrinæ, sed penitus rejiciendæ fuissent a nostræ Religionis Repurgatoribus. Quodsi ergo (ut Argumenti nostri rationem habeamus,) Papismus abusus est ad perniciem Innocentium & suæ utilitatis lucrum Processu contra Magos & Lamiæ; incommode tamen dicitur, imo plane probari nequit, operationes diaboli in Papatu, & Magiam ibidem accusatam, totam esse fabulam & pro nihilo habendam. Separandus enim est Usus ab Abusu, & Verum ab admixto Falso.

§. II. Admiscentur etiam in disputatione multa, quæ nescio, an Autori ipsimet probari queant. Leve illud est, quod §. 4. dicitur, Cautio-
nem criminalem, sive de Processibus contra sagas Librum, ante septennium editam esse, nisi forte Editionem, si quæ est, recusam, (à quo tamen
significatu vox edita differt,) indigitare vult. Liber enim iste, uti nostra
habet Editio, jam altera vice, Anno 1632. Francof. sumtibus Joh. Gronæi
in 8vo prodiit, quod ipsum in præfatione collectionis *unterschiedener
Schriften von Unfug des Heren-proceßs*, Autorem, simulque Disputatio-
nis de crimine Magiæ, latere videtur. Meminit enim Gronæus in præ-
fatione huic secundæ Editioni præfixa, primam Editionem, Nundinis anteceden-
tibus, præhabita Approbatione Fac. Jur. Rintelenfis, ab Academico
Typographo Petro Lucio esse vulgatam, & exemplaria primæ Editionis
adeo subito intra paucos menses distracta esse, ut nullum amplius haberi
potuerit quantocunque pretio. Nec illud urgebimus magnopere, ipsum
hunc Cautio-
nem Criminalis Autorem, licet plurima tradat, quæ circumsp-
ectam curam in Processibus contra sagas magistratibus suadent, quod faci-
endum esse nemo pius aut prudens negabit; dubio tamen VI p. 12. afferre
rationes, quibus probet, bene facere Principes Germaniæ, cum in crimen
sagarum procedant, & dubio XII p. 58. probare iterum, non opus esse, ut
ab Inquisitione contra sagas cessandum sit, si Processus caute & circum-
specte juxta præscriptum Legis & prudentes rationes instituantur. Ut

*Ejusdem
inconside-
rate dicta
de cautione
Criminali.*

proinde valde dubitari possit, an Liber hic laudem, *qua* §. 4. in f. ab Aut. Disp. de Crim. Mag. ipsi tribuitur, mereatur, quod scilicet sic omne tulerit punctum, ut nemo amplius de iniquitate Processus contra sagas dubitare, & nemo ipsum absque insigni & eminenti honoris sui latione refutare possit. Dissentire enim hic Auctor ab ipso Dissertationis Celeberrimo Praefide, & refutari à se videtur, utpote qui suadet, nullum processum contra sagas esse instituendum, in §. 56, qui ultimus est dissertationis de Crimine Magiae, contra quos facit Autor Cautionis Criminalis, d. dub. VI. XII Resp. Ij. §. 24 Sched. praef.

*Idem falso
dicit, Be-
ckerum ne-
gare exi-
stentiam
Diaboli.*

§. 12. Sed graviora sunt, & quae Lectorem magis offendere aut diffidentem reddere possunt, uti, quod §. 8. dicitur, Beckerus diabolum negat, & §. 3. & 6. Beckerus prope ipsam Diaboli substantiam aperte negavit, §. 6. Beckerus diabolum, aut certe ejus Efficaciam ullam in Homines negavit. Et hanc ob rationem conceditur §. 6, quod Beckerus, & qui cum ipso faciunt, recte Ademonistae, male autem & per injuriam Atheistae dicendi sint. Imo vero utrumque cum injuria conjunctum est. Nostra quidem nihil refert, istos homines defendi, si tamen dicendum id, quod res est, vel leviter titulos capitum Libri Beckeriani inspicienti patere potest, admittere Beckerum diabolum, & quod secundum substantiam suam existat. Atque habet Lector fortasse, quod miretur nonnihil, ab Auctore disputationis, qui hoc officium veritati & Beckero praestare debuisset, id factum non fuisse. Nam Beckerus, mundi fascinati *Libr. 2* expresse probat, Scripturam diserte testari de existentia spirituum; Titulus *c. 8. Libr. 2.* hic est: *Was die Schrift betrifft / die giebet uns von der Art und dem Ursprung der Engel nicht viel Nachricht.* Capitis autem IX. lemma est: *Von dem Herkommen und Zustande der bösen Geister giebet sie wenigen und dennoch deutlichen Bericht.* Et §. 1. post adducta Testimonia lapsorum Angelorum dicit: *Mit diesen zweyen Zeugnissen des HErrn Jesu selbst/und seines liebsten Apostels/die klar und deutlich reden/das der Teuffel von dem Stande/darinnen er von Gott geschaffen war/abgefallen sey/gebühret uns zu frieden zu seyn / ob auch schon nichts darben kommet. Allein es giebet der HErr noch von dieser Seiten zu erkennen/das eine Menge der Engel/ mit diesem einem/ den er den Teuffel nennet / gefallen sey &c.* Libro autem *H. c. 20. §. 26.* ubi de lapsu parentum d. squirit, ait: *Gewiß ist der Fall derer Menschen von dem Teuffel/ungewiß/ wie der Teuffel den zu wege gebracht.* Non est cur plura loca cumulemus, quod Beckerus diabolorum existentiam non neget, quoniam praeter loca citata hoc cuique ex mediocri Libri inspectione facile constare potest. §. 13.

§. 13. Ex hoc autem, quod Inauguralis dissertationis Autor sibi *Unde dis-*
 falso persuasit, Beckerum negare existentiam diabolorum, duo incommo- *senfum a*
 da observare licet in saepe commemorata disputatione. *Beckero*
quoad exi-
 Primo, quod non accurate potuerit dissensum suum à Beckero explicare, aut illum perpe- *sentiam*
 ram, & ex parte tantum, dum voluit explicare, expresse- *Diaboli*
 quod statum Controversiæ itidem intricate admodum evolvat, nec satis *eiusque o-*
 dilucide proponere possit. *Prius patet, nam a)* dicit Autor dissert. §. 6 *operatio-*
 & 7. se dissentire à Beckero, qui diabolum existere neget, hinc consequens *nem incor-*
 quoque ipsius esse, ut pactum cum diabolo neget, quia non Entis (diabo- *pus liquido*
 li scilicet non existentis) nulla sint predicata, (scilicet pactum.) Sed monstratum *docere non*
 est §. precedente, Beckerum admittere & ex Scriptura probare, dari *potuit.*
 diabolum, Ergo quoad existentiam diaboli nullus est dissensus inter Becke-
 rum & ipsum. Hinc si quis colligi potest dissensus, totus is erit de pacto,
 quale sit, quomodo fiat &c. Sed talia pacta, uti Beckerus, dari negat,
 Disp. §. 6, & sic iterum nullus est dissensus. β) Si de operationibus diabo-
 li in corpus est quæstio, eas negat Beckerus, & negat Auctor dissertatio-
 nis. Nam si has concesserint, cogentur invicta consecutione ambo con-
 cedere, diabolum posse assumere corpus, uti supra est deductum. Ita-
 que ne heic quidem dissensus inter ipsum & Beckerum deprehendi potest.
 Quod si autem operationes diaboli in animam *solum* intelligit Vir Celeber-
 rimus, & in eo dissentire à Beckero voluit, illud distinctius proponen-
 dum erat, dum status controversiæ formabatur, quod tamen facere ne-
 glexit. In quo igitur dissentiunt? Hoc explicatum non est contra offi-
 cium accurati disputatoris; Lector ergo in suspenso relinquitur, in quo
 solum & præcipue dissentiat a Beckero. *Posteriorius*, quod scilicet status
 controversiæ accurate non potuerit formari, manifestum est ex priori.
 Nam dum sibi falso persuasit Vir Celeberrimus, Beckerum negare existen-
 tiam diaboli, totam controversiam & rem, de qua quæritur, sic expresse-
 §. 6. *Arbitramur diabolum ab extra, intrinsece tamen & invisibiliter, ope-*
rari in hominibus improbis, sed negamus, dari sagas & Magos pacta cum dia-
bolo ineuntes, quin potius putamus, hanc fabulam ex Gentilismo & Papismo
constatam esse. Hæc vero 1) obscura sunt, 2) sibi contradicunt, aut mini-
 mum non coherent. 1) Obscura sunt, quia multo clarius voces: ab extra
 & intrinsece, debuissent exprimi, si sensum ipsis clariorem & qui ab omni-
 bus facile capi potest, inesse oportet, fortassis hunc in modum: Diabolus,
 in ipsa quidem anima, aut intra cogitationes hominis, operatur suggestio-
 nibus spiritualibus, sed tanquam Ens, non ad essentiam animæ pertinens,
 verum

verum exterius accedens, attamen animæ se infinuans. 2) Sibi contradicunt, aut saltem non coherent. Nam ad pactum nihil requiritur, quam consensus plenus & deliberatus inter contrahentes sibi invicem notos super re in contractum deducta. Si ergo homo consentit in operationes diaboli venientis ab extra, ut stylo Auctoris utamur, & ipsum admittit intra se seu intrinsece, quod conceditur, eo ipso pactum tanquam cum amico sibi noto init. Quod enim homines ad pacta voce aut signis opus habent, illud fit, quia cogitata sua alias intelligere nequeunt. Quod si illud fieri posset, quemadmodum cum spiritu, infinita pacta sine signis externis contraherentur, imo oculis & gestibus absque loquela non infrequenter etiam ab hominibus contrahuntur, imprimis ubi colloquendi non datur copia, ipsi autem consentientes, vel ex oculorum nutu, vel alio quodam indicio se intelligunt. Nec sequitur, uti Burignonia in loco infra citato collegit, maximam partem hominum hac ratione paciscentem cum diabolo constitui. Namque ut pactum cum Diabolo initum rite cognoscatur, accurate distinguendæ sunt operationes & suggestiones Diaboli ab operationibus & suggestionibus carnis & passionum naturalium corruptarum. Qui in priores consentit scienter & deliberato, pactum init cum ipso, tanquam cum amico, non item qui posteriores exequitur. Plurimi tamen has operationes confundunt, ex quo consequitur penes multos, ut, quid certo statuendum sit, ambigant.

*Pactum
diabolicum
male negatur,
& utriusque
disputari
potest, an de
licet pure
spirituale
corporali-
ter punien-
dum sit?*

§. 14. Recte igitur dicimus, male statum controversiæ formatum fuisse. Nam si de operationibus diaboli sermo est, debebat clare exprimi, an de operationibus intrinsecis ille esset. Operationes autem intrinsecæ à Viro Celeberrimo, & à plerisque conceduntur. Hinc nulla de his est quaestio. Si de operationibus extrinsecis præcipue in corpus sermo est, tunc quidem dissensus est, sed hoc nihil ad rem & quaestionem facit, quoniam ad pacta cum diabolo ineunda extrinsecæ operationes, v. g. voces, gestus, sermo, figura &c. non sunt essentialiter necessaria, quia spiritus diabolus, & spiritus animæ lamiae, se possunt intelligere, & conceptus & motus sibi invicem certos communicare, licet externa signa non accesserint; Ergo possunt inter se pacta Magi & Lamiae cum Satana inire absque operationibus externis. Quocumque res vertatur, nihil solidi à Viro Celeberrimo pro excusandis aut defendendis Lamiis, aut evertendis pactis diabolicis cum ipsis, afferetur aut efficietur, quoniam anima cum spiritu malo pactum inire potest, licet diabolus non assumat corpus. Spiritus enim cum Spiritu, qualis est anima, agere mente aut cogitatione

trone sola possunt. Quod quidem ipse statuere videtur *Vir. Celeberr.* in
differt. ad Poiret. § 31. eos nempe, qui ex Philosophia Pythagorica aut Pla-
 tonica spiritus credunt, pronos esse ad pacta cum diabolo inemenda, eadem-
 que inuicta. Cum vero in *diff. d. Crim. Mag.* negetur, Diabolum assu-
 mēre posse corpus, & forma Monachi aut altaris compatere, & evidens est,
 ipsum hujus Autorem statuerē quoque, pactum sola mente & intra ani-
 mae contrahi posse cum Diabolo. Quod etiam pertinere videtur, quod in
diff. d. Crim. Mag. §. 12. Crimen Magiae definitur, quo quis cum diabolo,
sape in corporali specie hominis, bestiae aut monstri comparente pactum
 init. Adeoque significatur per vocem *sape*, quod etiam pactum cum dia-
 bolo forma externa non comparente iniri queat. Quae cum adeo ob-
 scure, ut leviter dicam, posita sint, arbitratur Viri Celeberrimi primarium
 institutum fuisse, ostendere, per plurimos hominibus in Processu contra sa-
 gas factam fuisse injuriam. In quo nullos habuisset repugantes, & pie
 fecisset, si in eo substitisset dissertatio. Imo forte feliciter successisset, si qua-
 sitio, quae a Viro Celeberrimo in *differt. ad Poiretum* § 31. obiter saltem tan-
 gitur, esset proposita: an delictum pure spirituale in Deum, uti pactum
 cum diabolo, quo hominibus non nocetur, poena corporali jure possit
 affici? adeoque, licet Magia & pacta diabolica concedantur, disquiri satis
 tempestive & salubriter adhuc potuisset, an acri hoc remedio, Processu
 scilicet contra sagas, extirpari hoc malum deberet? Quod cautio criminalis
 dubio 7. p. 14 non prorsus sine ratione negat. Idem *Wierus* l. 6. c. 24 p.
 662. contendit. Et huc quadrasset satis apposite Instantia, ex § 17. *Diff. &*
Programmate Germanico, de filia sacerdotis scortante, quae exurenda olim
 quidem erat, cum hodie rigor hic cessaverit. Si hoc modo status quæstio-
 nis fuisset formatus, & clara essent omnia, & minori cum difficultate, ma-
 jore etiam forte cum fructu, conjuncta. Jam vero magnae se offerunt
 difficultates, quae plurimorum etiam veritatem sincere quaerentium assen-
 sum impediunt.

§. 15. Nam quod §. 7. dicitur, non esse possibile, ut affecta *Auctor Dis-*
 Philosophiae corpuscularis & mechanicæ modo intelligant, quid ipsimet *sertationis*
 dicant, serio a Beckero dissentire possint; Is autem, qui Philosophiam *difficilius,*
 antiquissimam spirituales sequeretur, rem aliter comprehendere, illud *quam Car-*
 maximis difficultatibus impeditum est, quod satis manifeste apparet ex *tesiani, Be-*
 definitione istarum spirituum, quos Vir Celeberrimus in scripto quodam, *ckero satis*
 quod nomen pra se fere Confessionis doctrinae sua, §. 174. hunc in mo- *facere po-*
 dum definit: *Spiritus iste, nempe mundi, quae ac Spiritus reliquorum* *test.*
 zunged *B* *porum,*

porum, immaterialis est, participat tamen de attractu materia, & gaudium ac dolorem sentit, dependet intuitu operationum a mutationibus materia in corpore humano, adhaeret quasi aliis corporibus terrenis, nec sine illis unionem suam cum corpore humano continuare potest. In Tractatu autem Germanico, qui Versuch vom Wesen des Geistes inscribitur, c. 4. §. 56. p. 70. hanc spiritus hujus definitionem proponit: Der Geist ist eine Krafft/ das ist/ ein Ding/ welches ohne Zuthun der Materie bestehen kan/ in welchem alle materialische Dinge bewegt werden/ und welches auch diesen die Bewegung giebet/ sie ausspannet/ vereiniget/ zusammendrucket/ anziehet/ von sich stößet/ erleuchtet/ erwärmet/ kältet/ durchdringet/ und ihr die gehörige Gestalt giebet; cui addi potest §. 26. p. 62. & c. 7. §. 14. p. 134. & sincerus veritatis indagator contra Dn. Hoffmannum anth. 16. 23. & 24. Jam vero ex hac definitione patet: 1) Spiritum hunc immaterialem operari in materiam. Atqui hoc est, quod Philosophiae corpuscularis sectatores & Cartesiani quaerunt, quomodo id fieri, & Spiritus de attractu materiae participare possit. In definitionibus allatis hujus rei nulla affertur causa aut probabilis ratio, quod tamen, quomodo scilicet id fieri possit, explicare conantur Cartesiani. Quare si ab ipsis hoc non mutuatur, sed negetur, negandum quoque erit, Spiritum hunc immaterialem operari posse in materiam; aut, si non negetur, (quod tamen necessarium esse dicit celeberrimus Autor, dum §. 7. superius allegati mens eo tendit, possibile non esse, ut assectae Philosophiae Corpuscularis & Mechanicae serio a Beckeri principiis & conclusionibus dissentiant, nullam aliam, uti videtur, ob causam, quam quod modum operationum Spiritus in materiam isti aperire non valeant,) obscurissima & incertissima cuncta, prout antea, manebunt, nisi in una voce Spiritus omnia explicata credere velimus, quod Philosophorum nemo concedere potest. 2) Si Spiritus hic aequè ac reliquorum corporum immaterialis est, gaudium & dolorem sentit, sequetur, omnibus corporibus, quibus hic Spiritus inest, sensum inesse, quod Campanella statuit, & secundum Buddaeum in Philosophia instrumentali c. 1. §. 14. p. 80. in eorum partes tendit, qui animam mundi asseruerunt; vel etiam sequetur, cognitionem & appetitum plantis & corporibus inanimatis concedendum esse, quod etiam statuere videtur Vir celeberrimus, qui in Versuch ic. c. 7. 1b. 26. p. 150. non modo aëri tres animae sensitivae facultates, sentire: loco moveri, desiderare, tribuit, verum etiam p. 152. d. 27. c. 7. & in scripto contra Dn. Hoffmannum anth. 38. & 40. Spiritui mundi universali intellectum & voluntatem adscribit. Sed contra hos Joh. Claubergius

bergius *Op. Phil. p. 157.* disputat, & satis ostendit, ipsos, qui dicant, explicare non posse, & talibus involvi difficultatibus, unde se extricare nequeant. Nam 3) quomodo hi Spiritus quasi adhæreant aliis corporibus terrenis, & sine illis unionem suam cum corpore humano continuare non possint, intelligi nondum potest. Hoc enim si ita est, Spiritusque, qui dependent intuitu Operationum a mutationibus materiæ in corpore, uti definitio loquitur, dicendum potius esse videtur, istos Spiritus esse materiales. Quia nondum adhuc ostensum est, quod ens immateriale nobilius dependentiam consequatur a mutatione materiæ. Liquet autem e contrario, unam materiam ab altera dependere posse. Quod etiam monuit Eruditus Autor, licet in Programmate quodam Germanico non admodum magni habitus, in *den kurzen Anmerkungen über den Versuch vom Wesen des Geistes/ p. 16. §. 36. c. 4.* Denique 4) ex eo, quod Vir Celeberrimus in *Versuch 2c. p. 78. §. 13. c. 5* statuit, pulsionem aut pressionem esse non posse, nisi extremitates unius rei extremitates alterius tangant, concludi potest, Spiritum aut operari non posse in materiam; aut, si operetur in eandem, ipsum esse materiale. Nam recte ex hac hypothese colligitur hunc in modum: *Nulla pulsio aut pressio fieri potest, nisi duo extremitates sese mutuo attingant*; hæc Propositio est Viri Celeberrimi l. c. sed *Spiritus nullam habent extremitatem*, sunt enim immateriales; velle autem extremitates comminisci, ubi nulla est materia, tam absonum est, quam putare longitudinem & latitudinem, revera extra conceptum rationis existentem, esse posse sine crassitie aut profunditate. Quod licet Vir Celeberrimus statuere videatur in *Versuch 2c. c. 4. §. 17. 18. p. 97.* res tamen talis est, quam nemo comprehendere potest, nisi fingendo. Hinc ergo sequitur, quod *Spiritus isti nullam materiam premere, pellere aut movere possint.* Utraque præmissarum ex hypothese Viri Celeberrimi desumpta est, ac proinde, vi ipsius hypotheseos, Spiritus non operari poterunt in materiam, aut, si operentur & premant, aut propellant materiam, habebunt extremitates, adeoque erunt materiales, quod tamen non vult admittere. Accedit, quod *c. 7. §. 22. p. 137.* dicatur, Spiritus essentiam cognosci non posse, quia Spiritus sit invisibilis, & crassos sensus aut sensualitatem hominis sine materia immediate non tangat. In Germanico contextu legitur: *Weil der Geist unsichtbar ist/und die grobe Sinnlichkeit des Menschen ohne Materie unmitttelbar nicht berührt 2c.* Itaque Inter Spiritus hos immateriales intercedet adhuc materia, quæ, qualis sit, an sit, & utrum Spiritus immaterialis in eam operari possit, iterum quæretur? Ex quibus sua sponte patet,

tet, quam fluctuantes sint Philosophiæ Fluddi & Comenianæ, vel potius antiquissima spiritualis Mosaina, sectatorum opiniones, atque adeo non est, cui Cartesianis aliquid ex his opponant, qui præterea fortassis habent, quod Beckero neganti operationem cogitationum in materiam respondeant, prout infra alio modo videbimus. *Leg. Ant. le Grand in Just. Phil. p. 3. art. 5. p. 137. ed. Lond. 1675. Lud. de la Forge de mente humana c. 13. & 16. Clauberg. in tr. de corporis & animæ conjunctione, in Op. ejus Phil. anno 1691. p. 109. Amstelodami editis extante, c. 9. Id. 20. 25. cuius titulus est, aliam esse conjunctionem non mutuam, quam mens divina & angelica corpori nectatur.* Annon verb. Celebrerr. Præses præterea quoque ex *H. Mor.* multas de Spiritu doctrinas suas petierit, alii ex subsequentibus iudicent. Scilicet laudatus modo *Morus, in Appendice antidoti adversus Atheismum, Op. T. II. c. 3. p. 150.* ait: Spiritum creatum definiri ab absolutis illis Potentis se contrahendi, dilatandi, atque ab istis relativis facultatibus penetrandi, movendi, alterandi materiam. In Præf. generali *Tom. H. p. 8.* dicit: Spiritum naturæ, h. e. substantiam incorpoream, quæ se generalioribus mundi Phænomenis producendis intermiscet, credo me tam evidenter demonstrasse, ut nihil in universa Philosophiâ evidentius possit demonstrari. Definit autem Spiritum Naturæ *c. 12. de Immort. anime, Op. Tom. 2. p. 430.* Spiritus Naturæ est substantia incorporea, sensus ac animadversionis experta, materiam universam totam persuadens, & vim plasticam in eam exercens, pro variis præparationibus occasionibusque partium earum, in quas agit, item ea excitans Phænomena in mundo, partes materiæ earumque motum dirigendo, quæ in potentias mechanicas solas resolvi nequeunt.

*Hallucina-
tio ab eo
in recen-
senda Go-
delmanni
& Male-
branchii
sententia
commissa?*

§. 16. Quædam etiam de *Godelmanni & Malebranchii* Sententia monenda sunt. Docetur §. 6. *disput. Godelmannum concedere pactum Magorum, negare autem pactum Lamiarum.* Conferenti vero cum attentione Godelmannum, hoc falsum esseprehenditur. Duo enim agit Godelmannus: 1) ostendit differentiam pacti initi cum dæmone a *Lamiis*, & a *Magis*, idque tribus rationibus, *Libr. 2. c. 2.* Prima differentia legitur §. 1. 2. 3. 4. quia foedus Magorum cum diabolo non est imaginarium, Lamiarum autem foedus est præstigiosum. Magi ex proposito peccant, Lamiæ autem a diabolo decipiuntur, & vi aut metu compelluntur ad foedus hoc præstigiosum. *Secunda* legitur §. 14. quia Magi cupide artem addiscunt, Lamiis autem, diabolus sese insinuat, cui obediunt ob credulitatem, stuporem naturæ, melancholiam, paupertatem &c. *Tertia* legitur

§. 15. quia Magi proprio sanguine se obligant chirographo, de Lamiis autem nihil tale quid audiri doct. Ex quo liquet Godelmannum pactum diaboli etiam cum Lamiis concedere, sed alio respectu, quam cum Magis. Et licet ille l. 2. c. 2. §. 10. & 13. neget consensum lamiarum, item quod cum ipsis & diabolo nullus sit contractus; illud tamen ideo fecit, ut tanto facilius a poena illas absolveret, (quanquam dicendum, via & ratione sit minus recta & solida,) & explicandum est de contractu & pacto, plena deliberatione sine omni fraude & coactione inito. Alias enim ipse sibi contradiceret, utpote qui §. 4. asserit, lamias vi & metu compelli, & errore ignorantiaque induci ad fœdus hoc præstigiolum. Quomodo autem quis compelleretur ad rem aut contractum ineundum, qui plane existere nequit? 2) Confirmat Godelmannus, Lamias non eodem modo puniendas esse, quo Magos, nam inter alia l. c. §. 15. ad finem inquit ex Wierow. 24. de Lamiis: Si Deus agnoscit & recipit animam, cur tu, Prætor, usque adeo inclementer agis, cum nulli injuriam fecerint, ut corpus repudies, maxime, cum in tuo non deliquerint foro, & tibi nullum in divino judicio relinquatur tribunal? Mox §. 16. adducit exemplum Studiosi, qui paupertate pressus se Diabolo addixerat, sed liberabatur a Luthero aliisque non poena corporali, sed precibus. Igitur si Lamias absolvit a poena Godelmannus, quod in alio foro deliquerint, & Deus culpam remiserit, statuere omnino ipsum oportuit antegressum fœdus Lamiarum, quod tamen non hoc, sed alio modo, puniendum aut emendandum erat. Paria fere circa sententiam *Francisci Malebranchii* accurate intelligendam annotanda sunt; de quo hæc nobis tradit Autor dissertationis de *Crim. Magia* §. 3. p. 8. Ex ipsis scriptoribus Pontificiis modernis *Malebranchius* l. 2. c. ult. de inquirenda veritate, in sententiam eorum, qui imaginationi historias Magicas adscribunt, inclinat. Sed etiam heic in recensione hujus sententiæ nonnulla desiderari possunt, alias Lectori falsum de Malebranchii traditis circa Magiam ingeretur judicium. Nam accurate loquendo de Malebranchio, dici nequit, ipsum inclinare in eorum sententiam, qui historias Magicas imaginationi adscribunt, sed expresse potius & disertis rationibus probat cap. cu. ult. quod sextum est libr. 2. aliam tantum Magiæ speciem imaginationi adscribendam esse, modumque explicat, quomodo imaginatio in hoc negotio operetur, quod factu certe dignum est. Hinc falsum est, *Malebranchium*, uti verba absolute posita Lectorem docere videntur, omnes historias Magicas imaginationi adscribere. Nam duplicem constituit Magiam, unam, ubi quis verè

Magus est, & hunc puniendum esse dicit; alteram, quæ ex imaginatione & phantasia stultorum hominum, uti Lycanthropia, congregatio in Sabbatho, &c. oritur. Et hos innocentissimos esse pronunciat, recteque facere dicit Judices, quod multis in Gallia locis nullas in sagas statuunt poenas, ne innocentia & hominibus, qui commiserationem merebantur, vis & injuria inferatur. Ne quis de mente Malebranchii dubitet, adscribemus unam tantum periodum ex cit. libr. qui Gallice inscribitur: Recherche de la Verité &c. *quæ ex 6. cap. Libr. 2.* Latine à nobis versa sic habet, & p. 284. 285. nostræ Editionis Amstel. qua utimur, extat: Si cessatio fieret puniendi sagas, & si fatuorum loco haberentur, tempus doceret, quod nulla amplius saga inveniri possent, quoniam saga, (forciers) quæ tales non sunt, nisi ex propria imaginatione, & quæ profecto maximum numerum constituunt, liberarentur ab errore suo, (nimirum imaginationis falsa) dubitari nequit, veras sagas (forciers) morte dignas esse, & quæ tales non sunt, nisi per imaginationem pro innocentissimis (tout à fait innocens) habendas esse. Quoniam ordinarie sibi non persuadent, se esse sagas, quam quod certa dispositio cordis ipsis adest, quod ad Sabbathum proficiscantur, & quod se guttulis inungant, ut intentionis suæ malignæ compotes fiant. Cum vero sine discrimine puniantur incusata, fit, ut communis persuasio se roboret, sagæ per imaginationem multiplicentur, adeoque infinita hominum multitudo perdatur & damnetur. Quare non sine ratione plurima Parlamenta plane nullas puniunt sagas, & hoc ipso multo pauciores in ipsorum districtu, ubi judicium exercent, inveniuntur, & invidia, odium & malitia improborum non habet, ut pretextu uti possit ad perdendos innocentes. De Wiero etiam doceri a nobis poterat, quousque lamiis nullum cum diabolo foedus intercedere putaverit, & quatenus illud concesserit? Sed quoniam nimis digressi sumus a proposito principe, institutum nostrum postulat, ut argumenta nobis opposita excutiamus, & deinceps sententiam affirmantem nostram demonstramus. Quod priusquam faciamus, ad θ. 42. diff. de Crim. Mag. supplementi loco id unicum saltem notamus, quod sc. Constantini constitutio in l. 4. C. de malef. minus excusari possit, illud quoque esse indicio, cum ejus argumentum non tantum Christianis, sed & paganis nonnullis displicuerit. Apud Marcianum enim legimus, jam olim sub Alexandro Severo damnatos fuisse, qui remedia tertianis quartanisve collo annexa gestarunt. Idem de Constantio tradit Marcellinus libr. 19. Christianis vero damnantur generaliter amuleta Φυλακτήρια omnia, in Synodi Laodicensis c. 36. Leon. Nov. 65. & c. magni lege lib. 6. c. 72.

Neque

Neque defunt, qui *l. ult. ff. de extraord. crim.* circulatorum verbo ejusmodi quoque supersticiosos indicari putent. Eodem pertinet *l. 1. §. medicos u. de extraord. cogn.* ubi exorcistas & incantatores medicos esse, Ulpianus negat.

§. 17. Erit igitur quaestio inter nos: *an diabolus operari in materiam* Statu Con-
& assumere corpus possit? Ex quo postmodum invicta consecutione dedu- troverſia,
 cetur, quod *Speetris terrere homines, & pacta visibili forma cum Magis aut* an Diabo-
Lamiis contrahere, ceterasque omnes operationes, quæ in corpore aut ma- lus operari
 teria, ita, ut in sensus incurrant, perficiuntur, peragere queat, quæ proinde possit in
 hoc loco expressis nominibus delineare necesse non est. Cum enim hæc materiam,
 omnia, uti inferius deducetur, inter se cohæreant, uno concessio aut nega- corpus as-
 to, concedetur vel negabitur quoque alterum. In Disputatione autem sumere, pa-
 de Crim. Mag. negatur, diabolus assumere posse corpus, & in Program. ta inire
 Germ. quod diabolus visibili forma comparere, ungulas aut ungues osten- Ec. possit?
 tare, aut chirographum exigere similiaque possit. Hoc vero, aliis verbis
 expressum, idem notat, quam quod diabolus in corpus, ungues aut ungu-
 las (quæ certe materia sunt,) similiaque corporea aut materialia operari
 non possit, uti infra latius patebit.

§. 18. In citata *diff. §. 31. seqq.* quinque exhibentur argumenta pro Quinque
 negativa, quæ pariter observare licet in citato *Beckeri* libro: v. g. *primum* argumenta
 argumentum desumptum est ex *libr. 2. c. 7.* inprimis *§. 13. & libr. 3. c. 2.* pro Nega-
cundum argumentum petitur ex *libr. 2. c. 32. §. 4.* *Tertium* extat *libr. 4. c. 2.* tiva ex Be-
§. 12. collato libr. 2. c. 34. §. 17. *Quartum* deducitur in *libr. 2. c. 34. &* ckero de-
Quintum in *libr. 3. c. 3. §. 12. & 14.* Ut proinde si adimantur disputationi sumpta, &
 ea, quibus Carpzovius oppugnatur, & nonnulla historica, parum novi, de mente
 quoad rei hujus essentialia & caput, occurrat. *Conf. §. 5. ipsius disput. de* Auctoris
crim. Mag. ubi habetur: ipsimet fatemur, potuisse nosmet ea abstinere Diff. Hal-
 &c. Carpzovii vero mentionem etiam ipse fecit *Beckerus libr. 3. c. 3. §. 3.* lenf.
 & hinc forte occasio data est Autori *Disp. Carpzovium* ex instituto oppu-
 gnandi. Ne autem quis existimet, mutasse Celeberrimum ejus Præsi-
 dem sententiam in Progr. Germ. quod hoc titulo prodiit: *Erinnerung*
wegen der Winter-Lectiōen/so nach Michaelis dieses 1702 Jahres ihren
Anfang nehmen werden &c. sic mentem suam ab aliquibus perperam intel-
 lectam explicat, ut §. 2. profiteatur, se concedere, quod diabolus operetur
 in improbis, quod sagæ, veneficæ, præstigiatrices, similesque dentur, &
 quod Jure plectantur, qui ejusmodi artes in perniciem aliorum exerceant;
 negat autem n. 10. 11. 12. neque ullo modo se credere posse dicit, quod

1) dia-

1) diabolus ungulas, cornua, aut hamatos ungues induat, quod Phantasi, monachi, aut monstri forma, vel quomodocunque alias pingi solet, appareat, 2) quod corpus assumere, atque hac vel alia specie se hominibus conspicuum exhibere possit, 3) quod pacta cum homine ineat, chirographum ab ipsis exeat, cum ipsis commisceatur, & quæ sunt cætera.

Refutatur

argumen-

tum pri-

mi.

S. 19. Argumentum pro hac sua sententia primum hoc affert.

diabolus nunquam assumpsit, nec potest assumere corpus, ergo non potest fe-

dera corporaliter inire, nec unquam corporaliter iniri, multo minus incubuit, succubuit Magis, sagis, aut eos sub specie hircina in montem Bructerorum du-

xu, &c. Resp. 1) Si diabolus potest operari in corpus, (id quod in con-

firmatione affirmantis sententiæ infra §. 25. seqq. demonstrabitur) evi-

dens est, quod possit per istud temporis spatium assumere corpus, quo-

niam assumere corpus nihil aliud est, quam operationem in materia aut

corpore perficere. Notandum autem est, 2) quod diabolum posse assu-

mere corpus duplicem habeat sensum. Aut enim *to* *assumere corpus*

significat corpus carne & ossibus constans generare ex sua essentia, aut

creare ex nihilo, & per illud operationes edere; vel *to* *assumere corpus*

significat, non quidem corpus carne & ossibus constans generare aut pro-

ducere, sed corpus aliquod jam existens animare, & per illud operatio-

nes edere, aut, si forte corpus ad operationem idoneum non existat, spe-

ciem aut formam corporis constare, aut naturali industria, v. g. aëre aut ele-

mentis reliquis corpus condensare, & per illud actiones aliquas edere,

aut etiam phantasma, vel figuram corporis homini obicere, quod licet in

se non crassum corpus sit, illi tamen, cui obicitur, reale quippiam præstat,

saltem in ipsius oculis aut phantasia, & ad ejusmodi phantasma exhiben-

dum reale quiddam, uti congregatio luminis, aëris certa dispositio, quæ

condensationis, rarefactionis aut similis cujusdam operationis species est,

requiritur. Priori modo concedi potest, diabolum non posse assumere

corpus; sed posteriori modo omnino potest, quod probatur, quia dia-

bolo conceditur intelligentia & singularis rerum, naturalium atque

physicarum scientia. Equidem Beckerus in mundo fascinato l. 2. c. 32. §.

2. p. 235. seq. negat, quod diabolus sit Physices, Philologiæ aut Theolo-

giæ peritus, & quidem hanc ob causam, quod nullos habeat sensus, qui-

bus omnia hæc percipere ex natura, aut in Scriptura legere posset. Sed

ad hæc jam tum satis ipsi responsum esse putamus a Petro Porro, in fine

methodi vere inveniendi verum, Part. 3. §. 24. Nos tantum hoc loco in

gratiam eorum, qui diabolum operari in improbis concedunt, atque adeo

præ-

præsentem eum in his terris statuunt, adjicimus, diabolum pollere insigni rerum scientia ex duplici ratione: 1) enim conceditur, ante lapsum diabolum æque ac bonos angelos reliquos instructum fuisse scientiis & cognitione rerum; hæc cognitio per ipsius naturalem intellectum percipiebatur, quam intelligendi potentiam naturalem per lapsum amittere non potuit, haut aliter, uti homo aula regia ejectus intellectum, & mente ideas antea visas aut usurpatas retinet. Quodsi enim intelligendi vim naturalem amisisset, ex spiritu, sive Ente intellectu & voluntate prædito, factus fuisset intellectu & voluntate destitutus, sive res inanimata, quod nemo, uti existimamus, affirmabit. Si ergo 2) Ens hoc intelligens intelligendi vim naturæ suæ propriam retinuit, negari non potest, ipsum infinita adhuc experientia ex conversatione cum hominibus addiscere potuisse. Ponamus enim hominem etiam stupidissimum, ratione tamen naturali præditi, qui alterius mores, vitæ genus aut animi habitum quotidie, idque per longum temporis spatium, observat, annon in eo animadvertemus, ipsum proficere ex solo hoc rerum usu, & mores hominis, quo cum ipsi frequens negotium est, exacte perspectos habere. Quæ cum evidentiæ sint, quo fundamento solido diabolum tot mille annorum experientia edoctum, & qui tam assidue res gestas, hominumque Physicorum, Philosophorum, & qui sunt reliqui, operationes & inclinationes observavit, ad quas in malam partem flectendas, vel ex Adversantium concessis, astute iis se insinuat, scientia & intelligendi res ipsas Physicas, Philosophicas, atque cæteras facultate, licet illa perverse utatur, destitui affirmari poterit? Ridicula propemodum est *Beckeri* ratio, quod diabolus rerum omnium sit ignarus, quia nec videre, nec audire quicquam per sensus, uti Salomon, & nec legere, nec scribere possit. Quasi vero nulla daretur perceptio in Spiritu nisi per sensus corporeos, aut quasi ipsa mens hominis non multa ratiocinando colligeret, aut sciret, quæ tamen nunquam vidit aut audivit? de cujus tamen existentia vel ipse *Beckerus* non dubitat. Si hic solas Ideas Cartesianas aut Platonicas innatas tantopere defensas semel memoria tantum repetiisset, nunquam forte isthoc infirmo argumento ad negandam diaboli scientiam permotus fuisset. Legere autem & scribere, vel linguarum peritia neminem reddit rerum ipsarum peritum, quod ex Infantum & Idiotarum, linguam suam loquentium, legentium, quandoque etiam scribentium exemplo constat, sed est tantum vehiculum, quo inter initia communicantur conceptus personis corpore utentibus, quo vehiculo carere possunt, qui acutiori intelligendi vi sine signis externis

Ideas rerum intelligere possunt, quod certe spiritus separati facere queunt, uti de Deo & Angelis bonis manifestum est, qui tamen nec videre, nec audire per sensus, nec manibus scribere, nec oculis corporeis legere, uti Salomon, ordinarie possunt. Quod si tandem etiam exercitii gratia concederetur, Diabolum post lapsum nullis per se instructum esse viribus ad movenda & condensanda corpora, vel ad operandum in ipsis, illud tamen, cum ista potentia Deo, eoque permittente, Angelis potentia adhuc ante lapsum iis concreata gaudentibus ab Adversariis concedatur, negari omnino non poterit, ipsum Deum ad puniendam improbitatem hominum, aut ad emendandos suos, quibus bene vult, concedere aut conferre posse ejusmodi potentiam Diabolo, per quam ad modicum temporis interval- lum virtutem & efficaciam operandi in corpora hominum acciperet. Quo enim argumento vel minimam probabilitatis speciem habente quisquam contra nos probabit, Deum omnino atque penitus decrevisse, quod diaboli opera uti nolit ad expedienda mandata sua, quemadmodum Magistratus lictore utitur, ipsique potestatem concedit, affligendi poenam meritum delinquentem. Nec metuendum est, diaboli vim aut Imperium inde nimis amplificari aut ipsum hoc ministerio post lapsum plus a quo beatum effici, quoniam divinae permissionis mandata excedere prorsus prohibetur, & ipsa poenarum executio ipsum ne hilo quidem Deo gratiorem reddit. Quibus praestructis, vel sua sponte consequitur, vi hujus scientiae non esse absurdum, quod diabolus tanquam Spiritus corpus aliquod jamtum existens animare, aut etiam ex elementis tale quid possit ad tempus conflare aut efformare, & per hoc operationes suas edere; quoniam corporis naturalis compositio justam tantum elementorum condensationem & temperationem, posteaque vis alicujus majoris aut Spiritus regimen vel internum vel externum requirit, quale quid scientia naturali, uti in Spiritibus est, effici posse, nullo argumento idoneo, probabilitatis speciem saltem habente, negari potest; in primis cum tot naturae miracula a rerum naturalium & physicarum peritis edita sint. Quorum etsi quaedam fidem excedere videntur, quaedam, ut sit in pollicitatione arcanorum, nonnunquam mente potius concepta, quam editis rerum documentis demonstrata sunt; tamen tot ac tanta inveniuntur, quae sine admiratione conspici non queunt, & quae, nisi oculis usurparit, sibi persuadeat nemo. Assentientur mihi rerum in Naturae Recessibus abstrusarum periti, neque ipse repugnabit Dissertationis saepius commemoratae Celeberr. Praeses, quem audio multis, & quod in Jcto non parum mireris, egregius, & ipsis Scien-
tia

tia hujus Magistris non leviter laudatis rerum curiosarum experimentis non vulgarem cupidæ Legum Juventutis applausum sibi excitare. Adjiciemus vero hanc in rem nonnulla alia. Cornelius *van Drebbel*, Alckma-riensis, insignis Mathematicus & Opticus, ad Amicum suum Isebrandum a Rietroyck teste *Godefrido Hegenicio Itiner. Fris. Holl. p. 75.* scribit: Ego in Camera manifeste sedeo solus, nemine mihi adstante, & primo vesti- tum meum transformo in præsentia & adspectu omnium, qui in cubiculo sunt, nunc induor totus nigro holoserico, & momenti spatio, imo tam- confestim, quam aliquis cognitione assequi possit, holoserico viridi ac ru- bro amictus sum, in colores mundi omnes me transmutans, nec solum hoc, sed commuto meam vestem cum qualibet specie pannorum, qua ipse- met volo, nunc bombycina s. serica colorum omnium, tum ex villis texta omnium colorum, nunc argentea, nunc auro variegatis vestibus utor, nunc regio ornatu & adamante, atque omni gemmarum specie sum splen- didus, atque in momento postea mendici habitum assumo, pannis obitus ac deformis, cum in illo actu unicam tantum vestem habeam, quam abs me non depono. De mirando phænomeno, repentina scil. luminis cujusdam in cavitate recipientis apparitione & incerto ejus successu lectu sane di- gna habet honoratissimus, ut audit *Robert. Boyle*, Nobilis Anglus, & Socie- tate Regia, in *Nov. Experim. Phys. Mechan.* de vi aëris elastica & ejusdem effectibus, *experiment. 37. p. m. 116. edit. Genæ Kircherus* in *Phonurgia*, quæ in German. lingv. conversa est p. 119. habet Artificium, daß man ein Bild verfertigen könne in freyer Luft hangend/ so da natürliche Stimmen und Thon/ als auch Gespräche und Worte von sich hören lasse &c. In Expli- catione addit, imaginem hanc nulla re v. g. rotulis, funiculis, aut simili modo suspensam teneri, sed libere in aëre pendere, sonosque edere, & p. 116. *decaesm. 3.* quo ponit: Aus natürlicher geheimier Kunst ein Bild machen/ welches allerhand Thon/ Stimme und Wörter rede und ausspre- che &c. quomodo montes, colles, valles, rupes, plantæ, flores, flumina, aliaque, quæ integram aliquam regionem præ se ferunt, repente intra vi- tream phialam enata exhiberi possint, ostendit *Jacobus Dobrcensky* in *Phil. de font. & cum eo Cass. Schott. Phys. Cur. Append. ad libr. 6. c. 9. §. 7. & 9. p. 1351. Morhof. in Polyhist. libr. 1. c. 2. p. 100.* agit de P. Constantii Albini Villanovenfis Magia Astrologica s. Clavi Sympathiæ septem metallorum, & septem selectorum Lapidum, ad Planetas, pro majori illius dilucidatione edita anno 1611. in 8. in qua omni auro præstantiora contineri refert. In- ter alia unum, quod librum legenti succurrit, recenset; nimirum, legisse.

se in illo libro de Vitro e cineribus cadaverum strangulatorum certique mineralis conflando, cui lotium ægri immisum, affectas corporis partes in ipsa urina ostendat. Meminit *Wagenseilius* in Exerc. suis MSCti. alijus Paracelsi, quod ipsi in Bibliotheca Scorialensi monstravit Bibliothecarius, unde ille arcanum Steganographicum e sanguine humano descripsit, cujus ope amici toto orbe sejuncti omnia animi sensa plene planeque invicem communicare possunt. Inprimis vero huc facit locus ex *Corn. Henr. Agrippa de Occult. Phil. l. 2. c. 36.* cujus titulus est de Unione rerum commixtarum, atque introductione nobilioris formæ, vitæque sensibus p. 51. Cui addi meretur *Paracelsus Opp. quæ Argent. 1616.* per Joh. Huserum Brisgojum prodierunt p. 882. n. 1. libr. 1. de generatione rerum. Nisi prolixum foret, adscribi mereretur cap. 37. libr. 2. superius nominati Agrippæ, at pauca saltem ex eo notabimus. Certis materiis quibusdam naturalem vim divinitatis habentibus, h. e. quæ naturaliter superis consentaneæ sunt, rite collectis, partim Physice, partim Astronomicæ undique opportune conflatis, dona non solum cœlestia & vitalia, verum etiam intellectualia, quædam dæmoniaca & divina desuper suscipi posse, Jamblichus, Proclus atque Sinesius cum tota Platoniorum schola confirmant. Et Mercurius Trismegistus scribit, ex propriis certisque rebus certo cuidam dæmoni congruentibus compositam rite statuatam confestim per dæmonem congruum animari. Cujus etiam meminit *Augustinus de Civ. Dei, l. 8.* Pergit Agrippa p. 54. loc. cit. *Plinius* esse herbas, scribit, quibus mortui revocentur ad vitam, unde Xanthus Historicus narrat, herba quadam, nomine Bali, occisum draconis catulum vitæ restitutum a parente, eademque Thilonem quendam, quem draco occiderat, resuscitatum. Et Juba refert, in Arabia herba quadam hominem revocatum ad vitam. Verum addit Agrippa, an possint talia revera fieri vi herbarum vel cujusvis alterius rei naturalis in homine, in seqq. differemus; posse autem fieri in ceteris animalibus, certum & manifestum est. Sic muscæ submersæ, si ponantur in cineribus tepidis, reviviscunt, & apes submersæ similiter vitam recipiunt in succu Nepetæ, & anguillæ defectu aquæ mortuæ si corpore integro existente ponantur sub fimo in aceto, & addatur de sanguine vulturis, post paucos dies omnes recuperant vitam. Nominari heic quoque potest ipse *Beckerus*, qui in mundo fasc. l. 3. duo habet capita, secundum & tertium, ubi agit de stupendis Naturæ viribus, juncto §. 4. postquam de Architæ Tarentini columba lignea, volante, & ferreo corvo volante Imperatori Carolo exhibito, item de Musca

Musca Norimbergensi mentionem fecisset, memorat Cardanum de subtil. & VVinandi von Westen Mathematische Ergöcklichkeiten/ librum octies Gallice, quinquies Belgice impressum & venditum, subjiens: *Wer den Handel nicht verstehet/ und vor seinen Augen siehet / der wird meynen/ daß zum wenigsten die Helffte nicht natürlich sey* 2c. Cap. 2. autem §. 5. ex Antonio Leevvenhook Delphensi ostendit, eum per Microscopium demonstrasse, quod frustulum ligni ex quercu, non excedens latitudinem straminis, triginta ter mille partes habuerit, quæ singulæ millionibus minores erant, quam granulum sabuli, & tamen quævis pars quinque nodos habuit. Angvillam habere squamas vidit per Microscopium, & quamlibet squamam sex aut septem mille partes continere. *Libr. 4. c. 7. §. 6.* mentionem facit Doctoris *Ammani*, qui in libro: *Surdus loquens*, docuit methodum, quomodo surdi sermonem alterius intelligere, & artem hanc intra paucos dies discere possint. Hæc ergo, & vel sexcenta alia artificio naturali sunt, quod spiritus separatus & rerum abditarum vel ex longissimo usu sui ipsius aut aliorum peritissimus, uti est diabolus, multo adhuc perfectius & ingeniosius perficere novit. Corpus autem existens a malo spiritu agi aut animari posse longe evidentius adhuc est. Nam quid obstat, quo minus diabolus corvum, selem, aut hircum obsidere, animare aut operationes aliquas peculiares per hæc animalia edere possit, cum concedatur certa & unanimi Theologorum sententia, Diabolum obsidere animum hominis, ita, ut eo adigente peculiares motus corporis edat, perverse loquatur, & nescio quæcunque non quandoque contra suam voluntatem perpetret. Quam sententiam non in dubium prorsus vocare velle Præsidentem Celebrerrimum Dissertationis de Crimine Magiæ arbitramur, quia §. 31. *dissert. ad P. Poireri Libros de Eruditione &c.* suam opinionem de Hominibus, in statu, uti ipse loquitur, bestialitatis constitutis, sic suis verbis explicat: Primum hominem, cum excideret ex statu integritatis, libera voluntate a spiritu divino deflexisse, atque animam ejus per desiderium & amorem creaturarum inferiorum redactam esse sub imperium diaboli, ita, ut omnes homines hodie natura sint filii iræ, & imperio diaboli subjecti, earum animas per internos motus iis dominantes regit, ut in statu bestialitatis magis magisque degenerent, & (citra pactum tamen) magis diabolum expriment, quam ipse diabolus. Et paulo post de his, uti vocat, bestiis sic loquitur: Bestiæ, quæ plurimi sunt, ita obrutescunt, ut vel diabolum non credant, vel, si credant, timeant, & superstitioso Dei

cultu persuadeant, se pœnas æternas effugere posse. Hic non videtur interesse diaboli, ut pacta cum iis ineat, cum ob errorem capitalem & vitam carnalem jam ipsius regno sint satis addicti. Ex his igitur paucissimi tantæ sunt audaciæ, ut audeant se Diabolo devovere. Unde patet, si homines in statu bestiali non facile audent se devovere diabolo, nec pactum cum ipso inire, & tamen ipsius imperio ita subiecti & addicti sunt, ut eos regat, sequi omnino, quod contra ipsorum voluntatem ipsis imperet, eosque regat, id quod Theologorum sententiæ de Obsessis quodammodo respondet. Ipsam autem operationem spiritus in cadaver quod attinet, ejusque animationem, illa ex antea dictis vel sua sponte fluit, & quod palmarium est, exprincipiis §. 24. prolatis, factisque exinde §. 25. seqq. consecutionibus haurienda est.

*Refutatur
argumen-
tum se-
cundum.*

§. 20. Secundum argumentum §. 32. dictæ Disp. sic proponitur : *Si diabolus posset assumere corpus, falsa esset assertio Christi, quod spiritus non habeat carnem & ossa, & ineptum foret argumentum, quo Christus voluit uti ad convincendos Apostolos. At utrumque horum cogitare blasphemum est.* Resp. hoc argumentum licet primo intuitu aliquam veri speciem præ se ferat, si tamen dictum Christi accurate consideretur, plane nihil infert, & consecutio, quæ inde deducitur, penitus nulla est. Quod ostendi potest 1) καὶ ἀλήθειαν, per rationem, 2) καὶ ἀνθρώπων, ex ipsius Beckeri, unde illud desumptum est, hypothesi. Quod ad primum attinet, notandum est, assertionem illam Christi: *Spiritus carnem & ossa non habet*, intelligi posse vel *absolute*, quod nimirum spiritus per absolutam naturæ suæ impossibilitatem se corpore & ossibus induere non possit; vel *relative*, quod de lege communi spiritus & carnem & ossa non habeat, & quod homines vulgi, inter quos etiam discipuli erant, hoc sciverint & admiserint. Priori modo, nimirum *absolute*, assertio Christi, quod spiritus carnem & ossa non habeat, intelligi nequit; sequeretur enim ne Deum quidem efficere aut permittere unquam posse, ut spiritus separatus carnem & ossa assumat. Nam, quæ Deus semel constituit absoluta naturæ necessitate, illa ob constantiam & sapientiam suam aliter efficere nequit. Sibi namque contradiceret, & opus suum destrueret, quod in Creatore sapientissimo argueret imperfectionem. E hac causa certissimi sumus, quod pars nunquam fieri possit major toto, quod ignis proprie acceptus, quoniam per naturam urere præsumitur, nunquam fieri possit frigidus, quod bis quatuor non constituent septem, & quod contradictoria non possint unquam fieri vera, quia Deus ipsorum essentiam absolute ita constituit, alias enim nulla forent contradictoria.

Deum

Deum autem efficere non posse, ut spiritus assumant corpus, ne Adversarius quidem ipse affirmare potest. Quoniam ergo hæc assertio Christi apud Lucam c. 24. v. 39. propter allatam rationem absolute intelligi nequit, sequitur, quod dictum Christi, *Spiritum carnem & ossa non habere*, posteriori modo, nempe *relative & respectively*, prout de lege communi fit, & quemadmodum vulgo homines non accidere vident, quod diabolus carnem & ossa habeat, accipiendum sit. Ac bene notandum est, quod in textu non dicatur, spiritum carnem & ossa non assumere posse, sed non habere. (*ἐν ἑξεί.*) *Habere* enim notat naturalem, & ordinariam rei constitutionem. *Assumere* vero notat communiter temporarium quid, & quod ad essentiam rei perpetuo non pertinet, uti vox ipsa indicat. Idcirco multum intererit inter corpus proprium, & quod aliunde assumtum est. Proprium corpus spiritui nemo tribuerit, nisi qui ejus naturam materiæ expertem esse ignorat. Id quod intelligebat Servator humani generis, cum spiritum habere ossa & carnem negaret. At corpus aliunde ad tempus assumtum nihil impedit, quo minus spiritui assignetur, quando cum eo non intime conjungitur, & tum assistens modo est forma, ut ajunt Philosophi, non forma corporis informans. Quo pacto, spiritus apparebit quidem hominibus vero, quod ascivit, indutus corpore, at naturæ suæ conditione corporeus nentiquam erit. Aliud foret, si unio hæc, quæ spiritui cum suscepto corpore intercedit, essentialis seu personalis foret, quæ tamen accidentalit tantum vel formalis erit, ad certum tempus hominibus facta. His positis, perspicuum est, consecutiones, quas amplectitur Autor Dissert. nullas esse. Si enim diabolus potest assumere corpus, hoc est, animare, per artes suas, condensare, aut alio quodam modo efformare, ac per illud operationes suas edere, non consequitur, falsam esse assertionem Christi, quod Diabolus per naturalem suam constitutionem, uti homines, carnem & ossa non habet. Utrumque enim verum est, nec ullo modo sibi repugnat, Diabolum posse per tempus & artificia sua assumere corpus; & tamen corpus ex carnibus & ossibus constans non habere, tanquam nos homines, quod ad naturæ ipsius constitutionem pertinebit. Alias enim, non spiritus separatus aut completus, uti a Pnevmaticis appellatur, foret, sed homo & Spiritus incompletus, ad corpus semper animandum ordinatus. Similis est ratio secundæ consecutionis, quæ itidem nulla est. Nam poterat Christus discipulos satis firmiter ex scientia ipsorum in Lege & experientia communi fundata convincere, quod ipse non esset Spiritus. Discipuli enim non aliter in vita per sensus & communem rerum usum edo-

cti

Et erant, quam, si tangerent carnem & ossa, quod ejusmodi persona verus esset homo, & quod spiritus carnem & ossa per naturalem sui constitutionem, uti homines, non haberent. An vero spiritus interdum & ad tempus aliquod corpus posset assumere, eo non assurgebat eo tempore intellectus & ratiocinatio discipulorum, qui communibus tantum & sensualibus rebus ordinarie & ex communi experientia cognitis inhærebant, quod plurimis exemplis doceri potest, & a Theologis nostris satis ostensum est. Interdum etiam scitu sibi valde necessaria in rebus spiritualibus, uti de regno Christi, similibusque, ignorabant. Imo interdum in iis a Christo edocti vix assentiebantur dictis. Hæc κατ' ἀληθειαν & ex rei veritate desumpta est responsio. Sequitur altera κατ' ἀνθρώπων, & quæ ex ipsius Beckeri hypothese depromi potest. Nam statuit Beckerus in der bezauberten Welt / l. 2. c. 28. quod Christus in operibus suis & sermone suo ad opinionem populi & discipulorum se accommodaverit, nunquam vero veras sententias explicaverit, uti in se erant, & intelligi debebant. Adducamus ex ipso Beckero aliqua loca, uti ex Belgico Idiomate in nostram linguam translata sunt. Citato c. 28. §. 2. inquit: Unser HErr JEsus/da er auff Erden wandelte / ließ niemahls in seiner lehre blicken / daß er kommen wäre denen Menschen die natürlichen Ursachen eines oder andern Dinges/ noch auch die Irrthümer in denen einzelen Begreiffungen derer Dinge / sondern allein die jenigen/ welche die Sitten und den Gottesdienst betreffen/ zu verbessern. Quod exemplis populi & discipulorum copiosissime §. 2. & 3. citatis ex sacra Scriptura locis probat. §. 5. citati loci ait: Aber keine besondere Hauptstücken des Glaubens / als von der Schöpfung / insonderheit derer Engel/ von der Erwehlung/ von der Rechtfertigung/ von der Erbsünde/ selbst von seiner Gnugthuung vor unsere Sünde; und hat er niemahls/ davon man liest / mit Vorbedacht und hauptsächlich erkläret / als bloß von etlichen derer gemeldeten Stücken hier und da wohl etwas beyläufftig und bey Gelegenheit gemeldet / doch dieses war so viel nicht / daß man daraus eine völlige Verhandlung in einigen Lehrstücken solte machen können / als alleine um das/ was anderswo aufgesetzt/ durch die eine oder andere Gründe zu bestärcken. §. 8. Was selbst seine (Christi) eigene Person belanget/ wie gröblich darinne die Menschen irreten/ indem keiner von allen zu dieser Zeit glaubete/ daß er es wäre / oder daß Messias seyn müste wahrer Gott von Ewigkeit/ einerley Wesens mit dem Vater/ sondern alleine ein göttlicher Mann / und ein grosser Prophet / welches das höchste war / das Cleophas noch nach seiner Auferstehung von ihm zeugete/ Luc. 24. v. 19. Ein solch wichtiges Hauptstück des Glaubens

beliebte

beliebte unserm HErrn damahls noch nicht zu erklären / sondern er ließ die Menschen in diesem Wahn/biß daß er gen Himmel gefahren und sich zu der rechten Hand Gottes gesetzt/den Geist ausgoß/und die Wahrheit redete &c. & concludit §. 15. Weil denn der Seligmacher nicht vor hatte/ (wie gezeigt worden die Wahrheit derer Dinge zu erklären / so kunte er auch davon nicht anders reden/als man redete / wenn er wolte verstanden seyn. Er gab denen Kranckheiten solche Nahmen / als sie unter dem Volcke hatten / welches niemand frembde vorkommen muß / weil dieses aller Weisen Regul ist: Loquendum cum multis, sentiendum cum paucis, mit vielen einig in der Rede/mit wenigen einig in der Meynung seyn: also thät Christus auch &c. Ex quibus adductis Beckeri verbis contra dissentientes sic colligi & responderi potest: Quoniam Christi intentio non fuit discipulis explicare, quomodo & quatenus Spiritus corpus assumere posset, satis ipsi erat, quod istos instrueret & convinceret, ratione, quæ ad ipsorum captum erat accommodata, & quæ ex eorum communi sententia, quam ipsi verissimam agnoscebant, erat desumpta. Id quod Christo in more fuisse positum itidem Beckerus loc. cit. per integrum caput affirmat & adstruere nititur. Adeoque quod disput. de Crim. Magiæ Autor in fine hujus argumenti de blasphemia annectit, aut ex intellecta parum argumentatione profectum est, aut in ipsum Beckerum, quem tamen sequitur, dictum erit. Certe si communem sententiam de condensatione corporis ex aëre aut elementis sequamur, dictum *Luca XXIV, 39.* nullam pariet difficultatem, nihilque ad propositum faciet. Christus dicit, spiritum, carnem & ossa non habere, & proinde nec corpus, nimirum genitum, & solide compactum ex dura substantia. Hoc totum concedi potest. Sed non sequitur inde: spiritum corpus ex aëre aut elementis condensatum, quod quidem carnem & ossa hominis non habet, non posse assumere aut assumisse. Conferatur tamen Tertullianus d. Carne Christi, *fol. m. 22.* & Augustinus in *Enchir. ad Laurent. cap. 59.* qui difficultatem ex *Genes. X/IX. XIX.* movent, quod corpora Angelorum contrectata & lota fuerint.

§. 21. Tertium Autoris Celeberrimi pro negante sententia argumentum hoc est: *non potest diabolus turbare potentiam & ordinem naturæ invisibilis, Ergo non potest corpus assumere, tempestates excitare, hominem per aërem transferre &c.* Est autem per potentiam & ordinem naturæ in genere intelligenda illa constitutio aut œconomia cuique rei secundum naturæ suæ proprietates, leges & habitum respondens. Uti v. c. potentia & ordo naturæ visibilis, & quidem in corpore humano, est, quod

*Refutatur
argumen-
tum ter-
tium.*

corpus sit grave , & tendat deorsum , quod a flamma comburatur , quod non simul in duobus locis esse possit. Eadem est ratio potentiae & ordinis naturae invisibilis , quae itidem secundum oeconomiae suae invisibilis leges & proprietates constituta est. Quoniam vero natura invisibilis duplex est, vel bona vel mala, hinc etiam potentia & ordo naturae invisibilis gemina est, vel *bona* vel *mala*. Per potentiam & ordinem Naturae invisibilis *bonae* intelligitur divina & perfecta constitutio spiritualis, qua Deus bonos Spiritus, & res omnes , quae peccato non infectae sunt, aut ipsi repugnant, coelesti & divino robore, potentia, gratia & sapientia , ceterisque perfectionibus exornat , & in hoc statu eas conservat & auget, & fere coincidit cum regno Gratiae apud Theologos. Per potentiam Naturae invisibilis *mala* intelligitur habitus & constitutio illa corrupta Entium invisibilium , quae a Deo defecerunt, & depravata sunt, & explicari quodammodo ex doctrina Theologorum de regno Potentiae potest. Ut igitur breviter nos expediamus in responsione ad argumentum, appellabimus termino tecnico, sed noto, ordinem & potentiam Naturae invisibilis *bonae*, Potentiam *lucis* ; & contra, Potentiam & habitum Naturae invisibilis *mala*, Potentiam *tenebrarum*. Utimur hac denominatione hoc loco ex duplici causa: 1) quia Scriptura Sacra hos terminos adhibet, & exinde omnibus noti sunt ; 2) quia Auctor Thes. de Crim. Magiae hos loquendi modos ipse amat, dum §. 7. in fine inquit, non solum credimus, sed aliquo modo scimus, Diabolum esse principem tenebrarum & aeris, h.e. substantiam spirituales seu invisibilem spirituali seu invisibili modo , mediante aëre & corpusculis naturalibus aqueis & terrestribus, operantem in hominibus improbis. Itaque cum Potentia & ordo Naturae invisibilis *duplex* sit, vel *Lucis* vel *Tenebrarum*, Deus & boni Angeli habebunt Potentiam & Ordinem Naturae invisibilis *bonae* s. *Lucis* , illis autem oppositi erunt *Spiritus mali*, qui potentiam & ordinem vel potius confusionem Naturae invisibilis *Tenebrarum* habent. Ex quibus porro sciendum est, Diabolum non posse turbare aut pervertere Potentiam & Ordinem Naturae invisibilis *Lucis* , atque bonorum Spirituum. Illi enim majori robore & sapientia divinitatis pollent ; sed potest diabolus turbare, pervertere, commiscere & disturbare Potentiam & Ordinationem suam Naturae invisibilis *tenebrarum*, quia, dicente Scriptura, ipse est Dominus Tenebrarum. Cum itaque ipse ordinavit, hoc vel illo modo tenebras suas, eatenus sua Potentia aliter eas itidem disponere & inter tenebras suas regnum exercere potest. Quis enim ipsum impediret ? Non ipse semet ipsum, neque Deus, qui ipsum ad hos Tenebrarum carceres condemnavit.

vit. Hinc quatenus diabolus se in regno suo invisibili tenebrarum continet, dominari in eo pro lubitu potest, & omnibus istis, qui se tenebris atque peccatis & malitiæ ipsius mancipant. Jam sistimus responsionem ad argumentum nobis oppositum: Si diabolus non potest turbare potentiam & ordinem naturæ invisibilis *mala*, sequitur, quod non possit assumere corpus. & falsum est antecedens, scil. quod diabolus non possit turbare Potentiam & Ordinem Naturæ invisibilis *mala*, *s. tenebrarum*. Nam diabolus potest omnino, si vult, & quando vult, turbare Potentiam & ordinationem suam malam, quam ipse constituit. Nam etiam homo, (De noctambulonibus & lunaticis, qui constitutionem naturæ visibilis ideo non turbant, quamvis multa, quæ naturæ ordinarios limites egrediuntur, agere queant, vid. Alstedius in Encyclopædia Phys. part. v. I. c. 2. p. 745. & Samuel Pomarius duabus dissert. de Noctamb.) licet non possit supergredi ordinem Naturæ visibilis, ut uno momento temporis Romæ, aut simul Romæ & Lipsiæ sit, potest tamen turbare ordinem Naturæ visibilis, eam permiscendo, mutilando, aliter componendo &c. v. g. ut ex ventre loquatur, se membris mutilet, cum brutis se commisceat, & monstrum generet, ignem vomat, in aërem attollatur, aut aquis inambulet &c. multo magis ergo & facilius hoc diabolus faciet. Retinuit enim diabolus etiam post lapsum naturalem suam constitutionem, intelligendi vim, astutiam, volendi actus &c. adeoque potentiam non levem, uti Theologi docent, & amisit tantum divinum lumen, bonitatem, gratiam. Imo, quoniam Diaboli natura per lapsum in defectu & perversione consistit, patet, diabolum non aliter posse, quam pervertere, destruere, turbare &c. ad similitudinem hominis mali & perversi, qui semper naturæ suæ perversæ conformes actiones edit. Quando autem argumentum sic intelligitur: Si diabolus non potest turbare Potentiam & Ordinem naturæ invisibilis *bonæ*, sequitur, quod non possit assumere corpus &c. & negando consequentiam, quia corpus, quod assumit, non assumit ex regno gratiæ & ordine Lucis, sed tenebrarum, quod format per reliquias scientiæ intellectus sui naturalis. Notandum præterea est, corpora & res in hoc mundo veluti mixtas esse ex bono & malo; hinc Potentia bona & mala invisibilis in ipsas agit plus aut minus, & unum fortius aut remissius altero, prout bonum aut malum prædominatum fuerit in illis.

§. 22. Sequitur quartum argumentum Autoris Thesium de *Refutatur*
Crim. Magiæ. Putat enim *omnino non coherere, quæ homines de tanta Po-* *argumen-*
tentia diaboli in naturam invisibilem garriunt, quoniam possit crepitu ventris *tum quar-*
PELLI, aut quia non possit aliquid auferre ex Bibliis. & hoc argumentum joci *tum.*

potius causa, quam serio afferri putamus. Tanta enim Judicii vi Virum Celeberrimum pollere certo persuasi sumus, ut serio non crediderit, verba illa de crepitu ventris proprie accipienda esse, sed quisquis hac expressione usus est, quod præter alios Lutherum fecisse novimus, contemtim & per Ironiam aut per Sarcasum de diabolo ita locutus est, quemadmodum, si quis dicat, se uno halitu posse legionem argumentorum sufflare, aut hostem vivum deglutire. Notatur enim hisce loquendi modis, quod pueri intelligunt, facilitas repellendi adversarium ab eo, qui gratia cœlesti & fide vera pollet. Quod additur, non esse, ut recurramus ad fidem, dicimus omnino necesse esse, ut fide nos exarmemus, (*conf Eph. 6. v. 16.*) & ad illam recurramus. Fides enim est illud instrumentum, per quod roboris divini redimur participes, ut diabolus vim suam in nos exercere nequeat. Quod porro rationis loco adjicitur, cur ad fidem non sit recurrendum, frivolum & Viro gravi indignum scœmma est, nimirum, si fide diabolus ejicitur, non opus esse crepitu ventris, nisi forsan crepitus ventris iterum distinguatur. Quis enim unquam, ut præcedentia repetamus, tam demens fuit, ut crepitu ventris diabolum pelli existimaverit, imo, quis tam ineptus erit, ut credat, Virum Celeberrimum capere non potuisse, ejusmodi loquendi formulam ab aliquo robore & gratia divina nixo prolatam fuisse, in majorem contemptum diaboli, non vero, quasi quis statuerit, pellendi Damonem potentiam inesse sono crepitus. Sed ita luditur vocabulis loco argumentorum, in causæ propriæ damnum, quando ab aculeata irrisione nobis temperare nondum assuevimus. Quia autem additur in argumento, quod diabolus non possit aliquid auferre ex Bibliis, id quod serio pro impotentia diaboli adstruenda dictum esse videtur; causa hujus rei verbo indicanda est. Spiritus maligni nullam habent potentiam aut jus agendi, nisi in ipsorum elemento, quod est regnum peccati & tenebrarum. In hoc tantum movere & auferre possunt, quantum intellectu, voluntate & agendi efficacia pollent. Verum res aut Ens in suo genere & regno efficax & potens amittit vim & robur suum, si majus quid, & quod aliquis timendi causam habet, supervenerit. Hinc atrocissimi, robustissimi que latrones animum abjiciunt, si in facinore suo aliquid supervenire audiverint; & fur audacissimus ad laternæ vel lucis alicujus scintillationem aufugit, licet nullus adsit, qui ipsum valide constringere queat. Jam, si homo pius fide & gratia Dei ejusque robore sit armatus, causa facile patere potest, cur malignus aliquis spiritus terreatur, quo minus folium aliquod in Bibliis positum auferre possit, non quasi literarum character, locus, situs aut externa vis illud impedirent, sed quia potentia una naturæ invisibilis divinæ

in homine pio, potentior & major est, quam potentia altera naturæ invisibilis in malo dæmone. Alias si homo malus aut divina gratia non pol-
lens, prohibere voluerit quicquam Spiritui malo, responsum feret, quale
circumcurstantes Judæi, *Act. 19. v. 15.* Novi Jesum & Paulum, qui divina
virtute ejiciebant dæmones, qui autem estis vos?

§. 23. Restat quintum & ultimum pro negante argumentum, *Refutatur*
quod Beckerus fere eodem modo proponit *l. 3. c. 3. §. 12. & 14. Nullus, argumen-*
dicat. est usus fœderis diabolici, neque ex parte hominis, neque ex parte dia-
boli. Non ex parte hominis, quia decipiuntur ii, fatentibus adversariis, *tum quin-*
quando voluptatum, divitiarum, honorum &c. causa pacta inierunt, ac
etsi non deciperentur, possent tamen hæc omnia levi industria & astutia
sine pacto diabolico facile acquiri. Nec utile est pactum a parte diaboli.
Nam 1) homines voluptatibus, avaritiæ & ambitioni dediti jam ante
pactum diaboli sunt mancipia. 2) Si dixeris, pactum iniri a diabolo, ut
hominibus noceat, respondetur, non noceri posse per hoc piis, sed nec
impiis, quia diaboli sunt mancipia. Si dixeris, duplex vinculum fortius
adstringere. Resp. 1) falsum hoc esse, quia Spizelius Theologus affirmet,
quod Magi non adeo difficulter chirographum possint recipere, 2) homi-
nes etiam difficillime posse consequi dominium in affectus, adeoque
fatis jam diabolo esse obnoxios. Ut omittam *Glanvili* ex Philosophia
Cartesiana allatam responsionem, quod finis non sit cognitu necessarius
ad rei alicujus demonstrationem, aut ad cognitionem ejus naturæ & exi-
stentiæ. Resp. Usus rei alicujus est vel *verus* vel *imaginarius*. Licet igitur
per fœdus diabolicum non impetretur usus vere intentus, sufficit ta-
men, si sibi persuadeant, & imaginentur aliquem contrahentes homines
usum. Nihil namque in vita frequentius est, imprimis inter eos, qui non
ratione, sed imaginationibus & passionibus agitantur, quam ut sibi, ne-
scio quid, persuadeant aut persuadere patiantur, & propter hanc persua-
sionem de concepta utilitate tantum imaginaria se ad negotium susci-
piendum determinent actionibus suis. Itaque licet decipiantur cum
diabolo societatem ineuntes, persuaserunt tamen sibi usum aliquem, ni-
mirum quod honores, voluptates aut divitias impetraturi essent. Quod
additur, homines levi industria eadem consequi posse; ad illud repo-
nitur, quod leviori adhuc, imo levissima opera omnia impetrentur, si in
arte hac exercitissimus dæmon media inspiret ea comparandi, quæ
nemini tam facile in mentem venissent. Sunt etiam stupidi, qui ne-
quidem ad inveniendum aliquod medium apti sunt, nisi ipsis illud ab

alio suppeditetur, id quod spiritus aliquis omnium facillime præstare novit. Igitur utile certe est pactum diabolicum a parte hominis. Diabolo pactum cum homine plane inutile esse, etiam sine ratione adstruitur. Dicitur quidem homines ambitioni, avaritiæ & voluptati deditos jam ante pactum esse Diaboli mancipia. Sed sciendum est, homines vitiis deditos in eo quidem statu versari, ut Diabolus ad ipsos aditum habeat patefactum, eosque ad obsequia sibi præstanda inclinare possit; inde tamen non consequitur, ipsos illius esse mancipia in sensu strictiori. Mancipium enim est, in quod quis pacto aut a majoribus inito, aut præfenti expresso, sive per bellum violenter, sive voluntario, adeoque jure pleno tale dominium exercet, ut ipsius imperium declinare nec velit, nec ullo modo possit, verum ipsi penitissime sit obnoxius. Hoc de hominibus, qui vitiis immergi sunt, dici nequit. Volunt enim multi renunciare, secundum illud Medæ: Video meliora proboque &c. Ergo desiderant liberari a vitiis, licet illud faciant frigide & negligenter. Posunt etiam homines, quia divina misericordia ipsis semper præsto est, quatenus ipsi eandem non ejurarunt. Aliter vero sentiendum est de mancipiis diaboli, qui pacto expresso divinæ Gratiæ renunciant, & se diaboli servitiis, quanti quanti sunt, consulto & data opera addicunt. Hi enim nec volunt divinæ Gratiæ esse participes, quia eam adspernantur, dum se omni conatu dedunt servitiis Diaboli, nec ex postfacto possunt, quia spiritus malignus jus habet in ipsos magis quæsitum ex conventionem & pacto expresso voluntario. De cetero quod dicitur, per pactum ejusmodi expressum nemini noceri posse, falsum est. Nam piis nocere quidem spiritus malignus nequit, si semper & omni ex parte forent perfecti, & pietati quovis momento & omni in re incumberent. Verum, quia vere etiam pii non absolute in hac vita confirmati sunt in bono, sed mox peccata præcipitantia, mox infirmitatis, imo etiam negligentia committunt, patet facile janua, ut Diabolus permissu Dei vel ipse, vel per maligna sua instrumenta iis nocere possit. Impiis autem nocet, ut ipsis viam magis præcludat, per pactum expressum se eripiendi quantocyus ex ejus potestate, quia sponte se ipsius obsequio devoverunt. Dicitur quidem, Magos se liberare posse a pacto Diaboli expresso, quia chirographum non adeo difficulter recipere possint; sed nemo Theologorum aut alius quispiam rem, prout est, ponderans dicet, hominem per pactum expressum societati diaboli innexum pari facilitate liberari posse ab ejus potestate, ac talem, qui communibus se tantum peccatis a Deo avertit.

Dicunt

Dicunt quidem, etiam Magum liberari posse a potestate diaboli, quia ob infinitam Dei misericordiam hoc non plane sit impossibile; sed nunquam illi aut alii statuent, eadem facilitate liberari posse hominem a potestate Satanæ, duplici vinculo ipsi obnoxium, quam communi pravitate peccantem, adeoque liberatio comparative intelligenda est. Hoc quidem non negatur, difficile esse homini etiam vere pio, se liberare a passionibus & vitiis suis, sed evidens tamen simul est, quanto graviora sint vitia, & quanto deteriores passionibus, eo etiam esse difficilius, se liberare ab ipsarum servitute.] Qui vero societatem frequentem & pactum cum Diabolo expressum iniit, deterioris malitiæ habitus induit, Ergo etiam omnium difficillime ab isto malitiæ habitu liberabitur, quia præter ea, quæ homo peccator alias committit in vita, ex consortio diabolico foediori crimine se maculavit. Falsum proinde apparet esse, quod Spitzelius p. 3. der zerbrochenen Macht der Finsterniß &c. dixerit, uti disputatio de Crimine Magiæ de eo inquit, non adeo difficulter Magos chirographum suum a diabolo recipere posse. Probari etenim hoc potest ex ipsius verbis, dum 1) p. 440. tantum inquit: Ob nun die Teuffelsche Bund und Zauberstücke über alle massen starck und grausam; so sind sie doch nicht unaufflößlich und unzerbrechlich &c. 2) adstruunt hanc ejus mentem, & quod difficulter ejusmodi pacta solvi posse autumaverit, exempla ab eodem p. 477, 478. & 545. allegata; 3) adhuc expressius ipse Cap. 5. adstruit hanc difficultatem per integrum capitis titulum, ita ab ipso conceptum: **Grosse Hinderung dieses heilsamen Bekehrungs-Werkes an Seiten des leidigen Satans &c.** & p. 602. ait: unleugbar ist ward/ daß es mit solchem Erledigungs-Werke über die massen harte zugehet/ daß sich solche Todes-Stricke und Höllen-Bande so leicht nicht auflösen oder zureissen lassen/ allermeist darum / weil der Satan mit seinem Herengesinde sich auf das genaueste vereinbaret / und mit ihnen/so zu reden/ ein Geist wird / überdas (vornehmlich bey allgemeinen Versammlungen) die Verleugniß Gottes wiederholen / und die dem Satan gethane Verheissungen mit erschrecklichen Schwühren bekräftigen sollen. Capitis seq. VI. titulus hic est: **Schwerigkeit solcher bußfertigen Aufrichtungen an Seiten der Teuffelischen Duhl und Bundesverwandten selber &c.** & p. 608. recenset causas, cur multi, etiam si ipsi resipiscere videantur, facile tamen ad priorem consuetudinem redeant. Ex quibus aliisque, an facilem pactorum diabolicorum dissolutionem concesserit Spitzelius, alii judicent. Nihilominus fac asseverasse eum

eum tale quid, istud sane huic quaestioni parum aut nihil negotii faceisset, & idcirco tamen celeberrimi Autoris conclusio nondum corroborabitur.

*Accessus ad
proban-
dam affir-
mativam,
de Cautio-
ne Crimi-
nali & de
Auctoribus
prudenti-
am sua-
dentibus
in processu
contra sa-
gas.*

§. 24. Tantum de solutione argumentorum sententiae negantis, unde constare potest, an solide quid a Beckero, & qui ipsum sequuntur, allatum sit. Superest, ut nostram sententiam proponamus. In quo sic versari nos decet, ut amicum Platonem & amicum Aristotelem habeamus, semper tamen magis amicam veritatem veneremur. Quare vitio nobis verti non potest, si neque Carpzovii, neque Spitzelii, nec alterius, quisquis tandem sit, partes, quas disputatio ex instituto oppugnat, semper & ubique sequamur, neque etiam in omnibus rejiciamus studium & bonam intentionem Auctoris Thesium Inauguralium de Crim. Magia, coarguentis abusus processuum & opinionum in hoc argumento, quanquam id jamtum multi ante ipsum praestiterint, uti Malleus Judicum, Cautio Criminalis, Joh. Matth. Meyfartus in der Christlichen Erinnerung an Diegenten und Prediger/wie das Laster der Zauberey mit Ernst auszurotten / und bescheidenlich zu verfolgen sey etc. quae scripta hoc anno conjunctim Idiomate Germanico in 4to impressa, adjunctis diversis processibus edita sunt Halae a L. Johanne Reichio, qui disputationem de Crim. Magia vulgavit; cujus Viri Clariss. pace id unicum dixerim, adductos Autores concessa Magia existentia id velle, ut prudentia, circumscriptio, & aequitas debita in Processu circa Magiam adhibeatur. Quod *Malleus Judicum* Magiam & lamas concedat, perspicuum est ex Cap. IX, ubi docetur, quomodo legitime tolli possit non superstitio magia, sed crimen hoc ipsum. Frustra autem media suggeruntur, quomodo res tolli queat, quae non extitit. *Meyfartus* autem in Praef. deprecatur Judicium de se, quasi omnem legitimum processum tollere vellet. *Cautio Criminalis*, uti superius jamtum §. II. monuimus, *dubio 1. p. m. 2.* diserte ait: id omnino tenendum existimo, revera in mundo maleficos aliquot esse, nec id sine temeritate ac praeposteri judicii nota negari posse; *dubio* autem *6. & 12.* docet, non cessandum esse a cauta, circumscripta & minime periculosa inquisitione, ob quatuor rationes *dub. 6.* allatas. Quod vero Consultissimus Editor hanc sententiam stolidam appellat in Praef. in eo, ut ne plus dicamus, fallitur. Nam citra praepudicium & secundum bonae interpretationis normam librum insipienti ex *dub. 1. 3. 7. & 48.* quae in contrarium sibi favere credit, hoc maxime manifestum est 1) dari Magiam, uti expresse verba paulo ante allegata & ratio ex *dubio 6. & 12.* probat, cui addi potest *dub. 3.* in quo crimen hoc esse atrocissimum, enormissimum, gravissi-

mum

num dicitur, quia in eo concurrunt circumstantiae criminum enormissimorum, apostasia, hæreseos, sacrilegii, blasphemiae, homicidii, parricidii. 2) patet, Magiam & lamias atroci ignis remedio similibusque extirpari non posse, sed aliis mitioribus poenis, *dub. 7.* hinc recte circa hanc rem statuumdum & inquirendum esse, quoniam dæmon etiam innocentes in tripudiis posset repræsentare, quod ostenditur refutatione argumenti *dub. 48.* Hæc igitur non præcipitanter ad semel conceptam de Autore opinionem stabilendam, sed ad legitimas Interpretationis regulas exigenda & accipienda sunt, tunc enim nullis conjecturis, quibus textus repugnat, opus erit. Verum, ut in viam, unde digressi sumus, redeamus, veritati locum ubique concedentes, ea confectabimur & defendemus, quæ justis principiis & fundamentis subnixa sunt.

§. 25. Ut autem distincte procedamus & vera a falsis separemus, antequam spiritum in materiam & corpus operari posse probamus, melioris lucis causa in re difficili & impedita præmitteremus nonnulla principia, quæ natura nota sunt, & extra dubitationem posita. *Primum* est: Simile in aliud sibi natura simile potest operari. *Ratio est*, quia res, quæ natura affinitatem habet cum alia, proportionem alteri & æqualitate essentiae respondet. Quæ autem eandem aut similem habent essentiam, se facile possunt contingere, & sese invicem communicare. Hinc nemo dubitat, corpus unum posse alterum contingere, & eidem motum imprimere. Habent enim hæc inter se proportionem & similitudinem naturæ. Sic cogitatio potest agere in cogitationem, ut se moveat, non vero in corpus, cui cogitatio immediate non est connexa: v. g. jubeo famulo, ut afferat seu loco moveat librum; cogitatio mea sive desiderium meum aut voluntas non movebit librum, quem desidero, sed tamen cogitatio mea movebit cogitationem famuli, & hujus cogitatio ipsius cogitationi connexum corpus, & corpus famuli movebit per contactum, librum desideratum, ut voto meæ voluntatis hac operatione fruar. *Secundum* principium est: Quæ nullam habent inter se naturæ proportionem, connexionem aut similitudinem, si medium aliquod inter hæc intercesserit, in se invicem operari & agere possunt. Nam vi istius medii proportionem, connexionem aut similitudinem aliquam inter se consequuntur. Ræque videmus, quod anima cogitans possit movere manum, licet cogitatio nostra & manus nullam habeant inter se proportionem. Medium enim inter hæc duo sunt spiritus anima-

*Principia
ex quibus
nostra de-
monstratio
ducitur.*

les, * subtiliores aut subtilissimi, qui ad nutum voluntatis agitantur & moventur, posito, quod in statu naturali, non vero præternaturali constituti sint, & quod cogitatio seu propositum movendi spiritus animales, firmum & efficax existat. *Tertium est*: Tanta, si non major, est subtilitas aëris tenuissimi, aut ætheris, qui Cartesio materia primi elementi vocatur, ** quanta spirituum animalium in corpore humano. Quia, si Spiritus animales in corpore humano sunt materiales, subtiliorem materiam, ex qua componuntur, habere nequeunt, quam aërem aut æthera; nulla enim materia primo elemento subtilior in rerum natura habetur, sed est omnium subtilissima. *Quartum est*: Spiritus est Ens reale, & proinde plus quam nihil, h. e. vera ac solida substantia; quæ proinde desiderando, volendo, & intelligendo effectus reales edere potest. Alias enim spiritus, anima & cogitatio nihil, aut mortuum, & plane inefficax quid forent, quod est absurdum.

§. 26. Ex his principiis ostendi nunc potest, quomodo & quales Ope-

---

* Hodie nonnulli Medicorum putant, Spiritus animales esse mediæ naturæ aut ex materia non subtilissima primi elementi, sed subtili secundi Cartesiani elementi compositos. Ratio ipsorum est, quia materiæ subtilissimæ omnia sunt pervia ob subtilitatem, adeoque hæc materia nullum motum ciere posset, sed omnia pervaderet in corpore subtilitate, ut ne motus commode imprimi materiæ crassiori valeret. Sed materia subtilis secundi Elementi Cartesiani, aliquantisper crassior est, hinc & contingi & moveri ab alio, & ipsa iterum alteri rei, uti sanguini, motum imprimere apta est. *Vid. Jac. Rohaulti Tr. Phys. Lib. 4. c. 7. Joh. Craanen Tr. de Homine & Conf. Excell. Dn. D. Bohnii nostri Circulus Anatomicus Physiolog. Progymn. XIX. p. 308. 318.* ubi Spiritus animales esse aëreæ Naturæ, & aëris partes inspiratas constituere statuit. Quomodo producantur Spiritus animales in Cerebro, explicat Cartesius de *Passion. p. 1. art. X.* Quomodo Spirituum animalium in cerebro ac sanguine fiat secretio, explicatur de *Homine p. 1. §. 12. p. m. 21.* quod sint principium motus *p. 2. §. 14.* qua ratione in nervos deducantur *§. 91.* Quicquid horum sit, ad nostrum Institutum apprimè quadrant.

** De materia primi Elementi egit *Cartesius p. 3. Princip. §. 69. seq. Opp. p. 63. ed. Francof.* de tribus elementis & eorum origine *Princip. p. 3. §. 47. seq.* de celeritate motus *l. c. §. 87. seq.* Ad singula loca videri possunt Notæ Ludov. de la Forge, quæ in *Ed. Opp. Francof.* exstant. *Joh. Clauberg.* autem in *phys. contracta c. 13.* de tribus mundi Elem. agit, & quod ad triplex rerum genus referantur, septem argumentis demonstravit, §. autem 441. materiam primi elementi descripsit. *Ant. le Grand,* fidelissimus Cartesianæ Philosophiæ Interpres, Institutionibus secundum principia D. Renati des Cartes *p. 4. a. 7. p. m. 176. Ed. Lond.* pariter agit de triplici genere materiæ, & quod plura tribus non sint mundi elementa, adstruit, quæ tamen in præsentī demonstratione, ut, veluti nostra, firmemus, necesse non est.

Operationes ab unare in alteram proficiantur, & quanam non proficiantur. Verum quia nostrum hac vice tantum est, existentiam Spirituum probare, quod fieri commode nequit, nisi prius Spiritum operari posse in materiam demonstretur, unica hac demonstratione contenti erimus, nimirum quod Spiritus separatus operetur, aut operari aut agere possit in materiam. Argumentum est tale: *Si anima cogitans, aut voluntas in homine* (quæ in *Dissert. ad Poiretum §. 3. Hyp. 1. ψυχῇ* Spiritus vocatur, quem homo cum aliis creaturis sublunaribus potissimum communem habet; & per §. 5. gradu tantum differt a reliquis creaturis; per §. 28. corporeis rebus & astris subicitur; per §. 26. post mortem redit ad Spiritum magneticum terræ, uti anima bestiarum, & contradistinguitur spiritui divino in homine. Licet alii aliter hic philosophentur, quod nos discutere nolumus, quia nihil inde sententiæ nostræ decedit.) *Spiritibus animalibus & consequenter toti corpori motum potest imprimere, & in illud agere aut operari; sequitur, quod Spiritus etiam separatus v. g. Diabolus per aërem agere & operari possit in materiam & corpus.* Connexio probatur, quia parium par est ratio * quod per se satis evidens est. Sunt autem hoc loco pares & omnia paria, nam 1) in anima est cogitatio & voluntas; in spiritu etiam

E 2

* Aliqui ex Medicis animam hominis rationalem materialem esse docent, quia concipere non possunt, quomodo alias in materiam agere valeat, dicuntque, ipsi materiæ, tanquam accidens inseparabile cogitationem fuisse additam; ast, ut taceamus, demonstrasse nos heic quomodo hoc fieri possit, itemque quod haut difficilius fuerit Creatori materiam potentiis immaterialibus instrue, quam animam ipsam totam immaterialem condere. *Conf. B. D. Petermanni Diss. Physiol. 4ta.* Hæc omnia tamen nos non stringunt, cum de anima cogitante aut ejus cogitatione & voluntate, quas sive quis pro accidenti illius inseparabili immateriali seu pro ipsa ejus essentia habere velit, eadem nobis sunt. Imo si & ipsi Spiritus separati pro materialibus reputarentur, cum multis priscis Philosophis, nec paucis Patrum, veluti Tertullianus, Macarius, Basilus, Origenes, Gregorius, Augustinus, atque insuper, Isidorus, Mercurius Trismegistus, Petr. Lombardus, fecere, alique, qui tamen cum Tertulliano intellexerunt materiam, non tam crassam, uti alia corpora, sed realem subtilissimam, & crediderunt, Angelos esse aut tenuissima & ætherea corpora, aut iis saltem indutos: tanto facilius nobis foret demonstratio, quod dæmon, per vim intellectus sui & scientiæ in naturalibus, tanquam Spiritus materialis condensare facili negotio possit coherentem sibi materiam realem subtilissimam, adeoque sub forma visibili hominibus comparere, ita, ut omnia hæc alique, quam heterodoxa demum ea sint, heic ad nos nihil attineant. Junge docti Theologi, Jo. Musæi *Dissut. Theol. part. 1. Diss. 6. de Angelis §. 6.* ubi Patrum loca, Origenis, Tertulliani, Lactantii, Augustini, Cassiani, Damasceni & Graecorum ac Latinorum Scriptorum, citat, qui corpulentiam angelis tribuant.

iam est cogitatio & voluntas. 2) Habent par medium, proportionem aut similitudinem ad operandum. Anima cogitans sive voluntas pro medio operandi in corpus habet Spiritus animales; spiritus separatus pro medio idem habet, nempe aërem, quæ ejusdem, quam Spiritus animales, est naturæ & subtilitatis, uti *principium III. §. præced.* probat. Quæ autem connexionem aut similitudinem per medium inter se habent, in se invicem possunt operari & agere, quod patet ex *principio II.* licet sint diversæ naturæ. Nec obstat, quod non concipi rite possit, quomodo Voluntas aut cogitatio moveat materiam. Nam spiritus cogitans aut ejus voluntas est Ens aliquod reale, ut claret ex *principio IV.* Ens autem reale reales etiam efficaciter volendo producet effectus, h. e. movebit Spiritus animales, aërem &c. licet nos propter subtilitatem operationis non possimus directe videre formam aut modum, quomodo sese contingant, & in se agant ens cogitans & subtiliter extensum. Satis est, quod effectus nobis manifestus & apertus sit, uti in anima quisque deprehendere potest. 3) Tendunt ad unum effectum: Anima cogitans aut voluntas tendit ad movendam materiam, aut agendum in corpus, cum quo connexionem aut proportionem habet; Spiritus separatus cogitans, aut ejus Voluntas, tendit ad movendam materiam, aut agendum in corpus, cum quo connexionem aut proportionem aliquam habet. Itaque quemadmodum anima cogitans aut volens movet, agit & operatur in materiam, sic quoque ager, movebit & operabitur Spiritus separatus in materiam. Scio, quod dubium in argumentatione proposita videri queat: Ratiocinamur ab anima humana cogitante ad Spiritum separatum. At anima humana cogitans cum spiritibus animalibus, & toti adeo corpori, motum imprimit, & in illud agit aut operatur, id facit in statu unionis, & exequitur in materiam, & corpus, ad quod singulari Dei voluntate consilioque determinata est; idcirco dicitur Spiritus incompletus, & substantia in essendo incompleta, quia ad solidam hominis constitutionem anima & corpus requiruntur; in statu separationis considerata & a corpore sejuncta in corpus non agit. Quicquid autem agit in corpus sibi a Deo destinatum, id fit ob vinculum, cujus ratio investigatu perdifficilis est. Spiritus contra separatus, uti ad materiam non determinatur, ita completus est, neque adeo in materiam, qua cum ei nihil commercii intercedere Deus voluit, agendi capax. Sed non obis suffecerit, animam cogitantem perinde Spiritum esse. Agit quidem in corpus, quod Deus ad constitutionem hominis ordinavit ex singulari Dei voluntate, qui corpori eam præfecit. Exinde tamen constat, cum in materiam agat, ut Spiritus, Spiritus naturæ non repugnare, ut agat

in

in corpus. Deus enim non vult, nec jubet, quæ sunt contradictoria. Igitur si animæ cogitanti licet agere in corpus, Spiritui etiam separato licebit. Id quod exemplo quoque ipsius Dei Angelorumque probatur, qui in sacris literis sæpe multumque hominibus sub forma corporea apparuerunt. Anima vero, ubi e corpore excessit, in materiam agere non potest, quia non invenit materiam, ubi ab excessu versatur. Etenim non entis nulla sunt accidentia. Secus de diabolo pronunciandum est, qui princeps mundi in mundo omnia alia materialia & visibilia invenit & agit, ut taceam, non esse absurdum, animam etiam separatam agere permissu divino in materialia posse.

§. 27. Demonstratum est in §. præced. spiritum separatum posse *Quod diabolus agere in corpus, illudque movere possit.* movere & operari aut agere in materiam, ex quo, iusta consecutionis lege, colligitur, spiritum separatum posse assumere corpus. Argumentatio est talis: *Qui potest movere, agere & operari in materiam, si agens est ens intelligens, potest etiam movere, agere & operari in corpus, possit.* quia materia & corpus, quod ad substantiam, idem sunt, & differunt tantum, ut latius, quod est materia, & strictius, quod est corpus compositum ex materia. Porro *qui potest, movere, agere & operari in corpus, is potest corpus assumere.* Tò enim assumere, ut superius §. 7. in fin. & §. 19. explicatum est, accipitur pro actione aut operatione in corpus vel jam existens; vel pro actione, qua ex materia quadam corpus condensatur aut componitur. Proinde qui varie movere, agere & operari potest in materiam, is componet, dividet, & condensabit materiam, ut corpus exhibeat, & in illo operationes suas, quas volet, pro dispositione corporis formati edere poterit.

§. 28. Non difficile porro probatu est, diabolum posse induere cornua, ungulas, ungues, aut forma quadam alia se conspiciendum præbere, *Quod diabolus unguulas, cornua aut aliam formam induere possit, cum monito.* quod superius ab Adversario nostro negabatur §. 18. Colligimus contra hanc sententiam hunc in modum: *Qui corpus potest assumere, etiam cornua, ungulas, aut aliam formam potest assumere.* Nam cornua, ungulae &c. sunt pars corporis, & qui assumere potest totum, facile etiam partem assumere valebit. Sed spiritus separatus potest assumere corpus, uti §. præcedente probatum est; quare etiam cornua, ungulas, aut aliam formam assumet, aut corpus animabit. Disputamus autem hoc loco, quid diabolus facere possit, sed haut inviti concedimus, multas fraudes, imposturas, & sensuum deceptiones ex hominum, quorum imaginatio corrupta est, imbecillitate & phantasia sese ingerere, adeoque rite verum a falso, instituta

tuta legitima inquisitione fecernendum est. Videatur hanc in rem elegantissime Deusingius, Medicus, in fascic. Dispp. Dissertatione de Lycanthropia. Quemadmodum enim, quod multi perperam vident, aut ietero suffuso oculo omnia flava apparent, non sequitur, neminem hominum recte videre, aut omnes colores omnibus flavos apparere; ita etiam hoc loco, quia multi, imaginatione corrupta, sibi diabolum adstare falso fingunt, non tamen propterea dicendum est, alios ipsum nunquam vel conspiciere posse, vel diabolum se nunquam in assumpta forma aut condensata materia, vel saltem umbra, conspiciendum forma visibili exhibere posse.

Quod dantur spectra.

§. 29. Eadem opera & veluti continuo nexu probabimus dari spectra, cujus rei gratia priora omnia a nobis allata sunt. Demonstratio nostra hæc est: *Qui potest induere varias figuras, v.g. ungulas, cornua, aut aliam speciem, is quoque terrere potest homines.* Consequentia est manifestissima, quia ex definitione §. 4. constat, quod spectra nihil aliud sint, quam formæ aut apparitiones externæ, quas diabolus assumit, ut homines exterreat, aut aliis rebus immineat. Hinc eo ipse, dum varias figuras externas diabolus assumit, spectra exhibet, iisque homines exterret. Sed diabolus potest induere varias figuras externas & species visibiles, uti §. præc. ostendit, Ergo spectris terrere potest homines, ac proinde *dantur spectra.* Hoc argumentum ex ratione desumptum est, & tamdiu persistabit, donec contra superius adducta principia demonstretur, spiritum, eumque vel Deum ipsum aut Angelum, operari non posse in materiam.

Dantur Magi, Sage & Lamia.

§. 30. Ex iisdem principiis evidenter sequitur, *dari Magos, sagas & lamias*, & tales, qui cum diabolo pactum expressum, etiam visibili forma, contrahunt, aut contrahere possunt. Namque ex parte hominis nullum plane dubium est, quin consignare quippiam calamo & sanguine possit, atque se hoc modo alicui obstringere. Ex parte vero diaboli demonstratum est §. 27. quod possit assumere corpus, eo modo, quo §. 19. & 7. in fine explicatum est. Itaque cum homo se possit signis externis alicui obstringere; diabolus autem corpus assumere, & per consequens visibili forma ab aliquo exigere quippiam, sequitur ut concludamus, dari ejusmodi homines, qui sese pacto explicito diabolo, visibiliter apparenti, obstringere possint, quos Magorum, Strigarum aut Lamiarum nomine appellare solemus. Quanquam *Godelmannus* distinctionem aliquam inter hos constituat, ut in historiis a nobis notatum est infra.

§. 31. Satisfecisse igitur nos vel hac sola demonstratione (cum non numero, sed soliditate potius argumentorum pugnandum sit,) arbitramur *Satisfeci-*
 postulato *Beckeri in der bezauberten Welt l. 3. c. 3. §. 2.* & qui ejus metho- *mu proba-*
 do insistit *Viridosti §. 13. d. disput.* dum uterque contendit, quoniam nos *tione no-*
 affirmamus, dari operationem spirituum in corpora, & quod huic conse- *stra petito*
 quens est, etiam spectra, ipsi autem negant; nobis inprimis incumbere, *adversari.*
 ut thesin nostram probemus, non ipsis, qui negant, quod nisi fecerimus,
 futurum, ut non ipsi, sed nos causa cadamus. Cum enim hæc, quæ vulgo
 traduntur, de operationibus dæmonum & spectris, in facto consistant;
 facta autem non præsumantur, nisi clarissima sint, aut accidisse clarissime
 probentur; putant, etiam si pro negante nulla afferretur ratio; tamen,
 si a Judice etiam indoctissimo pronunciaretur sententia, negantes esse
 absolvendos. Quod uti concedimus; ita nostris non defuisse partibus
 in probando, ex allata demonstratione constabit.

§. 32. Naturam ergo & rationem cuique homini propriam sequi- *Non defen-*
 ti, inhærere minime volumus argumentis a Ictis aut Theologis vulgo *dimus la-*
 afferri solitis. Quare si *Carpzovius*, quem ex præjudicio minus stringen- *psus Carp-*
 tes hominem accurate inquirentem rationes hoc loco dedisse ingenue *zobii, Spi-*
 concedemus, nullum plane firmum attulit argumentum pro Magiæ ex- *zelii, alio-*
 istentia; aut, si *Spizelius*, vel Theologorum alius quispiam, argumenta, *rumque.*
 quæ minus solida sunt, adduxit, quod utrumque nos non præfracte nega-
 bimus, nostrum non erit, pro ipsis respondere. Faciant hoc illi, qui hu-
 manæ autoritati sic innituntur, ut neque *Carpzovium* errare, neque *Spize-*
lium falli posse, sibi persuadeant, & quorum refert, ut *Carpzovium* &
Spizelium, aut si qui alii in hac controversia aliquid ediderunt, solida sem-
 per & vera docuisse omnibus ingenii nervis defendant. Quo labore nos
 vacare possumus, qui veris demonstrationibus & rationum pondere duci-
 mur, minime omnium solliciti, quam bene aut male quispiam rem, quam
 probandam suscepit, demonstraverit, utut negare non possimus, parcius
 & modestius quandoque de Viris, qui tot tantisque meritis præ aliis cla-
 ruerunt, scribi debere.

§. 33. Pari ratione etiam dimittimus illa argumenta, quæ alias pro *Non urge-*
 existentia Spectrorum, ex actis publicis, indiciorum loco, vulgo urgeri so- *mus argu-*
 lent vel possunt, contra quæ insigniter se gessit in peculiari dissertatione *mentum*
 de fallacibus indiciis Magiæ Vir eruditione clarus *En. Henricus Bodinus*, Ha- *ab experi-*
 læ Magd. Anno 1701. habita. Inter reliqua etiam argumenta est illud, *entia fida*
 quod temerarium sit omnibus hominibus, inprimis vero iis, de quibus *est circum-*
 specta, *constat,*

constat, quod recte rationis indicio, mentis robore & circumspecta prudentia utantur, in dijudicandis rebus sibi oblatis, velle asseverationis ipsorum veritatem denegare. „ Graviter differit *Philosophia Burgundica*, quod ne-
 „ mo, nisi insanire velit, innumera pene, quæ historiæ monumentis sunt
 „ consignata, uti Pharsalicam pugnam, aut quæ in dissitis regionibus obser-
 „ vata, & omnium consensione recepta sunt, in dubium revocavit. Sic ne-
 „ mo, nisi itidem pertinax, quæ de Magorum maleficiis & energumenis, aut
 „ oraculis, aut spectris a summis Viris tradita sunt, ut commentitia & ficta
 „ condemnaverit. Præsertim cum in rerum gestarum fide & doctrina, & inge-
 „ nium perspicacia, & morum probitate præcellentium testimonio, cum de re-
 „ bus a se visis testantur, potius credi oporteat, quam per paucis hominibus,
 „ qui negant, quippiam a se visum aut comprehensum, quodque tacito
 „ omnium consensu receptum, præsertim ubi de rerum, quæ in vita ho-
 „ minum posita sunt, existentia agitur, atq; omnia Veritatis indicia se pro-
 „ dunt, in dubium revocari non potest. Exemplum ex Gallo Autore, quos
 imitandos esse in Programmate publico inculcat Celeberr. Præses Dissert.
 de Crim. Mag. hic curiositatis magis gratia, quam ut aliquam illustrationem
 inde argumento nostro conciliare velimus, legendum suademus in Com-
 mentariis Rochefortii, p. 425. *Henricus Morus* parallelum plane ex Baronio
 refert exemplum, *Opp. t. 2. p. 382. c. 16.* ubi de immortalitate animæ agit. Ac
 cum defuturi forte non sint lectores, qui vidisse sese testabuntur, publico
 certe iudicio id constare videatur, revocabo tantum in memoriam celebre
 spectrum, albæ foemina insignitum nomine, quod instante obitu Sereniss.
 Marchionum Brandenburg. virilis pariter ac sequioris sexus, conspicien-
 dum se præbet. Quod in oratione funebri Johannis Sigismundi, Mar-
 chionis Brandenburgici, Electoris nominis hujus filii, D. Joh. Georgius
 Bergius extra dubitationem ponit: *S. Fürstl. Gnaden fragten endlich /*
ob man auch die weisse Frau wieder gesehen? und zwar / es hatte nicht
allein dieselben Tage / sondern auch die ganze Zeit her / in welcher der höch-
ste Gott das Hauß Brandenburg mit so manchen Todes - Fällen heimge-
sucht / ein solch Gesicht in leidtragender weisser Gestalt auf dem Churfürstl.
Hause zu unterschiedlichen mahlen allerhand Standes und Alters / auch
Fürstl. Personen / jedoch ohne schädliches Schrecken / oder jemand's Verle-
zung / sich sehen lassen / also / daß man nicht mehr daran zu zweiffeln / wiewol
auch unter dem gemeinen Mann viel darzu gedichtet / und hin und wieder
ohne Grund spargiret worden. Cetera prætermitto, quæ memorat Bo-
 huslaus Balbinus, *Decad. 1. Miscell. Hist. Bohem. L. III. c. 19. §. 3. f. 220. &*

tot alii. Inter quos tamen reticere non potest doctissimus Jo. Alb. Fabricius, qui Kilix sub præsidio Dn. D. Joh. Frid. Mayeri, Anno 1699. Exercitationem Theologicam Inauguralem habuit de recordatione animæ humanæ post fata superstitis, quam Programmate cohonestavit prælaudatus modo Dn. Mayerus, in quibus utrinque eximie hanc in rem rationes & exempla commemorantur. Quod a Cardano de rerum varietate *libr. 16. c. 93.* recensetur, sit penes eum fides ejus. Facius nimirum Cardanus, Hieronymi Cardani pater, dæmonem æthereum, ut ipse dicebat, diu familiarem habuit, qui, quamdiu conjuratione usus est, vera illi dabat responsa, cum autem illam excussisset, veniebat quidem, sed responsa falsa dabat. Tenuit igitur annis viginti octo cum conjuratione, solutum autem circiter quinque. Dum adstrictus esset, commodum se satis exhibebat; neque solus semper, licet plerumque; sed aliquando etiam cum sociis veniebat. Vid. *Magic. s. mirabilia hist. de spectr. & appar. Spir. Lib. II. Isleb. 1597.* cura, typis & sumptibus Henningi Grosii, Bibliop. Lips. Licet ergo fatui quidam, timidi & imperiti falsa quandoque de spectrorum apparitionibus retulerint, constat tamen, neminem hominum rerum omnium experientiam consequi posse. Quare si nihil admittendum est aut credendum, quod quisque experiendo non vidit, negabitur a plerisque, Indiam Orientalem & Occidentalem habitari ab hominibus, dari pisces volatiles & cætera monstra marina navigantibus occurrere, imo omnis historiarum fides concidet, quoniam paucissimi res istas sensibus suis perceperunt, plurima etiam fabulosa veris narrationibus immiscentur. Ridebitur tamen ejusmodi Philosophus domi confidens a nautis & peregrinantibus, qui tanquam infans de iis tantum fari novit, quæ capit, & in materna domo aut civitate conspexit; cætera vero omnia pro falsis & absurdis habet, quæ aliis, quibus major lustrandi orbem copia contigit, quotidiana & certissima Experientia perspecta sunt. Attinet huc, quod circumspecte pronunciat eadem *Philosophia Burgundica*, atque, ut alibi innuimus, id rectus rationis usus exigit, ut infinitis prope rebus, quas ex hominum relatione accepimus, fidem habeamus: cum magna pars cognitionis nostræ ex hoc veluti fonte dimanet. Quanquam ne in diversum nimia credulitate peccemus, cavendum est. Sed illud deformis pertinaciæ est argumentum, cum iis, quæ oculati testes sanctitate & doctrina præcellentes publice facta referant, fidem detrahimus, non alia persuasi ratione, quam quod sint, insolita & præter consuetum naturæ ordinem. Neque illud ab instituto nostro alienum est, quod consequitur. Atque haud scio, an dæmones,

„aut magorum præstigiæ, aut energumeni in animum cujusquam venire
 „potuissent, si nihil ex iis omnibus unquam extitisset, nedum id omnium æta-
 „tum testimoniis & consensu esset approbatum, *Metaphys. Tr. III. Append.*
 „p. m. 534.

*Nec Theo-
 logicis niti-
 mur proba-
 tionibus
 neque ex
 Scriptura
 Sacra.*

§. 34. Neque etiam pugnabimus argumentis Theologicis ex Sacra
 Scriptura depromtis; inter quæ notissima sunt, quæ de spectro Endoreo
 Samuelis ex I. Sam. XXVIII, 7. seq. & de tentatione Christi Matth. IV.
 v. I. seq. afferri solent. Non enim animus nobis fuit, ad sacra decurrere cum
 Philosopho, qui in ratione hætenus acquiescere maluit, præcipue cum fir-
 miter persuasi simus, temere ab adversariis Veteris Testamenti loca evolvi,
 cum fontes Hebraicos adeo exacte nobiscum non intelligant. Cætera quæ ex
 doctrinis Scripturarum deduci solent, Theologi, quos hæc res propius tangit,
 uti ipsorum exigit officium, satis solide ostendent. Ut reliquos taceamus, ii
 evolvantur, quos hanc in rem nominant *Dn. D. Ægidius Strauchius* in Sa-
 muele personato, Gedani anno 1681. evulgato; & *Dn. Johannes Francis-
 cus Buddæus* (qui potius est *Dn. D. Joachimus Justus Breithaupt* istius
 tunc temporis Prorektoris loco stylum moderatus,) in Program-
 mate Halæ Magd. 1701. publicato. Optandum præterea foret, ut,
 si non majori, eadem saltem scribendi modestia controversiæ hæ ab omni-
 bus, & præcipue ab iis, qui Christiani Philosophi nomen suscipere volunt,
 agitata fuissent aut agitentur, quam quidem a Beckero factum est, qui se-
 ductionem a Diabolo per serpentem in Paradiso factam expresse non ne-
 gat, sed dubitationes saltem suas de sensu & explicatione loci, quæ circa
 eum & hanc in rem ipsi sunt enata, profert, non alio fine, quam ut locus hic
 suæ demonstrationi non objiciatur, sed solum tanquam dubius seponatur.
 De tentatione autem Christi nunquam dicere ausus est tam procaciter &
 sarcastice, uti in disputatione §. 30. habetur, convenire prius interpre-
 tes debere de intellectu historiæ, utrum per imaginationem Christi vigilan-
 tis, utrum per somnium dormientis tentatio illa facta sit, an vero per ho-
 minem impostorem? Sed nos, uti monuimus, ab hisce controversiis atque
 difficultate explicationum merito abstinemus, atque Theologis isthæc om-
 nia excutienda relinquimus. Interea lectu dignissimus est locus penes
 Lucam c. XXIV. 37. ubi in historia Evangelica dicitur, quod discipuli ex-
 istimaverint, se videre spiritum aut spectrum, (in Græco enim non legitur,
 uti apud Matth. XIV, 16. & Marc. VI, 49. vox *φάντασμα*, quod adversa-
 rii ibidem captant, sed *πνεῦμα*, quod Lutherus vertit, *einen Geist*.) cum
 Christus post resurrectionem suam se ipsis conspiciendum præberet. Et
 in originali quidem textu porro habetur *θεωρεῖν*, quod intueri aut con-
 templa-

templari significat. Quoniam vero purus spiritus oculis corporeis considerari nequit, hinc existimabant discipuli, spiritum aliquem assumpsisse formam aliquam externam, atque in ista apparere, ut ipsum sub forma aut specie Servatoris intueri aut contemplari possent. Ex quo constat, credidisse discipulos Christi apparitionem Spectrorum, & quidem ejusmodi Spectrorum, ubi Spiritus assumpsit corpus aut speciem corporis, quæ in oculos ipsorum incurrere potuit.

§. 35. Verum ne hoc quidem testimonium, licet valde sit perspicuum, in confirmationem nostræ sententiæ ob rationem καὶ ἀνθρώπων superius adductam afferemus; adeoque nullum prorsus præsidium ex alienis castris, & quod quæstioni præjudiciali de μεταβάσει ἐς ἄλλο γένος ansam dare posset, nobis comparare studebimus.

§. 36. His ita sese habentibus, uti quoque possemus ultimo loco De argumentis ex propria hypothese & verbis Celeberrimi Præsidis desumptis. Verum, quoniam demonstrationi sic dictæ καὶ ἀνθρώπων non inherere animus est, obiter tantum eam attingimus. Statuit nimirum Celeberrimus Præses §. 7. sæpius citatæ disputationis, compelli omnino Philosophiæ corpuscularis & mechanicæ assecclas, ut secundum hypotheses suas a Beckeri principiis & conclusionibus serio dissentire non possint, quomodo autem ipse hoc facere queat, explicat. Verba ipsius sequentia hæc sunt l. c. *At nos, qui Philosophiam antiquissimam spiritualem sequimur, non solum credimus, sed & aliquo modo scimus, diabolum esse Principem tenebrarum & æris, h. e. substantiam spirituales seu invisibilem spirituali seu invisibili modo, mediante aëre & corpusculis naturalibus aqueis, aut terrestribus operantem in hominibus improbis.* Ex quo aperta consecutione deduci potest, Spiritum operari in corpora & corpus assumere posse. Nam qui tanquam Princeps æris & tenebrarum mediante aëre aut corpusculis naturalibus aëreis aut terrestribus operari potest in improbis, uti nobis conceditur; is etiam, & vel primo loco operatur in corpuscula naturalia, aquea, terrestria aut aërea. Per quod enim quis tanquam instrumentum aut medium operatur, in illud medium idem prius operatur, quam in eum improbum, in quo ultima operatio terminatur. Itaque diabolus potest operari in corpora. Ex quo porro consequitur, quod, qui operari potest in corpora aut materiam, is etiam corpus aut materiam animando, condensando, aut alio modo sibi adaptare potis est, ut in illo operationes suas perficiat. Hoc enim nos vocamus corpus assumere, v. §. 7. in fin. & §. 19. Itaque diabolus assumere potest corpus. Et qui operari in corpus, &

De argumentis καὶ ἀνθρώπων ex hypothesis Viri Celeberrimi. Primum.

illud sibi assumere valet, is quoque partem corporis v. g. manum, unguem digitum, aut, si vis, ungulam aut cornua assumere potest. Unde manifestum est, negandam plane esse operationem Spiritus in materiam, a qua sententia tamen alieni esse volunt Dominus Præses & Auctor Thesium de Crimine Magiæ, uti ex adductis eorundem verbis apparet, aut alioquin sibi contradicunt, vel concedendum erit, Spiritum assumere corpora aut partes corporis, & multo adhuc facilius umbras & spectra visibilia excitare posse, ac proinde dari Magiam & effectus magicos, h. e. tales, qui a diabolo in corporibus aut materia visibili ratione peragantur, in quorum numero Spectra etiam locum occupant.

Secundum.

§. 37. Clarius adhuc & fere compendiosius urgeri potest argumentum ex definitione Spiritus Viri Celeberrimi contra ipsum. Statuit enim, vel potius definit, im Versuch vom Wesen des Geistes / c. 4. §. 56. §. 70. *Spiritum esse vim, h. e. ens, quod citra materiam consistere potest, in quo omnes res materiales moventur, quod ipsis motum largitur, materiam expandit, dividit, comprimit, attrahit, repellit, frigefacit, penetrat, & verbo, in eam operatur, ipsique debitam formam largitur. C. 4. §. 26.* statuit omne illud, quod in materia operatur esse spiritum. Similiter in scripto contra Doct. Hoffmannum, ubi præcipue fundamenta hypotheseos superius commemorata Philosophiæ Fluddio-Comenianæ, itemque Henrici Mori, aut potius antiquissimæ Mosaicæ, traduntur, antithesi 23. 24. hic spiritus homini omnibusque rebus conceditur, juncto cap. 7. vom Wesen des Geistes. Itaque si spiritus ex sententia Viri Celeberrimi ejusmodi vim habet, materiam scil. movendi, dividendi, comprimendi, formam ipsi largiendi &c. subsumemus jam, diabolum esse spiritum, quod ab Adversantibus non negatur, eumque multo ingeniosiore & sagaciore isto mundi spiritu universali. *Nec locum habet exceptio, spiritum mundi universalem operari, condensare, & formam materia largiri posse, non vero diabolum. Nam diabolus esse conceditur princeps æris, & qui imperium habet in spiritum mundi corruptum, inque ipsum operari potest. Hinc major, vel certe eadem diabolo, quam spiritui mundi, operandi potentia, & formam materia largiendi vis concedenda est.* Ac proinde ex concessis concludamus, diabolum posse materiam movere, expandere, dividere, comprimere, attrahere, eique formam largiri, &c. qui istud facere potest, facili negotio corpus assumere valebit; nam corpus assumere nihil aliud est, quam materiam expandere, comprimere, attrahere, ei formam aliquam largiri, &c. Qui vero corpus assumere potens est, multo facilius partem corporis, uti caput, ungu-

lam

lam &c. assumere potest, aut umbris condensatis homines terrere, quod nos spectra appellamus.

§. 38. Porro adductus est locus Viri Celeberrimi p. 73. §. 19. in quo *Tertium obiter adducitur.* statuit, homines in statu bestialitatis, ut ipse appellat, constitutos adeo diaboli Imperio esse subjectos, ut etiam citra contractum aut pactum ipsis imperet, eosque ipso diabolo evadere nequiores. Quod quanquam explicari possit de Imperio in ipsorum animas, hoc ipso tamen concessio, consequitur etiam, diabolus in corpora operari posse. Namque si diabolus in improborum animos habet Imperium, ut eidem obedire cogantur, ad quod ipsos instigaverit, facile eorum animis imperabit, ut animus harum, quas ipse nominat, bestiarum operetur in corpus aut materiam. Cujus tamen operationis causa & primarius fons est ipse diabolus, cum isto tantum discrimine, ut operatio hæc in corpora mediate saltem, procedat. Recte vero operari dicitur in aliquam materiam, rem & corpus etiam is, qui mediate operationem peragit, uti faber lignarius, lignum aliquod secans, recte dicitur operari in illud, quoniam principaliter actio ab ipso procedit, licet illud mediante serra aut securi fiat. Itaque diabolus mediate operabitur in corpus aut partem corporis, & si operatur in corpus, effectus visibiles & in sensus incurrentes producet. Quapropter & corporales diaboli operationes, apparitiones & spectrorum existentiae ex propriis Præsidis Celeberrimi & Auctoris Thesium de Crimine Magiæ a nobis demonstratæ sunt; uti satis perspicue ex duobus præcedentibus §. 36. 37. adductis argumentis intelligi potest. Tertio enim, quoniam operationes immediatæ concedi videntur, non insitemus, quippe quod tantum obiter adducere volumus.

§. 39. Quod reliquum est, cum ea, quæ ad Historiam de spectris & *Cur histo-* Magia, Doctorumque consensum & dissensum circa hæc cognoscendum *ria subji-* pertinent, non executus sit thesium Inaugur. de Crim. Magiæ Autor, quæ *ciatur,* tamen ad illustrationem argumenti plurimum faciunt: ista, quæ sequuntur de hoc subjiçiemus, optantes, ut perfectiora, quæ passim in nominata Disputatione promittuntur, publico exhibeantur propediem.

Qui de Philosophia abdita, ad quam nostra de Magis & spectris doctrina pertinet, quicquam tradiderunt, primi omnium citra dubium *Sententia Orientalium Philosophorum de Magia & Spectris, atq. inter eos quidam dunt, Zoroastres.* Zoroastres, quem unum fuisse contra communem opinionem contendit *Goropius Becanus, Franciscus enim Patricius, Nandæus & Kircherus,* Arnobium contra gentes quatuor Zoroastres commemorare continent.

dant, qui tamen secundum *Salmasii* Lectionem *Exerc. Plin. pag. 335.* ad tres reducuntur. Divisit Zoroastres naturas in *æternas*, in *æviternas*, five eas, *quæ initium habent*, sed sine carituræ sunt, & *perituras*. Naturam æternam vocavit Deum, quem Magi, corpore similem esse luci, animo veritati, Pythagoram docebant, qui tanquam *Φῶς καὶ πῦρ* intellectuale lumen & ignem suum diffundit in incorporeas naturas. Sub quibus innumeri Dii, Angeli, boni Dæmones, & mentes hominum continentur. Naturis æviternis, Deorum genus & mentes hominum Zoroastres annumerat. *Pbleto* has naturas hoc ordine collocat, ut sint intelligibiles & intellectuales; Intellectuales fontes; Hyperarchii vel principia; Azoni Dii; Zonæi Dii; Dæmones animi. Aiebant Chaldæi, hæc omnes naturas lucem esse, Dæmones malos tenebras. *Pselus* in Dialogo de operationibus Dæmonum, ex Marco quodam Chaldaicis titibus addito didicerat, Dæmones variorum esse generum, cum, quod ad eorum formas, tum quod ad corpora attinet, & tanto numero, ut iis ær supra nos positus, terra & maria, & sinus abditissimi referti sint. Esse vero sex præcipua genera. *Primum* leliurium, hoc est, igneum. *Secundum* per ærem nobis contiguum vagatur æreumque dicitur. *Tertium* terrestre. *Quartum* aqueum. *Quintum* subterraneum. *Sextum* Lucifugum & terribile. Hinc descendit Magicarum operationum apud ipsos ratio, & Theurgicorum rituum, quibus bonos Dæmones elici, malos autem expelli posse putant. Inde quoque apparitiones creditæ, quam in inspectionem & conspectum diviserunt. Ex hoc cultus Deorum, Angelorum & Dæmonum est introductus, quæ pluribus exposuit *Thomas Stanley*, in Historia Philosophiæ orientalis, *Seç. II.* Itaque Zoroastrem Magiæ inventorem fuisse, & sic inter Doctores convenire tradit *Plin. L. XXX. c. 1.* Autor autem recognitionum Petri Apostoli, ex translatione *Ruffini* Aquilejensis latine editarum, & *quæ Græce non extare perhibentur*, a *Chamo*, filio Noæ, ad Zoroastrem Magiæ disciplinam transiisse docet. Hunc vero *Mesraim*, quem gentes Zoroastrem appellarunt, ab ipso Dæmone, quem importunius frequentabat, igne succenso concrematum fuisse addit, ex quo tamen Divinitatis opinionem consecutus sit.

*Sententia
Hermetis
Trismegisti.*

Zoroastri jungendus est *Hermes* aut *Mercurius Trismegistus*. Sunt qui *Hermetem* *Mosis* tempore claruisse affirmant, tanquam a quo ipse sapientiam Ægyptiorum imbiberit. *Ursinus* tamen, Exercitatione de Zoroastre, *Hermete* & *Sanchoniathone* eam sequitur opinionem, quasi *Trismegistus* nunquam vixisset, censuram *Conringii* ideo expertus; sed

Colber-

Colbergius extitisse quidem *Hermetem* putat, scripta autem, quæ sub ejus nomine circumferuntur, multo esse juniora & ab homine haud sanæ fidei veteris ecclesiæ collecta, rationibus aliquibus ostendere nititur. *Augustinus*, de Civ. Dei L. VIII. c. 23. de *Hermete* docet, ipsum dissentire ab *Apulejo*, qui dæmones medios inter Deos & homines posuit, tanquam internuncios vel interpretes, qui hinc ferant petitiones hominum; *Hermetem* autem *Ægyptium* asserere, visibilia & contrectabilia simulacra veluti corpora Deorum esse. His autem inesse quosdam spiritus invitatos, qui valeant aliquid sive ad nocendum, sive ad desideria ipsorum nonnulla complenda, a quibus eis divini honores aut cultus obsequia deferantur. Quod *Osiander* Tract. de Magia Th. 15. p. 21. interpretatur, quasi *Trismegistus* negot, illos revera esse dæmones.

Quid *Moses* & antiquiores *Hebræi* de operationibus dæmonum ^{Hebræorum & Judæorum.} senserint, ex Vet. Testamenti documentis, & vel ipsa creationis historia, cognoscitur, ubi serpens introducitur, qui primos parentes ad lapsum sollicitaverat. Sequior ætas apud *Judæos* plurimis fabulis doctrinam de diaboli natura & potestate involvit, uti ex *Talmudicis* traditionibus colligitur. *Philonem*, qui ut plurimum *Platonizat*, docere scimus, aërem spiritibus esse repletum, quorum digniores corpora nusquam assumant, inferioris autem dignitatis, corpora induant. *Buxtorffius* in Synagoga cap. 21. 23 de *Judæis* refert, quomodo existiment, se diabolum fallere, ne ipsos in judicio divino acusare possit; sed suppetere ipsis etiam orationunculas similiaque arma innuit, quibus adeo exterreatur diabolus, ut totus contremiscat animumque despondeat. Verum isthæc sumnam superstitionem & ignorantiam ostendunt. Tempore *Novi Testamenti* de *Sadducæis* legimus Act. XXIII, 8. ipsos nec resurrectionem, nec Angelos, nec spiritus admisisse, (quod *Binsfeldius* probat, malleo malef. Prælud. 1.) cum per spectra solum intellexerint insolita morborum genera & malos gravesque affectus, qui difficilius curentur. Videamus nunc, quid veteres *Philosophorum* sectæ circa dæmones statuerint.

Poëtæ & *Mythica Theologia* *Philosophis* adhuc anteponenda est. ^{Poëtarum.} *Homerus* post *Orpheum* ex horum numero facile vetustissimus est, quem haud dubie *Sagas* & *lamias* statuisse ex iis, quæ de *Circe* satis prolixè commemorat, patet. Quamvis miretur *Plin. L. 20. c. 1.* cur in totius belli *Trojani* historia nullam magiæ fecerit mentionem, cum plena tamen sit *Ulyssis* navigatio artis nefariæ memoria. Ex sequioribus *Virgilium* statuisse, quod inhumatorum animæ terris oberrent, discitur ex *Æneide* 6, ubi *Misenus* *Æneam* rogat:

Eripe

Eripe me his, invictè, malis & conde sepulchro.

Ita enim apud inferos acceperat :

Sedibus hunc refer ante suis & conde sepulchro.

Claudianus ideo *Rufinum* vituperat, de bello *Sil.*

Occidit Juvenes inhumataque corpora vulgo,

Dispulit & tumulo cognatas arcuit umbras.

Et apud *Statium L. 12. Theb.* inhumane *Ereō* precatur :

Longos utinam addere sensus

Corporibus, cæloque animas Ereboque nocentes

Pellere fas, ipsumque feras ipsum una volucrum

Ora sequor.

Hinc sententia orta de evocandis manibus, & apud priscos piaculum erat, corpus sepulturæ traditum nudare, sedes defunctorum movere, sepulchra violare. *Paulus JCIus L. 1. recept. sent.* Ita vero insepultorum animæ divagari credebantur, ut malis suis ingemiscerent, quod copiosius exponit *Gervatius ad 11. Silv. Carm. 1.* & percussores persequerentur, nec conquiescerent prius, quam injurias acceptas ultæ aut humanæ victimæ ad tumulos cæsæ essent, ut liquet e Scholiaste *Statii ad Thebaid. lib V. v. 312.* *Claudio de laudib. Stilic. lib. 1.* *Valerio Flacco lib. 3. v. 378.* *Jung. Liv. Lib. III. de Virginia,* & de manibus *Aug. Buchnerum ad Plin. Jun. Epist. 27. Lib. VII.* Quod de infelicitate animarum, quæ corpore nondum sepulto in terris divagarentur, priscorum homines temporum sibi persvaserunt, idem vulgo persuadere & olim soliti sunt, & nostra memoria solent illi, qui mortuorum animas apparuisse, & miseras sortis suæ exposuisse propinquis affirmant, quo deprecationes sacræ ab iis mercede liberali conducantur, siquidem necessariorum animæ redimi velint. Vid. si tanti videbitur, *Martinus Del Rio p. 233. T. 1. Disquisit. Mag. & Pexenfelder. Concion. Histor. p. 331. P. 1.* Apud *Ovidium L. 2. Fastor.* sepulchra ideo floribus Mense *Februario* ornabant, & mero ac thure parentabant defunctis:

Parva petunt manes, pietas pro divite grata

Munera, non avidos styx habet ima Deos.

Genium autem & *Dæmonem* hominibus concedebant, De *Dæmone Socratico Horat. canit L. II. Ep. 2.*

Genius natale comes qui temperat astrum

Natura Deus humana.

Et *Menander:*

Ἀπὸ τοῦ Δαίμωνος ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ

Ἀπὸ τοῦ ἐστὶ μὴ δάγῳ γὰρ τῷ βίῳ.

Apud

Apud Plutarchum de eodem Socratis Genio p. 580. Opp. Galaxidorus inquit:

Οὐδαμῶς τάγε θεῖα φασμάων
Δὲ καὶ μίθων, καὶ δεισιδαιμονίας,
Ἀναπλέω φιλοσοφίαν ὑπὸ πυθαγόρου
Ἐμπεδοκλέοις δεχαιμένοις, ἐὼ μάλα
Βεβακχευμένων, ἔθισεν ὥσπερ τὰ
Πράγματα πεπνύθαι, καὶ λόγῳ νή-
φοι μεῖναι τὴν ἀλήθειαν.

Cum Socrates accepisset Philosophiam spectris, fabulis & superstitione obsitam a Pythagora & Empedocle, & admodum bacchantem: sobriam redegit veritatem, sobriaque ratione in rebus eam intelligere docuit. Locis Poëtæ sua quoque tribuebant Numina. Hinc de Troja Deorum præsidio primum orba Petronius Arbiter in Satyrico inquit:

Peritura perdidit primum Deos.

Sed satis de Poëtis.

Ex Græcorum Philosophia notæ sunt tres præcipuæ Sectæ, Ionica, Ita-^{Veterum} lica, Eleatica. In *Ionica* Thales, Anaximander, Anaxagoras, Clacome-^{Philoso-} nius, Argelaus, & ejus auditor, Socrates; In *Italica* Pythagoras, Pherecy-^{phorum se-} dis Syri auditor, Nigidius, Tigulus, Sextus, Empedocles, Plato; In Elea-^{ctæ.} tica Xenophanes Colophonius, Parmenides, Leucippus, Melissus, Democritus Abderita, Protagoras imprimis claruerunt. Ex *Eleatica* maxime Epicurea fluxit, quemadmodum ex Socratis discipulis Cyrenaica, Eliaca & Megarica, Platonis Academia, Peripatetici, Cynici. Stoicorum auctor fuit Zeno Citticus, Scepticorum autem Pyrrho, & Sectæ Electivæ Potamon Alexandrinus, uti nostro tempore, Cartesianæ Renatus des Cartes. Cum vero Antonini Pii tempore Philosophia maxime floreret, Imperator libertatis Philosophicæ terminos quatuor sectis circumscripsit, *Stoica* nimirum, *Platonica*, *Epicurea* & *Peripatetica*, unicuique sectæ præmium æquale concedens, quod *Lucianus* in Eunucha singulis annis decem millia nummorum fuisse dicit, ut juventutem docerent.

Ex hoc veterum Philosophorum grege, & quidem ex *Ionica* secta *Sententia* *Thales*, ex *Italica* *Pythagoras*, fere idem senserunt. Primus mundum ani-^{Thaletis ex} matum & Dæmonibus plenum docuit apud Ciceronem L. 2. de legibus; ^{Ionica, &} adde Menagii Observ. ad Laërtium L. 28 p. 16. De Pythagora autem Dio-^{Pythagora} genes Laërtius in ipsius vita L. 8. Segment. p. 8. 514. edit. Menag. nos docet, ^{ex Italica} secta de tradidisse ipsum, totum aërem plenum esse animarum, easque & Dæmo-^{Dæmoni-} nes ^{bus.}

nes & heroas existimari, atque ab his hominibus immitti somnia, & signa morbi & sanitatis; neque solum hominibus, verum & pecudibus & jumentis; atque ad has referri lustrationes & expiationes divinationemque omnem, & vaticinia atque cætera id genus. Et quidem juxta Plotinum crudeles in luporum, jurgiosos in canum, meticulosos in mulierum, sapientes in hominum excellentium formas, atque pro re nata sic aliterve mutari. Maxime vero eas, quæ in hominibus fuere, animas superstitem inducere sive ad bonum, sive ad malum. Quibus præmittit, Mercurium animarum Quæstorem esse, atque ideo ductorem dici ac janitorem & terrenum, quod is ex corporibus & ex terra & ex mari animas immitteret, atque puras quidem & purgatas in excelsum duceret, impuras vero illis ne appropinquare quidem debere, neque invicem sibi ipsis, affirmat, cæterum vinciri a furiis infractis nexibus subjicit.

Sententia

Melissi ex

Secta Elea-

tica, Demo-

criti Athe-

madari &

Laconis.

Ex secta *Eleatica Melissus*, citante *Vossio de Sectis Philos. cap. 7.* de his nihil statuendum esse credidit, ob obscuram & incertam eorum notitiam. *Democritus* Abderita ex eadem Secta tantopere visiones & spectra contempsit, ut in mortuorum monumentis dies noctesque studiis operam daret, ubi cum ipsum umbrarum habitu aliqui circumfiliarent, is nihil territus inter legendum inquit: *Desistite tandem ineptire.* De *Lacone* tradit *Plutarch.* in *Lae.* ipsum spectro lanceam obtulisse, fugientemque imaginem secutum atque sic allocutum fuisse: *Quo fugis anima bis moritura?*

*Cynicorum
sententia.*

De *Cynicis*, quorum Princeps *Antisthenes* & hujus auditor *Diogenes* Synopenfis commemoratur, parum memoriæ proditum est, quid de Diis aut magicis artibus senserint. Astrologiæ cæterarumque disciplinarum atque artium veluti inutilium, & quæ minime essent necessaria, negligentem fuisse *Diogenem* tradit *Laërtius L. VI. c. 73.* *Rondellus* tamen & *Tiberianus* quidē nos docent, quod a Platonismo non adeo fuerit remotus, utpote qui Platonis hæreditatem invaserit, quod ex dicto ejus de animæ secessu a corpore probatur. De *Antisthene* & ejus Libro *Phyfico* Auctor est *Cicero, L. 1.* de natura Deor. §. 13. edit. Grönov. ipsum, populares Deos multos, naturalem unum dicendo, tollere vim & naturam Deorum. Pro divinatione *Diogenem* sic argumentatum fuisse legimus apud eundem *Cic. L. 2. de Divinat. §. 49.* *Si sunt Dii, aut non diligunt homines, aut quid eventurum sit, ignorant, aut existimant, nihil interesse, hominem scire, quid futurum sit, aut non censent, sua esse Majestatis, præsignificare, quæ sint futura, aut ea ne ipsi quidem Dii præsignificare possunt.* Quæ cum concedi nequeant, concludit loco cit. dari Divinationem.

Septi-

Sceptici five Pyrrhonii quoniam dogmaticis sese opponebant, & *Sceptici* quemadmodum *Metrodorus Chius* 4. *Academ.* apud *Cicer.* negabant, *scire se* *rum.* *sciamusne aliquid, an nihil, ne id ipsum quidem scire aut nescire, scire nos, nec omnino, sitne aliquod an nihil sit?* quod *Franc. Motthaus Vayerius* paulo aliter explicat, circa Dæmonum doctrinam incertos esse vagatos sententiis, concludi potest. Inter recentiores *Scepticos* non incommode a *Ryffelio* collocatur *Lucianus* Samosatensis, licet a *Vossio de Sectis* c. 8. §. 24. inter Epicuræos referatur. In præfatione Libri contra dogmaticos se ipsum diserte *Scepticum* appellasse asseritur, cui addi potest *Apologia* *Luciani* contra eum, qui dixerat, *Protheus* es, & *Hermotimus* seu de *Sectis*. Vanitatem artis *Magicæ* adeo deridet, ut in *Dialogo*, qui *Lucius* seu *Asinus* inscribitur, fingat, se artis *magicæ* discendæ causa in *Thessaliam* profectum fuisse, sed a *Palæstra* quadam, quæ loco unguenti, quo *Domina* inuncta in avem transmutabatur, collyrio alio per errorem se delibutum, & pro ave in asinum conversum fuisse, in qua metamorphosi quid perpessus fuerit, festive admodum recenset. Cui ejusdem *Necromantia* jungi potest. In *Philopseude* autem, ubi mira de spectris & hominum transformatione afferuntur, introducit aliquem, qui istos fabularum narratores perstringit, ut parcant, tales aniles fabulas in conspectu juvenum recensere, quia tam prodigiis & terribilibus fabulamentis meticulosi redderentur, & per omnem vitam perturbati superstitione implerentur. Οὐ πάυεσθε, inquit, μὴν δὲ ἐγὼ τὰ τοιαῦτα, τερατολογῶντες λέγοντες ἄνδρες; εἰδὲ, μὴ ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ τῶν τέτων ἕνεκα εἰς ἄλλον καιρὸν παραάλλεσθε τὰς ὑπερόχους ταύτας, καὶ φοβερὰς διηγῆσεις, μὴ πῶς λάθωσιν ἡμῖν ἐμπλησθέντες, δειμάτων, καὶ ἀλλοκότων μυθολογημάτων. Φείδεσθαι νῦν χρὴ αὐτῶν, μὴ δὲ τοιαῦτα ἐθίζειν ἀκῆν, ἀλλὰ παλὴς τῆ βίᾳ ἐνοχλήσῃ, σύνοργα, καὶ ψοφοδεῶς, ποιήσῃ, πομιλῇ τῆς θεισίδαιμονίας ἐμπίπλασθαι.

De sententia circa dæmones & spectra veterum *Eclecticorum*, quos *De Eclecti-* *Festus* miscelliones appellat, qui non certæ sententiæ, sed variorum mixto- *rum* rumque judiciorum sunt, nihil perinde determinati dici potest. Libri enim *Potamonis*, in quibus e singulis sectis, quid placuisset, selegerat, non extant. Et licet doctrina *Eclectica* probetur *Clementi* Alexandrino, *Strom.* *Lib. I.* *Lactantio* & *Augustino*, quid tamen senserit sectæ hujus princeps, non æque exinde patet. Quare ad sententias istarum quatuor celebrium sectarum, qui *Antonini Pii* Imperatoris decreto libertatem & florem docendi consecutæ sunt, accessum faciemus, & deinceps ordine alphabetico *Eruditorum* recentioris ævi placita lustrabimus.

De Platonici.

Platonici, auctoribus suo Platone Critia reliquisque, intra aëris regiones, ætheris, cœli, orbiumque cœlestium ambitus, incolae contineri trifariamque distingvi putabant, in *supracœlestes, cœlestes & subcœlestes*. Summum Deum Diis supracœlestibus stipatum feliciter agere perhibebant, utpote qui rebus inferioribus non immisceretur. Deos cœlestes rebus humanis præfici, his vero substitui subcœlestes natura sua nobis propinquiores similioresque, cum corporibus aëreis & æthereis convestiantur, interque fines quosdam hominibus fere communes coërceantur, & nunc boni nunc mali existant. Quod igitur adeo ancipitis essent naturæ, propitiandos fore, & extra dubium posuerunt, Deos s. dæmones illos humano generi plus officere posse, quam homines animalibus cicuribus, vel feræ hominibus queant. Hinc cultum variorum dæmonum sacrorumque extitisse late edisserit *Eduardus Baro Herbert de Cherbury*, in tractatu de religione gentilium errorumque apud eos causis, Cap. X. & XI. qui de geniis addit, quod existimatum sit, esse eos naturales Deos uniuscujusque loci, rei & hominis, proinde *Symmachum* dicere, ut animæ nascentibus hominibus, ita populis integris fatales genii dividuntur, magnamque dicit secundum ipsos affinitatem esse inter lares, genios & penates. Apulejo etiam de Deo Socratis teste lares veteri lingua lemures dictitatos fuisse, sed larem lemure mitiorem habitum; lemures enim s. larvas noxias fuisse saltem malis, aut lares Deos domesticos & familiares perhibitos. Cæterum ex Platonis L. II. de legibus constat, ipsum dubitasse, an incantatione noceri possit? Addatur Dn. Erci Mauriti Disp. de Denunc. Sagar. §. 6. c. 1.

De Stoicis.

Ex Stoicis Seneca, *natural. quæst. L. IV. c. 7.* eos mendacii arguit, qui cum grandine pacisci & tempestates excitare se posse putant, concluditque hunc in modum: *Rædis adhuc antiquitas credebatur, & attrahi imbres cantibus & repelli, quorum nihil posse fieri tam palam est, ut hujus rei causa nullius Philosophi schola intranda sit.* Ad eundem fere modum Hippocrates in Libr. de morb. sacr. de magis loquitur: *Opp. sect. 3. p. 85. n. 10.* Εμοὶ δὲ δοκέσθαι εἰ πρῶτοι τῶν τὸ νόσημα ἀφιερώσαντες, τοῖς τοῖς εἶδε δούρατοι οἷοι καὶ νῦν εἰσὶ μάγοι τε καὶ παθάναι καὶ ἀγύρεσθαι καὶ ἀλάζονες, οὐκ οἷοι δὲ προσποιέον σφάθρα θεοσεβέες εἶδεν, καὶ πλέον τι εἶδέναι, ἔσθι τοῖνυν παρὰ πεισθέντες καὶ προσδυνάμενοι τὸ θεῖον τῆ ἀμηχανείας τὸ μὴ ἔχην ὅτι προσενέγκαντες ὡφελήσασιν, ὥς μὴ κατὰ δῆλοι ἐκείναι, ἔδὲν ἐπιστάμενοι. ἱερὸν νόμον τῶν τοῦ πάθους εἶδε, καὶ λόγοις ἐπιλέφαντες ἐπιτηδεύουσιν, τῇ

τὴν ἰησὺν κατεψήσαντο εἰς τὸ ἀσφαλὲς σφίσι, ἑαυτοῖσι, καὶ θάρμῳ
προσφέροντες καὶ ἐπασιδὰς λατρῶν τε ἀπέχεσθαι κελεύοντες, καὶ
ἰδεσμεῖν πολλῶν, καὶ δυσπιτηδείων ἀνθρώποισι νοσέουσιν ἐθίην. Mi-
hi certe, inquit, qui primi hunc morbum ad Deos retulerunt, tales esse vi-
dentur, quales sunt Magi expiatores, circulatores, ac arrogantes ostentato-
res, qui se valde pios esse plurimumque scire simulant. Hi quippe divini-
tatis obtentu ac prætectu cum nulla opera prodesse possent, ne inscitiam
suam proderent, sacram hanc affectionem esse censuerunt, & additis idoneis
rationibus tutam sibi curationis viam proposuerunt, oblatis expiationibus
& incantationibus, balneisque interdictis, & multis cibis ad laborantium
usum minime accommodatis. Consentit cum Hippocr. & Senec. Plinius
L. XXX. c. 2. qui, quæ de Magis narrantur, adducto Neronis exemplo
deridet.

Peripateticorum Princeps, Aristoteles, nihil diserte de sagis De Peripa-
memorat. Ipsi quidem a Plinio & Laërtio liber μαγικὸν inscriptus tri- teticiu.
buitur. Verum Aegidius Menagius ad præmium Laërtii notat, hunc in-
ter libros ipsius in vita ejus non recenferi, ab aliis Antistheni, ab aliquibus
autem Rodomi, teste Suida, tributum fuisse, adeoque inter ψευδεπιγρά-
φας ab auctore vitæ Aristotelis inedito numerari. Aristoteles certe
Lib. 8. histor. Anim. cap. 24. Professorum carmina incantamentorum
figmentis muliercularum & fabulis annumerat. Et antiquos etiam Pe-
ripateticos, Alexandrum, Simplicium, Averrhoem, eorumque plerosque
dæmones & spectra negasse, Binsfeldius asserit. Quod de ipso Aristote-
le quoad dæmones probat Pomponatius, L. 1. de Incant. cap. 9.

Sectæ suæ auctor Epicurus, uti a cæteris discessionem fecit, ita De Epicu-
communem doctrinam de dæmonibus & geniis rejicit, existimans, quod reis,
illi, qui genios sibi apparere commemorant, aut mentiantur, aut fingant,
aut melancholici sint, talesque, ut ærumnosum corpus ipsis tum suspendat,
tum ad extraordinaria deflectat imaginationem; pigetque ipsum huma-
næ imbecillitatis, quando ad stabiliendam dæmonum existentiam divina-
tio aut oracula obtenduntur, quasi Dii nonnisi in grabato decumbentibus
& ratione ægre utentibus adesse velint. Non aliter sensit Theodorus By-
santius, Epicuræus, vanas has & inanes imagines nunquam sapienti cui-
quam, sed pueris, mulierculis, stolidis ac deliris, opinionis errore deceptis
illusisse. Nic. Remigius c. 28. Dæmonol. Tenuit ejus disciplinam inter plu-
rimos Mus servus, & locum hic quoque sibi vindicant Lucretius & Petronius
Arbiter. Gassendus, licet Epicuri Philosophiam sequatur, inter aliatamen

in doctrina de Providentia & Dæmonibus ipsum passim emendat. Vid. ejusd. *Syntagma Philosophiæ Epicuri* cum refutationibus dogmatum, quæ contra fidem Christianam ab eo asserta sunt, *P. II. Sect. II. c. 6. & infra*, ubi Gassendi sententia recensetur.

*De Ecclesia
Patribus.*

Ex Christianis Sæculi IV. Patribus *Arnobius* maleficis concessit vim mortiferam labem immittendi, ut clausa sine clavibus referare, similiaque perpetrare possent. *Augustini* Patris doctissimi *L. XIIIX. c. 18. de Civ. D.* nos docet, ipsum, quæ de transformatione hominum in bestias aliisque incantamentis Magicis referebantur, vel falsa, vel inusitata vel incredibilia pronunciasse, non tamen omnibus plane fidem negasse. Sunt, qui *Hieronymum in Comment. ad Gal. Cap. III. v. 1.* negasse fortilegos crediderunt; vero tamen similis apparet, ipsum fascinationis negotium non tam negasse, quam in dubio reliquisse. De *Lactantio* ex ejusdem Institutionibus divinis satis notum est, quomodo dæmonibus varias operationes malas imprimis adscribat. *Justinum Martyrem*, qui secundo post Christum seculo vixit, Libros Histaspidis Magi commendare tradit *Petrus Petitus L. III. c. 17. de Sibylla.* Sed idem *L. c.* miratur, hoc ab ipso factum fuisse, & ex *Ammiani Marcellini L. 23.* probat, hunc Histaspidem Cacodæmonum multitudinem agnovisse & professum fuisse, secundum Magiæ definitionem a Platone in Alcibiade primo traditam.

*De Alcora-
no Maho-
metano-
rum.*

Antequam ad recentiora tempora accedamus, de Mahometicis, sive Musulmannorum circa argumentum nostrum decretis pauca afferemus. Angelorum cum bonorum, tum malorum mentionem cumulate & in omnibus fere paginis facit Alcoranus. De origine Angelorum *Cap. Hegir. p. 205. Edit. Gall.* a Dn. du Ryer vulgatæ, statuitur, Deum jussisse, ut Angeli adorarent Adamum, ex limo terræ conditum, recusasse vero illud Diabolum, & respondisse, se ex igne, Adamum vero ex limo esse conditum, qua ratione Deus Paradiso expulerit Spiritus hos refractarios. Tunc Diabolum dixisse, se velle tentare omnes Creaturas a Deo deficientes, quia Deus ipsum tentasset, Deum vero jussisse, ut adorantibus ipsum misericordiam & clementiam annuntiaret. In capite, quod inscribitur de vacca, statim initio Alcorani *p. 12.* mentio fit duorum Angelorum *Aroz & Marot*, quod Diaboli docuerint Magiam populum, ipsumque didicisse,

*De Alberto
Magne &
Scholasti-
cis Doctori-
bus.*

quod damnosum, non quod utile esset. Neque tamen magia ista damnum allatum fuisse cuiquam, nisi ex divina permissione.

Ad propiora nobis tempora pertinet, quod *Albertus M. Rogerius Baco*, alique, cum naturalem plerumque exercerent Magiam, de Dæmoniaca

niaca suspecti fuerunt. Inter Scholasticorum Doctores Scotus, Gabriel, Gerfon, Martini, Guilielmus Parisiensis, Castrensis, Turrecremata, alique, haud dubie pactum verum & reale cum diabolo & maleficiis approbarunt. *Vid. Sprenger. Mall. malefic.* Thomam ab Aquino, dictum Angelicum Doctorem, communes has sententias fovisse passim ex ejus Summa constat. *Vid. Libr. 4. sententiar. distinct. 24. Summar. 2. quest. 95. art. 5. distinct. 7. art. 5. & alibi.* Trithemius, Abbas Spanheimensis, pariter Maximiliano Imperatori respondit: Dari sagarum pactum cum dæmone.

Henr. Cornel. Agrippa a Nettersheim, armatæ militiæ Eques *Agrippa;* Auras, & J. U. ac Medicinæ Doctor, in Libris tribus de occulta Philosophia per plurima de Magia & Magicis operationibus disseruit. Quartus eidem solet adscribi, sed *Wierus* de præstigiis dæmon. *Lib. II. c. 25.* hunc abominabilem librum multis ignotis nominibus & signaculis deformem, ad captandam vulgi admirationem falso Agrippæ, suo olim Præceptori & Hospiti, adscribi queritur. Nam *Wierus* Agrippam defendit ab hac injuria. Exstat in Agrippæ Opp. Lugduni editis, Ep. ad Trithemium Abbatem, in qua causam commemorat, cur vera Magia inculta & exosa sit, & quod hæc ipsa ratio ipsum excitaverit ad eam excolendam, & ad tres de illa libros conscribendos. Sed in Parte poster. Opp. Libris scil. de vanitate scientiarum, *c. 48.* revocat illa, quæ juvenis de Magia commentatus erat. Et rationem subjicit: *Quicumque enim non in veritate, nec in virtute Dei, sed in elusione demonum, secundum operationem Spirituum malorum, divinare & prophetare præsumunt, & per vanitates Magicas, exorcismos, incantationes, amatoria, agogima, & cetera opera demoniaca & idolatrica fraudes exercentes, præstigias & phantasmata ostentantes, mox cessantia miracula se operari jactant, omnes hi cum Janne & Jambre & Simone Mago æternis ignibus cruciandi destinabuntur.*

Andreas Alciatus, J. C. tus Italus, a *Wiero* aliisque adduci solet, quasi *Alciato;* mulieres veneficas solum melancholicas fuisse statuisset. Verum loco ex *Parerg. L. VIII. c. 12.* integre perpenso, animadvertere licet, ipsum distinxisse sagas, & secundum hanc differentiam de illis pronunciasse.

Quid *Græci* hodieque credant de lamiis, aut infantes experiantur *Allario;* ex strigarum insidiis, explicat *Leo Allatius*, Ep. ad Paulum Zacchiam, Medicum, *Kromannus* de Græcorum hodiernorum nonnullorum opinionibus.

In Gallia Judex causis veneficarum a Rege constitutus in *Bearnia* *De l'Ancre;* est *de l'Ancre*, qui in libris de artibus maleficarum horrenda ex constantibus testimoniis commemorat. *Praci-*

Baylio.

Præcipuus nostri temporis Polyhistor *Petr. Baylius* in Dictionario suo Historico - Critico *T. II. p. 1169. sqq.* Tiresiæ, nobilis quondam vatis historiam recenset, & postquam Porphyrium non sine ratione deridere dixisset, quicquid de dæmonibus defunctorumque animis fingi solet, iudicium suum *p. 1173.* annectit, statuere nonnullos, dari Magos, qui certum quasi imperium exercent, quo etiam repugnantem dæmonem evocare possint, ne quid de populari Magia & fabulis vulgo commemoret. Quæ quanquam satis absurda videantur, posse tamen tanquam possibilia hæc admitti, si semel concedatur, quod certum aliquod pactum aut conventio iniri possit inter hominem & malum angelum. Cum enim dubio procul subordinatio sit inter spiritus, fieri etiam posse, ut sint dæmones, qui imperium absolutum exercent in alios. Unum vero dæmonem talem suis Magis promittere posse, quod ipsis subijcere velit omnes spiritus suæ potestati subjectos, & quod minari mala velit iis, qui fuerint immorigeri. Narrat deinde ex *Thuano*, de vita sua *L. VI. p. 1233.* *Bellemontium* professum fuisse Magiam dæmonum, qui numinis divini particula essent, præclaram artem conciliatricem cum hominibus ad beneficium inventam, non ad maleficium, quo Sortiarii, ut vocantur, vulgo utuntur. Ipsi sortiarii spirituum malorum vilia mancipia in crassam ignorantiam demersi, ac veneno ac diris fascinationibus eorum arbitrio, perniciem humani generis machinantes; cum contra Magia dæmonum spiritibus imperet, & eorum consortio & familiaritate, arcana naturæ vulgo ignota, nec libris prodita, cognoscere, futura rimari, mala declinare, pericula avertere, amissa recuperare sciat. Quibus plura adhuc beneficia addit, quæ Magia præstare hominibus possit, idque in Parlamento profitebatur, quod nihil tamen minus sententiam ultimi supplicii in hunc confitentem tulit.

Beckero.

Nemo majori opera & contentione operationes dæmonum in hominibus oppugnavit *Balthas. Beckero*, Theol. Doctore & Ecclesiaste Amstelod. qui post publicatum librum de mundo fascinato nemini amplius ignotus est. Libri hujus aliquot millia exemplaria duorum mensium spatio vendita, ipsumque in Germanicam, Gallicam, Italicam & Hispanicam linguam conversum esse commemoratur. Præfatio introductionem & summam totius operis exhibet, ubi imprimis *pag. 16. & 17.* Lectorem admonet, sententiam suam minime ista hypothesi inniti, quod spiritus non possint operari in corpus. Se quidem evincere illud, verum fundamenti loco nequaquam substernere operi, a quo in tantum ipsum abesse

abesse asserit, ut, licet falsa sit ista hypothesis, quam vero ipse veram putat, libro tamen suo nihil quicquam decessurum sit.

Binsfeldius, Theologiæ Doctor & Suffraganeus Trevirensis, vitium *Binsfeldio*. hoc plurimum invaluisse in Germania queritur, ac multos iudices experientia malorum excitatos diligentius inquirere scribit, atque in præfatione descriptionem de sagis satis amplam habet. *Del Rio* autem, Hispan. Regis, Philippi II. Consiliarius & supremus Judex Belgici Exercitus, deinde Jesuita & in Lovaniensi, Græcensi, Salmanticensi Academiis Professor, idem propemodum cum *Binsfeldio* sensit.

In Gallia *Job. Bodinus* de Magorum dæmonomania Libros IV. edidit, *Bodino*. primum Gallice, deinde Latine & Germanice versos. Quod opus quidem *Job. Georg. Vossius de Idololatr. L. III. c. 47.* vocat librum inconfideratissimum, quique, uti pluribus ibidem demonstrat, non atramento, sed sanguine præsertim adversus imbecillum sexum maxime deformem & melancholicum scriptus fuerit. Occasio scribendi ipsi fuit, quod An. 1570. ipse inter alios *Johanna Harvielliana*, beneficii accusata Judex datus, adeoque post multas variationes & negationes in rem ulterius inquirendi ansum nactus est.

Jac. Böhmius, Philosophus Teutonicus, qui egregie laudatur ab *Böhmi*. *Henr. Moro*, in Cens. Philosoph. Teutonica, *Opp. T. I p. 356.* & defenditur a *Morhofio*, *L. I. Polyhist. c. X pag. 64.* spectra & apparitiones cum per diaboli glaucomata fieri, tum ipsas demortuorum animas, pias juxta atque impias, viventibus apparere posse nos docet, in *der Beschreibung der breyen Principien göttl. Wesens*, Cap. 19. Art. vom ausfahren der Seelen p. 277. Animas pie defunctorum in terris post mortem interdum miracula operatas fuisse p. 279. inde probat, quoniam ipsarum virtus essentialis ex Dei potentia originem ducat. Animas vero posse fide pii hominis reduci confirmat, quia vivens fidei suæ efficacia regnum cælorum sanctum attingat, ubi sanctæ animæ defunctæ requiescant. Qualem vero formam diabolus induerit post lapsum, & ubi plerumque hospitetur, item de falsa Magia & Necromantia, significatur in mysterio magno, c. IX. vom Fall Lucifers und seinen Legionen & Auroræ c. 16. seqq.

*Böhmi*um magni fecit *Antonia Bourignon*, quæ a *Petro Poireto Bourignon*. *Apol. II.* contra Lipsienses in lib. de Eruditione p. 372. Edit. Amstel. post alia clarissima elogia prædicatur admirandæ eruditionis divinæ Virgo sanctissima. Vid. etiam p. 385. *Apol. IV.* Nec minus præclare de ipsa sentit *Dr. Thomafius*, Dissert. ad Poiretum §. 29. Licet eandem e contra-

rio *Beckerus* L. IV. c. 25. §. appellet stultam malitiosamque foeminam, einc
bōse *Marrin*/ quod omnes pro Magis proclamet, qui ipsius periculosis co-
natibus obsistant. Nimirum statuebat hæc, tres mundi partes diabolo
esse pacto expresse addictas. Quod licet *Poiretus* in Vita ipsius persua-
dere nitatur, non persuasit tamen multis, nec ipsi quidem *Thomasio*, qui
ratione allata in dict. Dissertat. contrariam sententiam probabiliorem red-
dere visus est. Quid præterea circa nostrum argumentum *Myfici* aut
illuminati illi ex veteribus, *Dionysius Arcopagita*, ex recentioribus *Theresia*,
Kuhlmannus, *Portagius*, *Leade*, similesque fenserint, commemorare nimis
prolixum, nec necesse est.

Boyle.

Quod ad Angelorum corpulentiam, uti *Tertullianus* loquitur, atti-
net, illustris *Physicus*, *Robertus Boyle*, in opusculo, cui titulus: Excellen-
tia Theologiæ cum naturali Philosophia comparata, Sect. 1. p. 2. definire
non vult, num in utroque hoc spirituum genere (dæmonum & angelorum
malorum,) entia rationalia sint omnimodo materia, utut tenuissima & ma-
xime subtili unione immunia, vel num vehiculis non crassis sed spirituosus
nobisque ordinarie invisibilibus uniantur?

Cardano.

Hieron. Cardannus, Mediolanensis Medicus & Philos. de rerum Varie-
tate, L. XV. c. 80. de lamiis statuit, ipsas esse mulierculas mendicas, & atræ
bilis morbo laborantes, quod historia & curatione, malefico cuidam Bern-
hardo facta, illustrat. In universum tribus maxime deceptionem, quod
lamiæ existere credantur, Cardanus constare putat: atræ bilis imaginibus,
constantia ipsorum, qui hac labe correpti sunt, & fraude Judicum. In di-
versam tamen sententiam abiit *Job. Francisc. Mirandula*, uti opus ipsius de
ludificatione dæmonum a *Weinrichio* in Germania editum ostendit.

Cartesio.

Cartesius equidem doctrinam de spiritibus, Magia & spectris, in Phi-
losophia sua, quantum constat, non explicavit, cujus proinde sententia a
nobis adduci nequit. *Poiretus* tamen, in Discursu præliminari ad cogita-
tiones suas rationales, secundæ Edit. & in methodo inveniendi verum, in-
ter abusus rationis & fructus degeneres Cartesianismi recenset, quod *Spinoza*
ad Atheismum, & *Beckerus* ad negandas Spirituum operationes in
corpus processerit. Dn. *Thomasius*, im Versuch vom Wesen des Geistes,
quoque putat, Cartesianos potius in Atheismum aut negationem spirituum,
quam Magiam aut artes eo pertinentes, incidere posse.

Clerico.

Job. Clericus, celeberrimus in Amstelod. Gymnasio apud Remon-
strantes Professor, uti videre licet ex iis, quæ de Magis seu veneficis in
Opp. ipsius Philos. Pneumatologiæ Sect. II. c. 5. p. 99. leguntur, Cap. præ-
ced.

ced. 4. quod de malis Angelis eorumque ministeriis & potestate inscribitur, Energumenos quidem admittit, sed plurima arte humana simul ficta esse affirmat. De Magis aut veneficis dubitari quidem non posse putat, quin narrationibus ejusmodi innumera admista sint mendacia, omnia tamen falsitatis arguere velle, temerarium esse dicit, præsertim cum Sacer Codex similia quædam narret. Et si quis contenderit, angelis malis nihil potentia in corpora esse, quia cogitationis in corpora vis nulla est, eum, antequam hoc concedatur, ostendere, & quidem evidenter, oportere ait: 1) nihil esse in angelis, præter cogitationem, 2) a Deo nullum esse inter eorum voluntates & corporum mutationes nexum institutum? Nam si unum horum sine absurditate admitti queat, etiam mali spiritus in corpora agere posse haud absurde censebuntur. Prodigia quoque, miracula, portenta & præstigias a diabolo effici posse probabile esse putat, postquam de singulis harum rerum definitiones attulisset.

Theodorus Craanen, Philosoph. & Medic. olim in Academ. Leidenf. Doctor & Professor, deinceps Consiliarius, Archiater primarius Potentiss. Electoris Brandenb. Friderici Wilhelmi, & Academ. Duisburg. Curator, in Tractat. Physico-Medico de homine Lugduni Bat. impresso, c. 92. p. 573. prolixè satis mentem suam circa obsessionem & sagas explicat, quæ licet longiuscula sunt, non possumus tamen, quin ea hic loci apponamus. Nunc, inquit, facile intelligimus, quid sit obsideri, quam obsessionem creduli homines crediderunt, ut & illa, quæ fabulantur de sagis & maleficis, de quibus quanti non rumores in Germania? Solebant homines comburere propter maleficia. Fatemur quidem, quod, cum venena aliis exhibuissent, hoc modo maleficorum tractare dici queant, ut sic miseram homines vitam trahant aliquandiu, aut actu moriantur ab illo veneno assumpto. Et hæc & similia vulgo diabolo adscribuntur, quatenus homines illi malefici per diabolum operantur, cum quo pactum aliquod fecerunt. Et hoc cum apud credulos firmum & indubitatum stet, contingit, ut ab aliquo malevolo immittantur, (uti ut plurimum accidit) eorum frons, tempora & nares, dum putant se revera ab illis hominibus esse maledictos, quod vulgo dicunt, bezaubert seyn. Interim homines illi miseri incidunt in somnum profundum, & multa insomnia habent, multa imaginantur de his, quæ imaginatione post somnum continuantur. Hinc incidunt in Melancholiam & sibi nihil aliud, quam hoc, videlicet se esse a maleficis male tractatos imaginantur. Hinc postmodum precatum eunt, ut ab hac maledictione diabolica liberentur denuo. Promittunt itaque laudabilem pecunie summam, atque ita illo lucrum fa-

ciunt. Illi, qui pro maleficiis habentur, fatentur se cum diabolo pactum inivisse, ut ita maleficia patrare possent, & super hanc quaestionem accusati a iudice, morti dantur, & sic sufficit pio iudici propter hominem melancholicum & imaginarium alium morti dare, quæ res est ardua & non ferenda. De obsessione autem diaboli sic sentit: Sed quomodo diabolus posset obsidere nostram mentem? scimus quidem deliriorum esse varia genera, qualia sunt maniacorum & phreneticorum, similiumque; sed an ideo dicentur diabolo obsessi, cum absurda agerent? an possit mens diaboli se miscere cum mente alterius, vel ita conjungere, ut duplex oriatur mens in una? De corpore omnes, absurdi licet, Philosophi fatentur, non dari penetrationem dimensionum, sic una mens deberet fieri duplex, hoc est, dari deberet penetratio duarum mentium, cogitationes essent eadem, ut unam facerent singularem. Deinceps sibi objicit: Sed dicunt, hoc esse posse per aliquam consequentiam, quod volente diabolo hæc vel illa in me sequatur mala cogitatio; & respondet: Sed hoc statuere ridiculum, nisi Deus dicatur diabolo dedisse singulare aliquod privilegium, vel Deum cum diabolo inivisse pactum aliquod, quod ille damnatas nostras regeret cogitationes, qui creati sumus ad imaginem Dei, quique nos suos infantes diabolo damnato postponeret, quod ille in nos imperium haberet, quales hæc sunt absurditates indignæ Christianis auribus? & concludit: Nisi ergo ratio seu revelatio contrarium doceat, diabolo obsessi sunt, aut malitiosi, qui hæc faciunt, ut nummum eliciant, aut sunt melancholici, aut furibundi, maniaci, splenetici; cujus imposturæ exempla Montanum recensuisse dicit. Equidem nonnullos homines interdum imaginationis & corrupti sanguinis vitio se sagas & veneficos credidisse, qui tamen minime omnium tales fuerunt, cum historiarum fide convenit. Hujus rei singulare exemplum habet Excellentissimus Dn. D. Bohnius, in novissimo, eoque eleganti, opere de Officio Medici duplici, clinici nimirum ac forensis, P. II. c. 6. p. 679.

Daleo.

Daillonio.

Danao.

Erasmo.

Medicum *Anton. van Dale* in suis scriptis attulisse nonnulla affirmatur, quæ ad negandam Magiæ existentiam ducant. Commemorandus etiam *Daillonius*, Ecclesiæ Reformatæ olim in Gallia Minister, post Londini exul, sæpe a Beckero in Mundo suo Fascinato laudatus. *Lambertus Danaus* in dialogo de Veneficiis, quos mox Sortiarios, mox Sortilegos vocat, Sortilegos describit, qui Satanae ita addicti sunt, ut commercium cum eo amicitiamque contraxerint. Haud dissimile iudicium facit Nicol. Remigius, Ducis Lotharingæ Consiliarius, quæque judicia in Magos ipse exercuerit, describit. Quam festive *Erasmus Roterodamus* spectrorum

exor-

exorcismaum deriserit, & imposturis sacrificulorum fabulas has annumeraverit, videri potest ex Dialogo in ejusdem Colloquiis, qui Exorcismus seu Spectrum inscribitur. Ex illis, qui hypotheses suas Philosophicas ex Sacra Scriptura adducere laborant, *Robertus Fludd a Fluctibus*, Armiger & in Medicina Doctor, defendit in expressione Spongiæ Forsterianæ, fol. 27. secretam combinationem & unionem, quæ efficitur inter malignum spiritum & cacomachos, & quod inter ipsos pangatur, ut spiritus in quacunque forma (statuit enim spiritus materiales,) quotidie possit sanguinis portionem sugere, ut sic spiritus Magi convertantur in portionem diabolicam. Philosophiæ autem Mosaicæ *Lib. II. memb. 11. c. 6. f. 121.* diabolum constitutum esse ait principem aëris, ac proinde tempestatem excitare posse, & ob hanc causam aërem dici a quibusdam Synagogam diaboli. Eundem diabolum, inquit, a longo tempore Astrologiæ peritum, colligere herbas, cum, influentia potens, spiritus centrales feriat, aut veneficas & incantatrices doceri ab ipso, quomodo herbas colligere possint.

Negat *Joh. Christ. Frommannus*, Tract. de Fascinat. vulgarem, vi- *Frommann-* sualem & naturalem fascinationem, *L. I. P. II. Sect. 3. §. 1.* eamque velut a vetulis *no.* confictam rejicit. Fascinationem autem naturalem improprie dici observat, eamque per contagium explicandam esse probat. Diabolicam vero seu magicam existere *L. III. c. 2.* cum Theologis affirmat.

Emendavit *Petrus Gassendus* Epicuræ Philosophiæ labem circa *Gassendo.* providentiam divinam & genios seu angelos, quos Epicurus negabat, adductis variis cæterorum Philosophorum sententiis circa hanc rem, in *Synagm. Philosoph. Epicur. P. II. Sect. 2. c. 6.* De *Yentis* autem seu arte incantamentorum *p. 311.* idem sentit, quod de cacomachia, qua aliqui hircis (uti illa pennatis serpentibus,) per aëra vehuntur, aut in lupos transformantur, quod vividissima ipsos imaginatione somniasse dicit, ita, ut, si impostorum fraudes, veteratorum veneficorumque noxæ, anicularum deliramenta & facilis vulgi credulitas adimatur, nihil quicquam veri reperiatur.

David Joris aut *Georgius*, qui Basileæ 1556. mortuus, sed ob hæ- *David Jo-*reseos crimen iterum effossus & combustus est, laudatur ab *Henrico Moris J. Geo-*ro, in Enthusiasmo triumphato, sect. 34. quod totus fuerit ad honestatem *gio.* & pietatem compositus, liberalis pauperum sublevator, consolabundus visitator ægrotorum, & quod templum religiose frequentarit; sed inter dogmata ipsius hæretica, uti plurimi Historiæ Joristicæ scriptores faciunt, num. 8. recenset, istum docuisse, quod angeli & diaboli sint tantum ho-

mines boni & mali, & eorum virtutes & vitia. Et *Opp. T. II. p. 198.* dicit, hunc Georgium Melancholiam sanguinisque intoxicationibus (nam sect. 38. l. c. putat, ipsum propter sanguineam temperiem angelorum & spirituum existentiam negasse, & communitatem uxorum statuisse,) relictum nec coelum, nec infernum, nec dæmonem, nec angelum, nec animæ immortalitatem credidisse. Ex Apologia tamen ad Comitem Oldenburg. A. 1540. a Davide Georgio scripta, & quam *Gottfried Arnoldi* ex Belgico idiomate conversam suam, quam vocat, *Kirchen-und Ketzer-Historia P. II. L. 1. c. 21. p. 290. sqq.* inseruit, videre licet, ipsum Georgium num. 4. testatum fuisse, quod nunquam vel voce, vel scriptis angelorum existentiam negaverit. Num. 5. autem negat, se unquam dixisse, diabolos visibiles & essentielles (*sichtbare und wesentliche Teuffel*) non existere. Quantum ex hujus Apologiae Articulo 5. subobscurè colligi potest, id voluisse Georgium credibile est, hominem sibi ipsi esse diabolum & inimicum, a quo proinde maxime omnium cavendum sit. Nec amplius se statuere diabolum sine ipso per se solum quicquam in ipsum posse.

Glanvilio.

Josephus Glanvilius, Regius quondam Concionator aulicus, & Societatis Anglicanae membrum, in erudito Tract. quo existentiam sagarum, spectrorum, eorumque apparentias demonstrat, existimat, Platonis hypothesein probari posse, spiritus scil. non ab omni corporea mole esse liberos, idque tum ex nostrae sensationis constitutione, tum ex totius naturae analogia. Cum enim omnem sensationem per motus materiales fieri animadvertamus, putat, comprehendi non posse, quomodo ipsi spiritus omni materia deficiente sentire possint? Analogiam autem naturae requirere, ne saltus fiat, qui certe fieret, si inter purum spiritum atque nos, qui tam alte crassae materiae immersi sumus, nihil medii de subtiliori materia interponeretur. Deinde putat inter spiritus aut dæmones malos dari differentiam, aliquos vero argutiores & subtiliores natura; atque hos spiritus posteriores tanta uti calliditate in conversatione cum hominibus, ut ab ingeniis acutis & minime stupidis ne pactum quidem expressum exigant, quod exemplo cujusdam eruditi M. Eduardi probat.

*Godelmann-
no.*

Paulo longius processit *Joh. Georg. Godelmannus*, in Acad. Rostoch. Professor, qui Magos, veneficos, sortilegos & lamias ratione criminum distinguit, *L. 1. c. 2.* Definitionem lamiae exhibet *l. 1. c. 1. §. 14.* Eas autem per aërem volare, cum dæmone concumbere, & tempestates excitare negat. *c. 4. §. 5. & 6.* adeoque si impossibilia fateantur, non esse puniendas *L. II. c. 2. §. 19,* contendit.

Johann.

Johann. Baptista van Helmont, Medicus Chymicus per ignem, *J. B. van Helmont.*
 (quemadmodum non sine reprehensione ejus meminit *Robertus Boyle* in
 dubiis Paradoxis Chymico - Physicis, p. 102.) in Operibus suis Latine editis
 Francof. 1682. p. 537. a Filio, *Francisco Mercurio Barone van Helmont* 1683.
 in fol. Germanice versis, Tractat. 54. c. X. recepta injecta, quæ Germanice
 eingeschoben durch Hexeren reddita sunt, explicat. Vocat autem
 recepta injecta, portenta spiritualia cooperante Satana perpetrata. Tria
 nimirum hominum genera constituit, quos diabolus Patronos in cathe-
 dris, curiis & aulis nactus sit. *Primos* vocat, qui diabolum, adeoque præ-
 stigias & incantamenta ejus negant. *His succedunt*, qui diabolos cre-
 dunt, eos vero humano generi non inimicos dicunt, & sagarum præsti-
 gias pro fabellis fallacibus & nugis hypochondriacis habent. *Ultimi*
sunt, qui Scripturæ autore ducti opera diabolica admittunt, sed hæc omnia
 artes meras esse statuunt, quæ non alio titulo damnantur, quam quod a
 Satana ad malum sint instituta; §. 5. octo proportionibus explicat, quan-
 tum diabolo competat in actionibus sagarum. Nimirum docet §. 6. 7. 8.
 Cacodæmonem non habere potentiam attingendi formam aliquam, re-
 stare autem ipsi potestatem movendi corpora, in Germanico: die Krafft
 einen Körper zu bewegen. Neque tamen per attactum movere corpora,
 etiam quæ assumit, quandoquidem extremitatibus careat, sed solo nutu &
 aspectu intuitivo, qualis est nostrum velle in sua organa. Diabolum au-
 tem per se esse inefficacem ad perficienda opera, nisi anima mancipii adju-
 vetur, & sibi adsciscat mentem humanam, cui hæc inferiora subsunt.
 Ut vero incantatio procedere possit, docet, *diabolum potestate libera, &*
a sagis mutuata exigere contactum, ut formatas a cliente suo ideas conne-
ctat, & sic diradiet in formas, uti loquitur, *substratas*. Ex hac ratione cum
 diabolus ipsam applicationem complere ex se nequeat, fuscitare ideam
 fortis desiderii & odii in saga, ut mutuatis istis mentalibus & liberis mediis
 transferat suum velle, per quod afficere intendit.

Et *Franc. Mercurius van Helmont*, filius, in cogitationibus super *Mercur.*
 capita 4. Genes. priora p. 90. serpentem Satanam, ejus in Genes. mentio *Franc. van*
 fit, vocat caput vermium, cujus regnum est regnum tenebrarum, & quæ *Helmont.*
 sunt reliqua, ibidem evolvenda. *Filio.*

Joannes ab Heemskerck Ictus & in supremo Hollandiæ confessu Se- *Heems-*
 nator, in libello, quo sub historiæ Arcadiæ umbra jura & antiquitates *kerckio,*
 Hollandicæ explicantur, varias aberrationes, circa Sagarum negotium, in
 antiquis judicibus exagitat, & plurima ad phantasmata & imaginationem
 p. 61. refert. *Edoar-*

Herbertus.

Edoardus Baro Herbert de Cherbury, & Dominus Castri Insulae Kerky in Hibernia, a sacris belli consiliis Jacobo & Carolo, Regibus Angliae, in Libro de veritate p. 289. communem sententiam profert, quod ministerio spirituum quorundam revelationes ut plurimum fiant, quos tanquam existentias quasdam natura sua invisibiles, inpalpabiles, a corporea mole liberatas, dote agilitatis praeditas, seu Angelorum, seu Dæmonum, seu intelligentiarum, seu Geniorum, &c. nominibus insigniantur, omne agnoverit seculum.

Hobbesio.

Nemo fere liberius de artibus magicis & sagis ratiocinatus est Thomas Hobbesio. Hic enim in Leviathane c. 45. p. 305. de Dæmonibus sic philosophatur: In hoc consentiunt omnes, esse daemones, non minus ineptè, quam si quis videt in somniis homines defunctos, animas eorum hominum esse diceret, quos ante viderat. Vel, cum, si formas suas in speculo visas animas suas, vel stellas in aqua visas stellarum animas appellaret. Et cum Scripturam Sacram asserere animadvertisset, quod dentur Magicæ operationes, veluti respondendo subjicit: Levit. cap. XXVII. p. 706. Si incantatio non sit (ut multi esse putant) effectio mirabilium per verba & sonos, sed impossibile ex modis naturalibus facta illusio, adeoque procul ab operatione spiritali, ut impostores ipsi scientia nulla causarum naturalium, ut ea faciant, nec alia re indigeant, quam ignorantia, stupore & superstitione generis humani, loca illa, quæ opinioni de Magia & incantationibus favere videri possunt, alium habere sensum debent, quam primo intuitu habere videantur. Satis enim manifestum est, verba effectum, nisi in eos, qui intelligunt, habere nullum. Neque effectum in ipsos intelligentes ullum, præter declarationem, quid cogitant, illis, qui loquuntur. Itaque quando virga videtur serpens, aut aqua sanguis, aut aliud miraculum factum videtur per incantationem, nisi fiat ad populi Dei edificacionem, neque virga, neque aqua, neque aliud incantatur, præter spectatorem, totumque miraculum incantationis in eo consistit, ut impostor hominem deceperit, quod miraculum non est. Et subjicit deinde, quomodo illud fieri possit.

Jacobo Rege Angliae.

Rex Anglia, Jacobus, in dæmonologia a Jacobo Montacutio, Wintoniensi Episcopo, cum Opp. Regis edita, formidabilem sagarum multitudinem effecisse scribit, ut iste tractatus deproperaretur, graviterque in Scotum, Anglum, & Wierum invehitur. Invektiva in Wierum nimis acerba est, cum Wiero pietatem ne adversarii quidem negent. Scotum vero præter ea, quæ apud Voëtium habentur, Reinoldus in censura Lib. Apocryph. & Perkinsius in Bascanologia oppugnarunt.

Kroman-

Collocutor primi diei, instituti conventus meliorum ingeniorum Lutetiae, fortilegium definit, quod sit species Magiae, per quam alteri nocetur auxilio dæmonis.

In Germania dari sagas paucissimi negant, imo nec ipse cautionis criminalis Autor dub. I. Idem sentiunt Goldastus, Reinkingius, Carpzovius, Berlichius, Manzius, plurimique alii. Veterum Germanorum autem superstitionem, & quos Deos coluerint, tradit Tacitus in Germania c. 8. 9. 10. *Hist. W.* 61. 62. ubi de Velleda, Vate virgine magni æstimata mentio fit. Plura addit Lipsius in Comment. & Fœrstnerus, quorum prior Luitpordi legem sequentem adducit: Qui ad arborem, quam rustici sanctivam vocant, adoraverit, vel incantationem fecerit, componat medietatem pretii sui in sacro palatio. Clarius nos docet Sebastianus Franckenberger in Chronico Germanorum p. 308. quod novem annos ante adventum Christi Rex Francorum Clagio XIX. magicas artes exercuerit, ejusque mater Lothildis, Thuringiæ Regis filia, per magiam tempestates excitare, hostibus, licet per multa milliaria abessent, cladem inferre, similiaque potuerit. De Prussis antiquis autor est Hartknoch. in dissert. selectioribus de variis rebus Prussicis, Diss. 6. ipsos multiplices Deos coluisse, & Diss. 9. Weiones memorat, & sortilegos, qui priores arte Magica ventos, ubi voluissent, inflectere potuerunt, posteriores vero ex aquis de absentibus vaticinare, injectis signis & imaginibus. Germanos vero lares habuisse, adeoque dæmonum operationes non penitus ignorasse satis notum est. Ut proinde falso dicatur, Magicarum artium traditionem apud Germanos ex Pontificiorum superstitione, & propagato ab ipsis in Germania cultu demum innotuisse. Add. Magni Danielis Omesii Dissert. ad c. IX. Tacit. de Germanorum Veterum Theologia & Religione Pagana. Schedius de Diis veterum Germanorum. Quæ dum præmitto, moneo in transcurso, his demum artibus, ad fallendum instructis, superiorum memoria seculorum factum esse, ut veritas spectrorum magnopere in dubitationem vocaretur, ab iis imprimis, qui vulgo prudentiores videri volebant. Erant enim doli parum solertes, & crebri nimis, cum monachi ut superstitioni pondus adderent, & divinam quandam auctoritatem conciliarent, vel aliis lucris commodisque intenti, nescio quam speciem publice privatimque mentirentur. Eo attinet, quod Jul. Cæs. Capaccius promit in Paradis. Ital. Clementis Veigeli. Jung. G. J. Vossius de origine & progressu Idololatr. L. X. c. 6.

Opinionum monstra ex absurde inter se conjunctis ideis oriri Lockio,

monstrat Jo. Lockius in docto opere de intellectu hum. L. II. c. 32. §. 10. *Haud lemorum & spectrorum idea*, ait, *cum tenebris majorem habent, quam cum luce, cognitionem; attamen si ancilla inepta, aut alius quis eas saepius inculcando in mente puerili adunaverit, baud fortasse inde evellere aut dissociare unquam potis erit, verum imposterum semper tenebrae, quae pueris terricula sunt, seni terrorem injicient.*

Luthero.

De *Luthero* satis constat, quantam potentiam diabolo concesserit in excitandis tempestatibus, in inficiendo pestilenti aëre, in inspirando hominibus cogitationes, & temperamentum melancholicum ac tristitiam, cum diabolus ex Lutheri mente musicam plane ferre non possit, sed ipsam omni modo fugiat. Et licet in colloquiis mensalibus C. 8. & 9. multa, pro simplici ac credula istorum temporum persuasionem, de diabolo & spectrorum operationibus legantur, Lutherus tamen p. m. 105. b. Colloquiorum, cum sermo de infantibus supposititiis (*von Wechselbälgen*) & spectris incidisset, somniis & phantasiæ accenset, quod obstetrix aliqua confirmare voluerit, se per aquam ad foeminam in flumine Molda, tanquam in fornice hospitantem, deductam fuisse. *Tom. V. Germ. Jenens. fol. 168.* quid sentiat, clare dicit: S. Gregorius zeigt an viel Exempel von Geistern die erschienen/ welchen er/ als ein einfältiger guter Mann/ geglaubet / als wären es Seelen/da es nun offenbahr ist/ daß es Teuffel sind. Et in *Postillis*, ubi de spectro quodam sermo est, negat, quod anima hominis nunquam apparere potuerit, neque etiam quærendum aut discendum quicquam esse ex spectro, licet illud anima aut spiritus bonus sit.

Malebranchio.

De *Franc. Malebranchio*, Philosopho Cartesiano, & docto Congregationis Oratoriarum, uti appellatur, Patre nostro adhuc tempore inter Pontificios, monitum jam ante a nobis est. Legi omnino apud ipsum merentur ea, quæ de modo habet, quo quis imaginando se sagam esse, aut proficisci ad Sabbathum aut aliam formam induere putat, L. II. c. 6.

Melanchthone.

Philippus Melanchthon suo tempore communis Germaniæ Præceptor in humanioribus & Philosophia dictus, in initiis doctrinæ Physicæ L. II. p. 290. spectra inter prodigia refert, & p. 292. nec *μυῖσκα*, sed malorum angelorum terculamenta eadem esse ait, atque ex doctrina Ecclesiæ constare, saepe conspici Angelos bonos & malos, talesve occurritiones fieri non causis Physicis, sed libera voluntate. Vid. ejus liber d. anima. p. 95.

Michael

Michael Montanus, quem Naudæus in Bibliographia Politica, quantum ad moralia attinet, cum Platone & Aristotele contendit, L. XIII. c. XI. des Essais, quæ Anno 1588. prodierunt, lamias commiseratione potius, quam pœnis, dignas esse judicat, adijciens exemplum de vetula, quæ, cum ipsi ad excutiendam incredulitatem esset monstrata, ipseque diligenter in ipsam inquisivisset, tametsi non facile sibi imponi posset, omnia expertus, judicavit, istam potius helleborum, quam cicutam, meruisse, & annectit sententiam, esse hoc conjecturis suis nimis magnum pretium ponere, si propter has solas vivos adhuc coquere velint homines. Montano.

Henricus Morus Opp. Londini in fol. 1671. editorum Tom. 2. p. 327. animas a se separatas impertiri somnia, & apparere in vita degentibus sustinet, & Cardano ac Vanino spectra negantibus indignatur. Putat vero pag. 382. spissitudinem aëris efficere, ut spectra sint frequentiora, nec a ratione abluere Lapponum & Scandix incolarum morem, mortuorum corpora sub focis sepelientium, ut spectrorum apparentiæ cessent. In Islandia enim ob crassum aërem interdum formas demortuorum sic obvias esse, ut ob similitudinem persæpe apprehendi ex a vivis soleant. Cæterum Bodini sententiam tam certam esse putat, ut Wieri argumenta leves Rhetoricationes appelles in Antidoto Atheismi p. 117. c. XI. §. 3.

Viros falso de Magia suspectos vindicare voluit *Gabriel Naudæus*, Mazarini *Nandæo*. Cardin. Bibliothecarius, in Apologia multorum illustrium Gallice edita. Apparet in primis ipsum eniti, ut fidem Bodini & Remigii elevet, & Sylvestrum II. Agrippam aliosque certo pro Magis creditos excuset. Commemorandus etiam *Orchardus*, *Orchardo*. concionator Reformatus in Nova Anglia, vel ex solo Libro suo Anno 1670. edito cognitus. *Abraham Palingus* Anno 1659. Magistratui urbis Hamelenensis inscribere *Palingo*. non dubitavit libellum, cujus Latino sermone titulus reddi potest: *Larva Magia detecta*. In quo Reginaldum Scotum fere ubique sequitur, & fœminas, quas lamias vocamus, atra bile agitari & deceptas esse confirmat. Communiori eruditorum, sententia creditur, lamias renunciare Trinitati, vera pacta inire cum diabolo, & nocere passim hominibus.

Seculo XVI. paulo ante dimidium floruit *Paracelsus*, alias Aureolus Philip. *Paracelso*. pus Theophrastus Paracelsus. Bombast ab Hohenheim dictus, quem titulum Opera ipsius Latine Genevæ 1658. edita præferunt. De occulta Philosophia Libro I. Opp. p. 493. Magiam describit, quod sit *promta & subtilis ars, nullis ceremoniis aut conjurationibus contaminata & polluta, sicut est Nigromantia*. De illa enim nec ceremonia, nec conjurationes, nec consecrationes, nec benedictiones, nec maledictiones adhibentur, sed sola fide, qua de *Christus* inquit, ipsam montes transferre & in mare exturbare, ac spiritibus ascendentibus omnibus imperare, illosque cogere & domare: subjungit mox, Magiam, si in superstitionem degeneret, homini damnum dare & beneficium fieri, quod *saga* faciant, qua in artem hanc irreperint, ac in illa cœsus in volutabro se proluerint, neque putat iniquum esse, ejusmodi sagas exurere, cum sint nocentissimæ. Nam licet damnum corpori suo non infligant, per fidem tamen falsam spiritus & ascendentem immittere, qui vel centum-milliaribus absentes pro suo arbitrio verberare, pun gere & occidere possint, ut nemo ab ipsis tutus sit. Lib. I. c. 4. p. 540. Spiritus qui humanorum secretorum capaces sunt, vocat *siaga*, hosque *Spiritus artis Nigromantica* ope cogi posse dicit, ut se visibiles faciant, per speculum, crystallum, carbonem, &c. nec se tantum, sed & illud, quod absconditum habet in, cujus siagum est, atque hoc pacto inveniri thesauros absconditos, legi litteras obseratas, nudum apparere, quod obsecrum, ostendi

ostendi locum, ubi quid reconditum est. Cui de Magorum & Sagarum operibus addi potest locus antecedens Vol. III. p. 452. & in Philosophia occulta seu sagaci Lib. VII. In Herbario Opp. Vol. II. p. 173. *Spectra esse dicit visones, qua prodeunt ex astrali corporum mortuorum.* Hominem enim habere duplex corpus, unum ex elementis, alterum ex firmamento. Elementare mori & in terra putrescere, ubi sepultum est, alterum obvolitare in aëre supra terram. Hujusmodi corpora ætherea hominis defuncti si appareant, spectra esse.

*Pompona-
tio.*

Floruit initio seculi XVI. Philosophiæ laude in Italia clarus *Petrus Pomponatius*, Mantuanus, imprimis cognitus libro, quem de naturalium effectuum causis s. de incantatione Basil. per Henricum Petri mense Augusto 1556. in 8vo impressum edidit, de quo Picus Mirandulanus L. VI. judicat: Pomponatius in opere de incantationibus nec Philosophum sobrium nec Christianum exhibuit, cum effectus mirificos cælorum influxionibus adscribit. Quare illud opus a Tridentino indice proscriptum est. Et dilatam tamdiu fuisse proscriptionem miratur Delrio l. Magicar. Disquis. c. III. q. v. 1. Pomponatius imprimis adversus eos disputat. c. 1. qui effectus incantationum a dæmonibus fieri credebant, & p. 46. concludit, multos habitos fuisse Magos & Necromantas, uti Petrum Aponensem, Ciclum Ejulanum, qui tamen nullum commercium habuerint cum spiritibus immundis, imo qui fortassis cum Aristotele dæmonem non esse crediderint. *Conclus. 2. cap. 13. p. 322.* probat propter effectus, quos communiter homines attribuunt dæmonibus, imo & bonis Angelis, non interveniente Deo, secundum modum specialem, sed solum generalem, dimisso etiam Aristotele, probari non posse, tales substantias immateriales esse. Et p. 330. putat, sententiam Apuleji Platonici, de quo Augustinus de Civ. D. XV. 8. loquitur, quod senserit dæmones esse genere animalia, animo passiva, mente rationabilia, corpore aërea, tempore æterna, longe melius defendi posse, quam si ponantur simpliciter immateriales. *Conclus. 7. p. 345.* propter determinationem Ecclesiæ concedit tamen, quamvis non sit impossibile, aliquem hominem sic operari, ut angeli & dæmones in aliquo casu operantur, vero similis tamen esse, talia operari angelos & dæmones, 1) quoniam sic determinavit Ecclesia. 2) quod sint sapientiores & magis callidi. 3) Quoniam sint virtuosiores.

Psellus.

Post Alcoranum editum, de quo vid. Hottinger. Histor. Oriental. l. II. 4. p. 213. 261. sqq. vixit seculo XII. Mich. Psellus, qui de dæmonibus eorumque operationibus variis, & arte Magica eruditus a Marco quodam Monacho, Chaldæorum doctrinis dedito, dialogum conscripsit de operationibus dæmonum, in quo posita Hypothesi, dæmones corporibus uti, multa de ipsorum natura, de Magis, sagis & morbis ab iisdem immixtis differuntur, quæ cum Marco haud dubie Psellus amplectitur. Dialogum hunc primum Græce vulgavit notisque illustravit *Gilbertus Gaulminius*, Molinensis, eundemque a Daniele Hasenmüllero, Professore Kiloniensi, 1688. iterum editum esse constat.

Reginaldo.

In Anglia Reginaldus Scotus nobilis gente, circa initia præterlapfi seculi, Anglico sermone edidit, Discoverie of Withcraft, detectionem artis Magicæ, ubi sex libris omnem Magiam oppugnat, eamque dari prorsus inficiatur. Liber An. 1609. in Belgicum sermonem translatus, iterum An. 1680. Beverovici non sine elogiis docti Petri Scriverii & Gerhardi Tuningi, Juris in Academia Lugdun. Prof. prodit, ut persuasisse Batavis sententiam videatur.

Sorbon.

Nec Sorbonæ diversum placuit, uti ex ejus determinatione Paris. 1398. facta conspi-

conspici potest, quamque Bodinus Dæmonologiæ suæ præmisit. Non aliter Episcopi Romani in sequenti ætate senserunt. Innocentius VIII. Heinricum Infixorem & Jacobum Sprengerum Bulla inquirendi in Lamas A. 1484. instruxit. Circa initium seculi XVI. similia repetuntur ab Hadriano VI. d. Tit. in decreto 7. & in Concil. Lateran. a Leone X. ad ordinarios domini Veneti.

Hic referenda est sententia Benedicti Spinosa, quæ in Ep. 30. ad Balingum p. 374. *Spinosa.* opp. posth. extat, quo minus homines norint naturam, eo facilius multa posse fingere, veluti arbores loqui, homines in momento mutari in lapides, in fontes, apparere in speculis spectra, nihil fieri aliquid, etiam Deos in bestias & homines mutari. Negat autem Spinosa Ep. 58. quæ in Opp. posthumis in 4to 1677. p. 569. extat, spectrorum existentiam, & ad quæstionem respondet: *Fateor, me non parum, non historias, quæ narrantur, sed eos, qui eas scribunt, ostendisse. Miror viros ingenio & judicio præditos, fatum suum insumere, & ea, ut nobis ejusmodi nugæ persuadeant, abusi. Hos ergo, & quod restat prætermittens, concludo, quod hæc hujusmodi rationes neminem convincant. Spectra vel lemuris somni generis dari, qui aures intellectui occludentes, se a superstitione seduci patiuntur, quæ adeo rectæ rationi infesta est, ut potius, quo Philosophorum æstimationem minuat, vetulis fidem habeat.*

Theodoro Thummio in Academia Tubing. Theologo & Professori ab Editore *Thummio.* secundæ & tertiæ Editionis Thesauri Practici Besoldi in voce *Hexen* imputatum est, quod esset Wierianus, quod est species hæresis & Atheismi, a quo crimine ipsum *Mauritius* vindicat, adductis nonnullis ex libro Thummii, qui Sagarum impietas inscribitur. Id enim tantum Thummio egerat, ut commoneret, ne nimis precipitanter cum sagis ageretur.

Don Francisco Torreblanca Villapendo, Cordubensis J.Ctus & in Granateni *Torreblanca.* Cancellaria Advocatus Regius, Libr. IV. de Magia, Magis, Sagis, eorumque poenis &c. jussu Regis Hisp. uti Rex Angliæ Jacobus proprio studio fecerat, edidit, & opus Paulò V. ac Philippo III. Regi Hisp. dedicavit, non dissentiens in summa rei a Jacobo Rege & Delrio.

Magiæ origines Morthæus Vayerius, in Parisiensi Senatu Consiliarius Opp. Gall. *Vayerio.* in fol. editorum T. I. p. 144. & T. II. p. 551. ex hominum curiositate deducit. Quoniam enim dulce est, facili obtinere opera, quicquid desideres, quod Magia pollicetur, liquere putat, nullum in homine inveniri affectum, cui ipsa non blandiatur. Vanitatem artis tamen arguere fastidium, quod istos cepit, qui diligentissime ipsam quæsiwere. Neronem enim Principem apud Plinium magno sumtu ad se accersivisse famosissimos Necromantarum, & inter hos Regem Armeniæ, Tyridatem, omni tamen impensa opera nihil quicquam impetrasse, quod ipsi satisfaceret, adeo, ut imprimis eos irrideret, qui Magiam profiterentur; allegat deinde imposturas Magorum, & causas naturales, quibus effectus Magici producuntur. Aliquot Pontifices, ait, de Magia fuisse suspectos, qui artes naturales Mathematicas, uti Geometriam excoluerunt. Mexicanos vero sacerdotes jactare societatem cum Diis, qui interim unguento quodam Tartareo se inungant, ut etiam bestię ipsos fugiant folique sint. Idem sentiendum putat de lamiis, & visionem Bafinæ Thuringæ, Magni Clodovei matris, fabellis accenset. Vates se succo oblinere, ut spumare & furere incipiant, ut recte Plinius & Cicero mirentur, cur Dii potius hominibus insanientibus, quam homini sapienti futura inspirare velint. Cæterum citra nominis Christiani jacturam veram dari Magiam negari non posse statuit, quoniã de evocato per Magiam *Saple*, de Magis Ægyptiis & Simone testatur Scripturarum veritas. Hæc

Verulamio.

Hæc est sententia Baconis de *Verulamio*, Vice-Comitis de Albano & summi quondam Angliæ Cancellarii, quique iudice Pufend. in Specimine Controversiæ c. I. §. 5. primum classicum nostra ætate sustulit, ut in rebus Philosophicis aliquid ulterius investigaretur, quam quo hætenus scholæ resonuerant. De sagis enim in historia naturali Centur. X. Opp. p. 948. §. 903. inquit: *Sagas turbat imaginationis vertigo, ut putent illud facere, quod non faciunt, populumque eludit credulitas, ut naturæ opera imputent fascino. Observatione dignum, quod prisca & nostris temporibus propiore ætate (de sagis olim Theſſalis, deprædicatisque non ita pridem veneficarum congressibus, quorum plurimæ meminerunt confessiones,) quæ extant prodita scriptis miracula, ut sublatio in ærem, transformatio sui ipsius in aliud corpus &c. non incantationibus aut Magicis ceremoniis gesta narrentur, sed corpore unguentis delibuto. Quæ merito suspicionem movere possunt, ludibria hæc esse imaginationis, cum certum sit, unguenta ubicunque applicata obdurare poros, vaporesque cohibitos transmittere ad caput, & quod ad particularia, ex quibus unguenta illa componuntur, opiata & sudorifera esse. Inunctionem enim frontis, colli, spinæ dorsæ, novimus adhiberi conciliandis somnis lethalibus. Hinc Regibus sagas nocere non posse putat Verulamius, quoniam imaginationis impotentia imaginantem hæc destituit, ut nullam impressionem facere possit.*

VViero.

In Germania ante annos aliquot *Johann. VVierus*, Guilielmi, Cliviæ Ducis Medicus, eruditionis laude & pietate, ipso adversario ejus *Erasto* fatente, clarus, Tractatum ediderat de præstigiis dæmonum, ubi inter alia dæmonem sæpe intervenire sine sagarum culpa tradit. Qui cum in manus Bodini pervenisset, occupati in eodem argumento, acri & peracerbo scribendi genere ipsam refutare aggressus est, & rejecto pacto imaginario, verum & reale inter diabolum & lamias intercedere probare annitebatur.

Parum de cætero morabimur, quid de Spectris & dæmonibus tradant *Plutarchus* de Nat. & defect. dæmon. *Plinius* Ep. 27. lib. 7. *Franc. Sylvester* *Prædicator* de Strimagar. dæmonumque mirandis. *Ric. Argentinus* de Præstig. & incantat. *Jean Boulaïse* l'Histoire du Diable de Laon. en l'an 1566. *Leo Vairius* de fascinat. *Hieron. Mengus* de Flagello dæmonum. *Sebast. Michaël* Pneumatologie ou Discours des esprits & des sorciers. *Jo. Jac. Boissardus* de divinatione & magic. præstig. &c. *Andr. Casalpini* Dæmon. investigat. *Peripat. P. Thyrau* de divin. Nov. Test. apparitionibus, *Philipp. Ludovic. Elich.* Dæmonomag. *Jo. Filsacus* de Idololatria Mag. *Lavaterus* de Spectr. & alii passim, quorum sententias, cum recensere nimis prolixum sit, eos nominasse sufficiat.

Claudet itaque agmen Vir omnium ore celebratissimus *Dn. D. Christian. Thomassinus*, qui, ut *VVissembachium* cum Senatu Paris. timorem Spectrorum verum pronunciantem conciliaret, ad *Huberum* Posit. & tit. de Loc. cond. ita submonet: Est metus hic non semper vanus, quia dantur Spectra, idque non credimus saltem, sed & ex variis exemplis scimus. Sed est tamen sæpe, vanus, tum propter excessum imaginationis, tum propter varios dolos hominum malignorum & otiosorum. Ut proinde Virum celeberrimum vel non recte tunc rem perpensis, vel sententiam affirmantem mutasse, vel nobiscum consentire, concludendum sit.

Quoniam igitur argumentum hoc ea animi moderatione, quæ hominem veritatis amantem decet, pertractare annisi sumus, neminem nobis jure succensere posse plane confidimus, etiam si diversam, aut plane contrariam, a nostra demonstratione foveat sententiam. Veritas perpetuo constabit, quantumvis non idem inquirentium de ea sensus sit. Quæ vero sententia alteri præferri mereatur, ex rationum placida collatione intelligitur, non ineptis concertantium convitiis, quibus illis depugnare mos est, qui, cum nihil solidi, quod reponere possint, habeant, acquiescere tamen, nisi cornu prius ferierint, nolunt. Nobis proinde veritatem semper constari, adversariis placide & cum modestia satisfacere mens est. Bonam ergo humanitatis indolem ab iis vicissim nobis pollicemur. Sin autem quid secus ex argumentorum inopia, aut jactata elatione animi, parum certe philosophica, evenerit, istud contemptu & moderati silentii poena vindicabitur.

T A N T U M

Errata, quæ ex typographorum deperatione irrepperunt, eruditus Lector benevole excusabit.